

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Eveliina Virkku

Korjaamalla käyttöikä!

Vastuullinen muoti ja vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytännöt

Markkinoinnin ja viestinnän
akateeminen yksikkö
Pro gradu -tutkielma
Markkinoinnin johtamisen
maisteriohjelma

Vaasa 2022

VAASAN YLIOPISTO**Markkinoinnin ja viestinnän akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Eveliina Virkku		
Tutkielman nimi:	Korjaamalla käyttöikä! : Vastuullinen muoti ja vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytännöt		
Tutkinto:	Kauppatieteiden maisteri		
Oppiaine:	Markkinoinnin johtamisen maisteriohjelma		
Työn ohjaaja:	Henna Syrjälä		
Valmistumisvuosi:	2022	Sivumäärä:	95

TIIVISTELMÄ:

Keskustelu vastuullisen muodin ympärillä on kiihtynyt viime vuosina ilmastokriisin myötä. Tekstiiliteollisuuden merkittäviä ympäristöongelmia ovat esimerkiksi runsas veden käyttö ja jätemäärien kasvu. Vaatteet kuormittavatkin ympäristöä läpi elinkaarensa. Negatiivisten ympäristövaikutusten myötä on tärkeää löytää keinoja vaatteiden hiilijalanjäljen pienentämiseen. Keskeisessä osassa on yksittäisen vaatteiden käyttöiän pidentäminen. Tehokas keino lisätä vaatteiden käyttöikää on toteuttaa erilaisia vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjä.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, *miten vastuullisuus rakentuu osaksi kuluttajien vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjä*. Tarkoitusta lähestytään kolmen tavoitteen kautta. Ensimmäisenä tavoitteena on luoda teoreettinen viitekehys *vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjen roolista vastuullisen muodin osana*. Teoreettisessa viitekehyksessä käsitellään vastuullisen vaateollisuuden kannalta keskeisiä ilmiöitä, kuten pikamuotia, second hand –kulttuuria ja käsitöitä. Olennainen käsite on myös antikulutusta, jonka yhtenä muotona vaatteiden huolto ja korjaaminen voidaan nähdä. Teoreettisessa viitekehyksessä käsitellään myös käytäntöteoriaa, johon tutkimuksen analyysi pohjautuu. Tutkimuksen toinen tavoite on tunnistaa *millaisia huolto- ja korjaamiskäytäntöjä kuluttajat toteuttavat*. Empiirisen aineiston perusteella tunnistettiin neljä vaatteiden huoltoon ja korjaamiseen liittyvää käytäntöä. Ensimmäinen tutkimuksessa tunnistettu käytäntö on *arkinen vaatteiden huoltamisen käytäntö*, joka perustuu vaatteiden huoltamisen näkemiseen välttämättömänä toimena. Käytännön sisällä vastuullisuus näyttäytyy ristiriitaisesti. Toinen käytäntö, *perheytynyt vaatteiden huoltamisen käytäntö*, perustuu haluun pidentää vaatteiden käyttöikää. Pyrkimys toimia vastuullisesti on merkittävä motiivi käytännön toteuttamiseen. Kolmas käytäntö on *vaatteiden pikakorjaamisen käytäntö*, jossa korostuu ajatus vaatteiden korjaamisesta järkevyyden takia. Vastuullisuus toimii käytännön piirissä keskeisenä motiivina. Neljäs käytäntö, *haastavien korjaustöiden toteuttamisen käytäntö*, perustuu haluun korjata vaatteita käsityöharrastusmielessä. Käytännön toteuttamisen aktiivisuudesta huolimatta vastuullisuuden edistäminen näyttäytyy ristiriitaisesti käytännön sisällä. Kolmantena tavoitteena on selvittää *millaisia esteitä ja mahdollisuuksia näiden käytäntöjen toteuttamiseen liittyy*. Tutkimuksessa muodostettuja käytäntöjä analysoitiin ja vertailtiin toisiinsa.

Tutkimus on käytäntöteoreettinen laadullinen tutkimus, johon osallistui kymmenen kuluttajaa eri puolilta Suomea. Tutkimuksen aineistonkeruumenetelminä toimivat haastattelu ja havainnointi. Tutkimus tarjoaa konkreettista tietoa kuluttajien toteuttamista vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytännöistä. Lisäksi tutkimus lisää ymmärrystä kuluttajien suhtautumisesta vaateollisuuden vastuullisuuteen ja kestävästä kehityksestä edistämiseen erilaisten käytäntöjen kautta. Tutkimuksessa muodostettujen käytäntöjen avulla voidaan myös tunnistaa erilaisia markkinointi- ja liiketoimintamahdollisuuksia.

AVAINSANAT: Vastuullisuus, muoti, käsityöt, antikulutusta, käytäntö, käytäntöteoria

Sisällys

1	Johdanto	6
1.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	8
1.2	Tutkimusmenetelmä ja näkökulma	9
1.3	Tutkimuksen rakenne	10
2	Huolto- ja korjaamiskäytännöt osana vastuullista muotia	13
2.1	Vaateteollisuuden vastuullisuus	14
2.1.1	Pikamuodin taustavaikuttimet	14
2.1.2	Second hand –kulttuuri	17
2.2	Antikuluttaminen	19
2.2.1	Antikuluttamisen määrittely	20
2.2.2	Antikuluttamisen motiivit	21
2.2.3	Kunnostaminen ja ylläpito antikuluttamisen muotona	23
2.3	Vaatteiden huolto ja korjaaminen	24
2.3.1	Huolto ja korjaaminen ympäristönäkökulmasta	25
2.3.2	Motivaatiot huoltoon ja korjaamiseen	27
2.4	Käytäntöteoria	29
2.4.1	Käytäntöteorian ja käytäntöjen määrittely	30
2.4.2	Käytäntöteoria huolto- ja korjaamiskäytäntöjen tutkimisessa	32
2.5	Teoreettinen viitekehys	34
3	Metodologia	37
3.1	Käytäntöteoreettinen laadullinen tutkimus	38
3.2	Haastattelu ja havainnointi aineistonkeruumenetelminä	39
3.3	Aineiston kuvaus	42
3.4	Aineiston analyysi	44
3.5	Tutkimuksen luotettavuus	45
4	Vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytännöt	49
4.1	Tunnistetut käytännöt	49

4.1.1	Arkinen vaatteiden huoltamisen käytäntö	52
4.1.2	Perehtynyt vaatteiden huoltamisen käytäntö	56
4.1.3	Vaatteiden pikakorjaamisen käytäntö	60
4.1.4	Haastavien korjaustöiden toteuttamisen käytäntö	63
4.2	Käytäntöjen toteuttamisen esteet ja mahdollisuudet	67
4.2.1	Käytäntöjen resurssit	68
4.2.2	Käytäntöjen vastuullisuus	72
4.2.3	Käytäntöjen keskeisimmät taustavaikuttimet	75
5	Johtopäätökset	78
5.1	Keskeiset tulokset	78
5.2	Hyödynnettävyys ja rajoitukset	81
5.3	Jatkotutkimusaiheita	84
	Lähteet	86
	Liitteet	93
	Liite 1. Haastattelurunko	93

Kuviot

Kuvio 1. Tutkimuksen rakenne.	11
Kuvio 2. Luvun 2 eteneminen.	13
Kuvio 3. Käytännön elementit (Warde, 2005).	31
Kuvio 4. Vastuullisen vaateteollisuuden taustavaikuttimet.	34
Kuvio 5. Luvun 3 eteneminen.	37
Kuvio 6. Käytäntöjen vaatavuustasot.	50
Kuvio 7. Arkinen vaatteiden huoltamisen käytäntö.	52
Kuvio 8. Perehtynyt vaatteiden huoltamisen käytäntö.	56
Kuvio 9. Vaatteiden pikakorjaamisen käytäntö.	60
Kuvio 10. Haastavien korjaustöiden toteuttamisen käytäntö.	64
Kuvio 11. Käytäntöjen resurssit.	69
Kuvio 12. Käytäntöjen vastuullisuus.	73
Kuvio 13. Resurssit ja vastuullisuus käytännöissä.	76

Taulukot

Taulukko 1. Tutkimusaineisto.	43
Taulukko 2. Tunnistetut käytännöt ja niiden elementit.	51

1 Johdanto

Keskustelu vastuullisen muodin ympärillä on kiihtynyt viime vuosina. Tekstiilit muodostavat noin 10 % koko maailman kasvihuonekaasupäästöistä, mikä on enemmän kuin lentoliikenne ja merenkulku yhteensä (Euroopan parlamentti, 2020). Kasvihuonekaasupäästöjen lisäksi tekstiiliteollisuuden ympäristöongelmia ovat runsas veden käyttö, veden pilaantuminen ja käytetyistä vaatteista muodostuva jäte (Euroopan parlamentti, 2020). Vaatteet kuormittavatkin ympäristöä läpi elinkaarensa, aina materiaalikuitujen kasvatuksesta vaatteiden hävittämiseen saakka (Asikainen, 2018).

Tekstiiliteollisuuden huolestuttavan korkeaa ympäristökuormaa voidaan selittää pikamuodin suosion voimakkaalla kasvulla. Pikamuodilla tarkoitetaan vaateteollisuuden osaa, jossa mallistot vaihtuvat tiuhaan (Bruce & Daly, 2006). Aiemmin muotibrändit tuottivat yleensä kahdesta neljään mallistoa vuodessa. Huippumuodista inspiroituneet pikamuotibrändit taas tuovat uutuuksia kuluttajan ostettavaksi jopa kahden viikon välein (Rapin, 2020). Uusia vaatteita ostetaan ja heitetään pois pienellä kynnyksellä, mikä seurauksena jätemäärät kasvavat räjähdysmäisesti. Myös pikamuodille tyypillinen heikko laatu lisää osaltaan vaatehävikkiä. Huono laatu voi tehdä vaatteen uudelleenkäyttämistä tai korjaamisesta mahdotonta. Kierrättämisen sijaan jopa kaksi kolmasosaa vaatteista päätyykin kaatopaikalle (Asikainen, 2018).

Vaateteollisuuden ongelmana on myös huonolaatuiseen pikamuotiin voimakkaasti linkittyvä ylikulutus. Ylikulutuksella tarkoitetaan suurempaa kulutusta kuin mikä on maapallon rajoissa kestävä (WWF, 2021). Suomen ympäristökeskuksen (2019) mukaan Suomessa kulutettiin vuonna 2015 vaatteita ja kodintekstiilejä noin 70 000 tonnia vuodessa, minkä jälkeen määrä on ollut kasvussa. Ylikulutuksen hillitsemisen kannalta kuluttajan on oleellista pohtia voiko vaatteen hankkia käytettynä tai voiko jo omistamaansa vaatekappaletta korjata tai huoltaa niin, ettei uuden ostamiselle ole tarvetta.

Nopeasti vaihtuvien vaatemallistojen tapaan myös kuluttajat ovat alkaneet kierrättää vaatteitaan toisilleen yhä enemmän. Second hand –kulttuuri voidaan nähdä tämän

hetken megatrendinä ja se onkin yksi nopeimmin kasvava vähittäiskaupan osa-alue (Raphael, 2019). Second hand –kultuurin rinnalla ajan trendeihin voidaan laskea myös erilaiset käsityöt. Kiinnostus ja arvostus kaikenlaisia käsitöitä kohtaan on kasvanut entisestään koronaviruspandemian aikana lisääntyneen vapaa-ajan myötä (Niiranen, 2020). Mukavan ajanvieton lisäksi käsitoilla voi olla myös merkittävä vaikutus ympäristöön. Vanhan vaatteen paikkaaminen tai huoltaminen voidaan nähdä ympäristötekona tekstiilijätteen vähentyessä vanhan vaatteen saadessa lisää käyttöaikaa (Taitoliitto, 2021). Vaatteiden käyttöiän pidentäminen voikin vähentää ympäristövaikutuksia kaikissa toimitusketjun vaiheissa. Vaatteen keskimääräisen käyttöiän piteneminen vain yhdeksällä kuukaudella pienentää hiili-, vesi- ja jätejalanjälkiä 20-30 % vuodessa. (Diddi & Yan, 2019.)

Vaatteiden uudelleenkäyttöön ja korjaamiseen panostetaan yhä enemmän myös insti-tuutiotasolla. Euroopan komissio hyväksyi maaliskuussa 2020 uuden kiertotaloutta koskevan toimintasuunnitelman, jonka yhtenä ehdotettuna toimenpiteenä on tehdä tuotteiden kestävydestä oletusarvo EU:ssa, ja varmistaa, että EU:n markkinoille saatettavat tuotteet on suunniteltu kestäväksi, ja niitä on helppo käyttää uudelleen, korjata ja kierrättää (Euroopan komissio, 2020). Ilmastonmuutoksen torjunnan kannalta vastuullisen muodin ja vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjen yleistymisen tarve on merkittävä.

Vastuullista kuluttamista tutkitaan ja tarkastellaan yleensä kuluttajien ostotilanteessa tekemien valintojen kautta. Kestävän kehityksen näkökulmasta on kuitenkin oleellista huomioida myös kuluttajien valinnat olla ostamatta tuotteita. Kuluttajan valinta olla ostamatta tuotetta saattaa perustua esimerkiksi huoleen siitä, millaisia vaikutuksia ostovalinnalla on ympäristöön tai muihin ihmisiin. Tätä ostamatta jättämistä kutsutaan antikuluttamiseksi. (Cherrier ja muut, 2011.) Vaateteollisuuden kohdalla yhtenä antikuluttamisen muotona voidaan nähdä vaatteiden kunnostaminen ja ylläpito. Kuluttajilla onkin tärkeä rooli vaatteiden elinkaaren pidentämisessä juuri oikeanlaisen huoltamisen ja korjaamisen kautta. Antikuluttaminen voidaankin nähdä jopa kaikkein vastuullisim-

pana kuluttamisen vaihtoehtona (Vesterinen & Syrjälä, 2022), minkä vuoksi sen tutkiminen on tärkeää.

Vaatteiden korjaamiseen ja huoltoon on olemassa useita erilaisia keinoja. Parsiminen ja paikkaaminen tehoavat ajan saatossa ilmestyneisiin reikiin, kun taas nypyn poistamisella voidaan parantaa vaatteiden yleisilmettä huomattavasti. Nappien ompelu parantaa vaatteiden käytettävyyttä ja hihojen tai lahkeiden lyhennys istuvuutta. Myös oikeanlaisella pesulla ja varastoinnilla on merkitystä vaatteiden pitkäikäisyyden kannalta. Jokaisella vaatteiden käyttäjällä on henkilökohtainen tapa ylläpitää ja huoltaa vaatteitaan, mikä voi erottua selvästi muiden kuluttajien vastaavista (Gwilt, 2014). Myös henkilöiden motiiveissa toteuttaa, tai olla toteuttamatta, vaatekorjauksia ja -huoltoa on merkittäviä eroja.

Vaikka tässä tutkimuksessa vaatteiden huolto ja korjaaminen yhdistetään vastuullisen muodin käsitteeseen, ja toimintaa tarkastellaan ympäristövaikutusten näkökulmasta, on otettava huomioon, ettei päätös korjata tai huoltaa vaatteita ole aina lähtökohtaisesti ympäristöteko. Aiemmissa tutkimuksissa onkin todettu ajan ja korjaustaitojen puutteen sekä vaatteiden korjaukseen liittyvien kustannusten estävän usein kuluttajia toteuttamasta huolto- ja korjaamiskäytäntöjä (Diddi & Yan, 2019). Aiemmissa tutkimuksissa on käsitelty useita tämän tutkimuksen pääteemoja. Vaikka antikuluttamista on tutkittu melko paljon, on tutkimus kuitenkin tyypillisesti keskittynyt teemaan yleisellä tasolla. Myös vaatteiden huolto- ja korjaustoimet ovat jääneet aiemmassa vaatteiden antikulutuksen tutkimuksessa vähemmälle huomiolle. Tämä tutkimus pyrkii täyttämään näitä tutkimusaukkoja.

1.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, *miten vastuullisuus rakentuu osaksi kuluttajien vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjä*. Tutkimuksen tarkoitusta lähestytään kolmen tavoitteen kautta.

Ensimmäisenä tavoitteena on luoda teoreettinen viitekehys vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjen roolista vastuullisen muodin osana. Aiheen käsittelyssä keskitytään vastuullisen vaateteollisuuden kannalta keskeisiin ilmiöihin, kuten pikamuotiin ja second hand –markkinoihin sekä antikulutukseen, jonka yhtenä muotona vaatteiden huolto ja korjaaminen voidaan nähdä. Teoreettisessa viitekehyksessä käsitellään myös käsitöiden roolia vastuullisen vaateteollisuuden kontekstissa sekä käytäntöteoriaa. Tämän tavoitteeseen päästään tarkastelemalla aiempia tutkimuksia ja kirjallisuutta.

Toisena tavoitteena on tunnistaa millaisia huolto- ja korjaamiskäytäntöjä kuluttajat toteuttavat. Tähän tavoitteeseen päästään suorittamalla haastatteluita kuluttajien kodeissa. Haastattelut muodostavat tutkimuksen empiirisen aineiston.

Kolmantena tavoitteena on selvittää millaisia esteitä ja mahdollisuuksia käytäntöjen toteuttamiseen liittyy. Tavoitteeseen päästään analysoimalla ja vertailemalla haastatteluiden vastauksia.

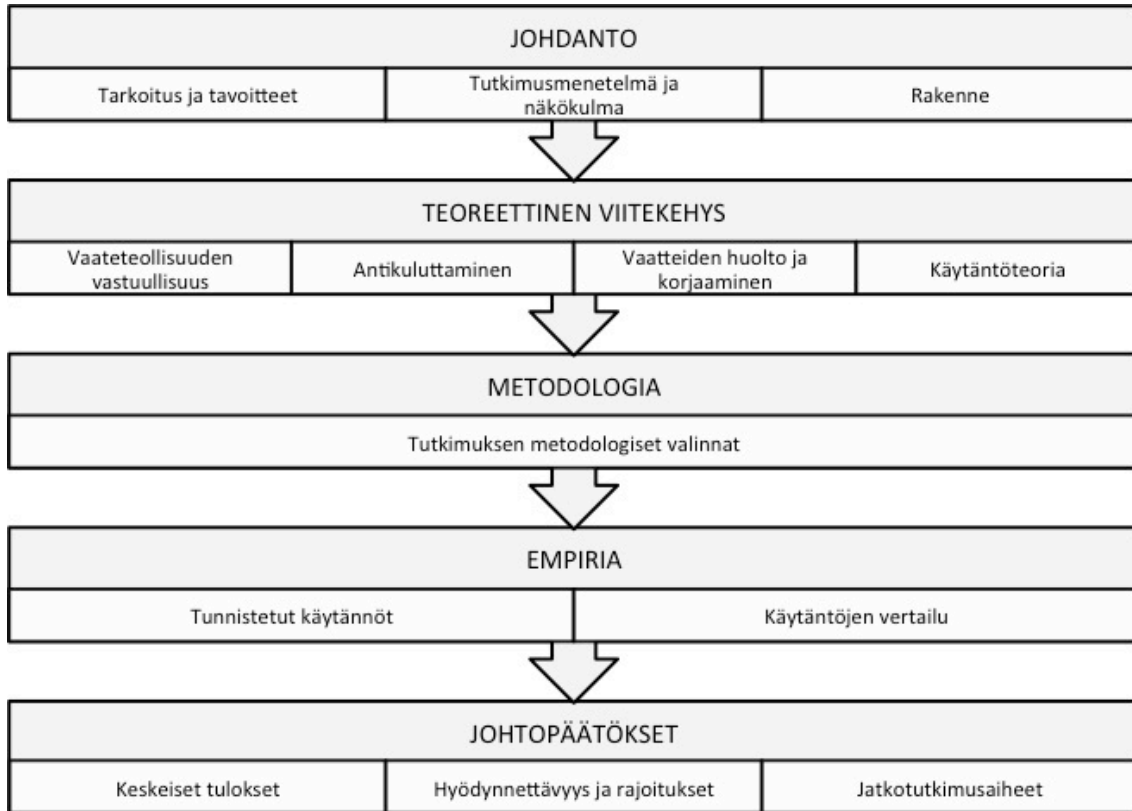
1.2 Tutkimusmenetelmä ja näkökulma

Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen. Tutkimuksen pyrkimyksenä on kerätä tietoa siitä, mitä kuluttajat tietävät vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytännöistä ja onko heillä motivaatiota tai taitoa toteuttaa käytäntöjä itse. Laadullinen tutkimusmenetelmä valikoitui tutkimukseen, koska kvalitatiivisessa tutkimuksessa keskeistä on todellisen elämän kuvaaminen ja kohteen tutkiminen kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi ja muut, 2010, s. 161). Kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillistä on myös joustavuus. Tutkimuksessa tutkittavien henkilökohtaiset näkökulmat ja mielipiteet pääsevät hyvin esille ja tutkijan tehtävänä on tulkita tutkittavien kanssa käytyjä keskusteluita. Yleensä tutkimussuunnitelma muokkautuu tutkimuksen edetessä ja muuttuviin tilanteisiin tulee sopeutua tutkimuksen aikana. (Hirsjärvi ja muut, 2010, s. 164.)

Tutkimuksen empiirisessä osassa tutkitaan kymmenen kuluttajan suhtautumista vaatteiden huoltoon ja korjaamiseen. Tutkittavien joukko valitaan kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypilliseen tapaan tarkoituksenmukaisesti. Tutkimuksen empiirinen aineisto kerätään haastatteluilla, jotka toteutetaan tutkittavien kotona tai videoiduilla etäyhteyksillä koronaviruspandemiatilanteen niin vaatiessa. Tutkimuksessa keskeistä on myös tutkittavan kohteen havainnointi. Aineistonkeruumenetelmänä haastattelun ja havainnoinnin yhdistelmä sopii tutkimukseen hyvin joustavuutensa ansiosta. Haastatteluissa tutkittaville esitetään kysymyksiä vaatteiden huoltoon ja korjaamiseen sekä niiden toteuttamiseen liittyen. Haastatteluissa on mahdollista selventää ja toistaa kysymyksiä tarpeen mukaan sekä oikaista mahdollisia väärinkäsityksiä (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 85). Tutkimuksen empiirinen aineisto analysoidaan käytäntöteoreettisesti. Tutkimus sijoittuu osaksi projektia *Kuluttajan arjen käytännöt digitalisaation suunnannäyttäjinä*.

1.3 Tutkimuksen rakenne

Tutkimus rakentuu viidestä pääluvusta, jotka esitetään kuviossa 1. Päälukujen kautta pyritään saavuttamaan kaikki johdannossa tutkimukselle asetetut tavoitteet ja täyttämään tutkimuksen tarkoitus.

Kuvio 1. Tutkimuksen rakenne.

Ensimmäinen luku on johdanto, jossa johdatetaan aluksi aiheeseen. Johdannossa esitellään myös tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet sekä kerrotaan tutkimusmenetelmästä ja tutkimuksen rakenteesta.

Toisena lukuna on teoreettinen viitekehys, jossa pyritään lisäämään ymmärrystä vaateteollisuuden ympäristökuormittavuuden ja vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjen suhteesta. Aihetta tarkastellaan aluksi pikamuodin ja second hand –kulttuurin kautta. Seuraavaksi luvussa käsitellään antikuluttamista, ja sitä, miten erilaiset huolto- ja korjaamiskäytännöt voidaan nähdä antikuluttamisen muotona. Keskeinen ilmiö toisessa pääluvussa on myös käsityöt ja niiden rooli vastuullisemman vaateteollisuuden kontekstissa. Lopuksi luvussa käydään läpi käytäntöteoriaa, joka toimii tutkimuksen analyysin pohjana. Luku vastaa tutkimuksen ensimmäiseen tavoitteeseen.

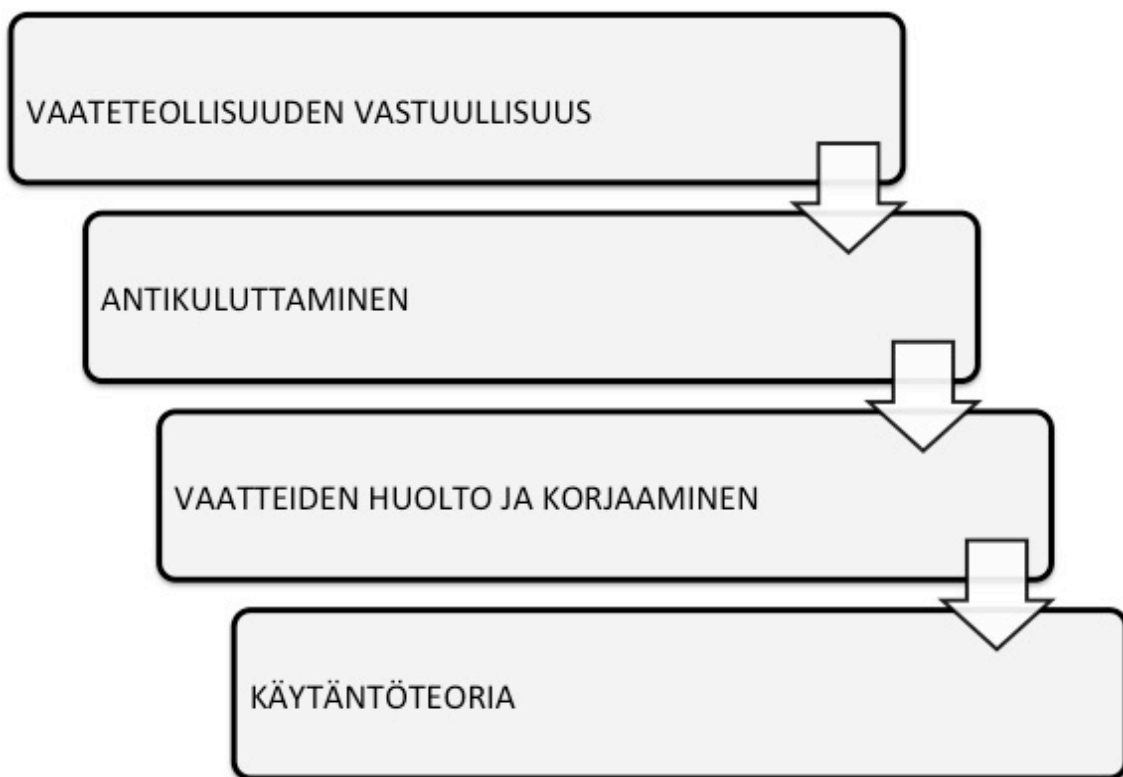
Kolmannessa luvussa avataan tutkimuksen metodologisia valintoja. Aluksi perehdytään laadullisen tutkimuksen ominaispiirteisiin ja kerrotaan tutkimuksen lähestymistavasta. Luku selventää myös, millä menetelmillä tutkimuksen empiirinen aineisto kerätään. Valittuja tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmiä perustellaan menetelmien vahvuuksien ja tämän tutkimuksen tarpeiden kautta. Lopuksi arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta ja siihen vaikuttavia tekijöitä.

Neljäs pääluke on tutkimuksen empiirinen osa. Luku pitää sisällään aineiston perusteella muodostettujen käytäntöjen esittelyn ja läpikäynnin. Luvussa myös analysoidaan ja vertaillaan muodostettuja käytäntöjä keskenään. Neljännessä pääluvussa jaetaan myös tutkittavien konkreettisia vastauksia analyysin tueksi. Neljäs pääluke vastaa tutkimuksen toiseen ja kolmanteen tavoitteeseen.

Viidennessä pääluvussa arvioidaan saavutettiin tutkimukselle asetetut tavoitteet ja voidaanko tutkimusta pitää onnistuneena. Luvussa käsitellään myös tutkimuksen rajoituksia, ja pohditaan, miten tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää. Lopuksi ehdotetaan jatkotutkimusaiheita tutkimuksen aihealueen ympäriltä.

2 Huolto- ja korjaamiskäytännöt osana vastuullista muotia

Toinen luku pohjautuu aiempaan tutkimukseen ja teoriaan. Tutkimuksen kannalta keskeisiä teemoja ja käsitteitä käsitellään vaatteiden huoltamisen ja korjaamisen sekä vastuullisuuden kontekstissa. Teoreettinen viitekehys toimii yhdessä tutkimuksen empirian kanssa luoden kattavan kokonaisuuden vastuullisesta muodista ja vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytännöistä. Toinen luku koostuu neljästä pääluvusta. Kuvio 2 esittää miten luku etenee.

Kuvio 2. Luvun 2 eteneminen.

Tässä pääluvussa käsitellään ensin *vaateteollisuuden ja ympäristön suhdetta*. Ensimmäiseksi avataan pikamuodin ilmiötä ja sitä, miten se vaikuttaa vaatteiden korjaamiskäytäntöjen tarpeeseen. Seuraavaksi käydään läpi *second hand -kultturia*. Tämän jälkeen luvussa käsitellään *antikuluttamista* ja tarkastellaan vaatteiden kunnostamista ja ylläpitoa antikuluttamisen muotona. Kolmanneksi tarkastellaan

käsitöitä ja niiden yhdistymistä vastuullisuuteen. Seuraavaksi avataan *käytäntöteoriaa*. Lopuksi teoreettisessa viitekehyksessä keskeisimmät asiat kootaan tiiviisti yhteen.

2.1 Vaateteollisuuden vastuullisuus

Caniato ja muut (2011) määrittelevät kestävän kehityksen kyvyksi tyydyttää olemassa olevia tarpeita tinkimättä seuraavien sukupolvien mahdollisuudesta tyydyttää aikanaan omiaan. Vaateteollisuudessa tuotantoprosessit sisältävät useita, eri tavoilla ympäristöä kuormittavia vaiheita. Ympäristön kannalta ongelmallisessa tekstiiliteollisuudessa yleisiä ovat niin kemiallisten aineiden käyttö, luonnonvarojen tuhlaus kuin mittavat päästötkin. (Caniato ja muut, 2011.)

Vaateteollisuus ei kuormita ympäristöä ainoastaan tuotannon kautta. Myös muutokset vaatteiden kulutustottumuksissa lisäävät merkittävästi negatiivisia ympäristövaikutuksia. Muutoksia vaatteiden kulutuskulttuurissa on tapahtunut sekä uusien hankintojen määrässä että tuotteiden hinnoissa. Vuonna 2018 suomalaiset ostivat enemmän uusia tuotteita kuin vuosiin, mutta rahaa näihin hankintoihin käytettiin aiempaa vähemmän. Lopulta tehtyä hankintaa seuraa usein myös lyhyempi tuotteen käyttöaika. Vaatteen keskimääräinen käyttöikä onki pudonnut jatkuvasti 1990-luvun lopulta lähtien. (Niinistö, 2019.) Kulutustottumusten muutokset vaatealalla pohjautuvat pikamuotiin ja sen erittäin nopeaan kasvuun (Gabrielli ja muut, 2013).

2.1.1 Pikamuodin taustavaikuttimet

Vastuullisen vaateteollisuuden yhteydessä pikamuodin käsite on keskeinen. Pikamuodilla tarkoitetaan vaateteollisuuden osaa, jonka liiketoimintastrategia perustuu ostosyklin ja läpimenoaikojen lyhentämiseen (Barnes & Lea-Greenwood, 2006). Perinteinen muodin sisäänosto perustuu myynnin perusteella tehtäviin pitkän aikavälin ennusteisiin. Perinteisessä mallissa vaatealan yritykset sisäänostavat tuotteet myymälään

vähintään kuusi kuukautta ennen myyntiaikaa. Pikamuodissa oleellinen tekijä taas on nopeus sekä kuluttajien että yritysten näkökulmasta. Pikamuotiyrityksillä tavoitteena on saada myytävät tuotteet myymälään mahdollisimman pian tilauksesta. Nopeuden tavoittelu on johtanut sesonkien lisääntymiseen ja pikamuotiin perustuvilla vaatealan yrityksillä uusia mallistoja saapuukin myymälään jopa viikoittain. Pikamuodissa painopiste on siis kysynnässä, ei ennustamisessa perinteisen muodin tapaan. (Bruce & Daly, 2006.)

Pikamuodin suosio on kasvanut räjähdysmäisesti. Nopea leviäminen johtuu kuluttajien elämäntapojen sosiokulttuurisista muutoksista. Suosion suuruus perustuu pikamuodin kykyyn mukautua kuluttajan elämäntapaan ja kulutustottumuksiin tarjoamalla nopeutta, kohtuuhintaisuutta ja trendikyyttä. Pikamuoti tekee kuluttajan identiteetin toteuttamisesta vaivatonta. Kuluttajat kokevatkin usein tarvetta sopeutua ympäristöönsä ja pikamuodin tarjoamien trendien kautta se on mahdollista. Pikamuodin kautta kuluttaja saa myös matalan kynnyksen mahdollisuuden kokeilla erilaisia tyylliratkaisuja, eikä virheostosten tekeminen ole niin vakavaa halpojen hintojen ansiosta. (Gabrielli ja muut, 2013.)

Erilaiset nopeasti kehittyneet joukkoviestintävälineet, kuten sosiaalinen media, ovat tarjonneet kuluttajille väylän saada jatkuvasti ajankohtaista tietoa uusimmista trendeistä. Kuluttajalla onkin pikamuodin myötä mahdollisuus saada sosiaalisessa mediassa näkemänsä asukokonaisuudet kotiovelleen nopeasti. (Barnes & Lea-Greenwood, 2006.) Kuluttajat viihtyvät jatkuvasti muuttuvassa ympäristössä, minkä johdosta moni haluaa-kin uusia tuotteita vaatekaappiinsa säännöllisesti (Bruce & Daly, 2006). Pikamuodin suurimmat vahvuudet liittyvät juuri sen hedonistisiin ja emotionaalisiin puoliin. Kuluttajan silmissä pikamuoti siis tarjoaa mahdollisuuden pitää hauskaa ja tyydyttää tarpeita vaivattomasti. (Gabrielli ja muut, 2013.) Juuri vaatteiden kulutuksessa ihmisten halu ilmaista merkityksiä ja luoda omaa identiteettiä on voimakasta (McNeill & Moore, 2015).

Eriyisen suosittua pikamuodin kuluttaminen on nuorten naiskuluttajien keskuudessa (McNeill & Moore, 2015). Nuoret myös myöntävät vanhempia herkemmin kuluttavansa pikamuodin tuotteita. Vanhempien kuluttajien silmissä pikamuotiin liittyy negatiivisuutta ja sosiaalista paheksuntaa, kun taas nuorien kuluttajien elämässä pikamuoti on hyväksyttävää sen tavallisuuden vuoksi. (Gabrielli ja muut, 2013.) Nuorten pikamuotimyönteisyyteen vaikuttaa myös matala hintataso, joka on edelleen pääsyy pikamuodin kulutukselle (Bruce & Daly, 2006).

Vaatemallistojen ilmestymisen syklin kiihdyttyä pikamuodin myötä yritykset ovat ottaneet käyttöön kestävämpiä tuotantokeinoja pystyäkseen tarjoamaan kuluttajille uutuuksia riittävän nopeasti (McNeill & Moore, 2015). Pikamuoti hyötyykin kulutus tuotteista eniten markkinoilla vallitsevasta kertakäyttökulttuurista (Tähdensalo, 2019). Pikamuodin ympäristöhaitat eivät muodostukaan pelkästään nopean tavarasyklin aiheuttamasta jätemäärästä, vaan pikamuodissa tyypillisesti käytettävät materiaalit kuormittavat myös ympäristöä merkittävästi. Tämän hetken käytetyin kangas vaatteissa on polyesteri, jonka tuottamiseen käytetään 70 miljoonaa tynnyriä öljyä vuosittain. Polyesteristä irtoaa myös mikrokuituja jokaisessa pesussa ja sen hajoaminen kestää yli 200 vuotta. Myös puuvillan ympäristökuormitus on korkea. Kilo puuvillaa vaatii kasvaakseen yhtä paljon vettä kuin yksittäinen kuluttaja juo 13 vuoden aikana. Tästä kilosta puuvillaa pystytään tuottamaan kuitenkin vain yhden t-paidan tai farkkujen tarvitsema määrä kangasta. (Tähdensalo, 2019.)

Globaali kiinnostus kestävästä kehitystä kohtaan on kuitenkin saanut osan muotiteollisuuden toimijoista tarjoamaan kestäviä vaihtoehtoja ja ottamaan käyttöön eettisesti järkevämpää tuotantoa. Kestävämpi vaateteollisuus on kuitenkin mahdollista saavuttaa vain, jos kuluttajat alkavat ostaa vastuullisesti ja eettisesti tuotettuja tuotteita. Ongelmaksi ovatkin muodostuneet kuluttajien valinnat ja vastahakoisuus. Kuluttajat viestivät usein kiinnostuksestaan kuluttaa vastuullisempia tuotteita muodin saralla, mutta kiinnostus ei muutu konkreettisiksi teoiksi ostohetkellä. Eettisyyttä ja kestävyyttä tärkeämpää kuluttajien identiteetin rakentamisessa on usein muodikkuus. (McNeill & Moore,

2015.) Kuluttajat tasapainottelevat usein sen välillä, millaisia tuotteita he haluaisivat ostaa ja mihin heillä on todellisuudessa varaa. Pikamuodin tuotteet taas edustavat kuluttajalle näiden tekijöiden välistä kompromissia. (Gabrielli ja muut, 2013.) Lopulta kuitenkin juuri kuluttajien ymmärrys pikamuodin ympäristöhaitoista on avain muutokseen ja kestävämpään vaateteollisuuteen (McNeill & Moore, 2015). Harkitseva, tarpeeseen ostaminen voidaan nähdä merkittävänä ilmastotekona.

2.1.2 Second hand –kulttuuri

Second hand –termillä kuvataan tavaroita, jotka ovat aiemmin olleet jonkun omistuksessa ja käytössä. Tavaroiden iällä ei second hand –käsitteen kohdalla ole merkitystä. (Kessous & Valette-Florence, 2019.) Second hand –tuotteiden markkinat ovat kasvava kanava, jossa kuluttajat voivat ostaa ja myydä käytettyjä tuotteita (Sihvonen & Turunen, 2016). Usein second hand –liikkeistä puhutaan tutummin kirpputoreina. Verkkokaupasta on kehittynyt nopein kasvava segmentti globaalilla tasolla ja second hand –verkkokauppa on tämän mittarin kärjessä (Padmavathy ja muut, 2019). Verkkomyynti on kasvanut second hand –kentällä sekä B2C (*business to customers*) että C2C (*customers to customers*) –myynnin osalta. Second hand -tuotteiden arvo on usein alhaisempi kuin uusien, eikä second hand –tuotteita tulekaan sekoittaa vintage-tuotteisiin, joiden arvo voi olla jopa uusia tuotteita korkeampi. (Sihvonen & Turunen, 2016.) Aikoinaan marginaalisena kaupankäynnin muotona toiminut second hand –markkina onkin muuttunut trendiksi, jonka ansiosta jälleenmyynti, tavaroiden uudelleenhyödyntäminen ja kierrätys ovat hyväksyttävää (Guiot & Roux, 2010). Second hand –kaupankäynnin yhteydessä on usein toivottavaa, että myytävät tuotteet ovat ehjiä ja käyttökelpoisia. Muodin osalta vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjä toteuttamalla voidaan varmistaa, että tuotteet sopivat kuntosuhteensa puolesta second hand –markkinoille.

Alhaisten hintojen johdosta second hand –markkinat mielletään usein alhaisemman tulotason kuluttajien suosimiksi markkinoiksi. Säästäväiset kuluttajat mieltävätkin usein second hand –markkinat houkutteleviksi. Nämä kuluttajat ovat usein myös vähemmän

materialistisia ja taipuvaisia ostamaan pakkomielteiksi muodostuvia tuotteita (Cervelon ja muut, 2012). Vaikka second hand –kulttuuria ohjaa edelleenkin vahvasti säästäminen, eivät kuluttajien motiivit ostaa käytettyjä tuotteita ole vain taloudellisia. Second hand -markkinoiden kasvu perustuukin moneen eri tekijään. Oma osuutensa taloudellisten ominaisuuksien lisäksi on myös esimerkiksi houkuttelevuuteen liittyvillä tekijöillä. (Guiot & Roux, 2010.) Aiemmassa tutkimuksessa onkin tunnistettu useita eri motivaatioita second hand –vaatteiden kulutukselle.

Padmavathyn ja muiden (2019) mukaan second hand –markkinoilla voidaan tunnistaa neljä eri motivaatiota sille, miksi kuluttajat haluavat kuluttaa second hand –tuotteita; muodin motivaatio, taloudellinen motivaatio, virkistysmotivaatio ja kriittinen motivaatio. *Muodista motivoituneet* kuluttajat haluavat second hand –tuotteiden kautta luoda ainutlaatuisen ja persoonallisen tyylin. *Taloudellisuudesta motivoituneet* second hand –kuluttajat perustavat valintansa hintatietoisuuteen ja kokevat miellyttäväksi mahdollisuuden neuvotella hinnasta. *Virkistysmotivaatio* perustuu nostalgisen nautinnon ja ainutlaatuisuuden etsintään. *Kriittisen motivaatio* omaavat second hand –kuluttajat taas haluavat välttää perinteisiä kaupantekokanavia syystä tai toisesta. (Padmavathy ja muut, 2019.)

Turunen ja Leipämaa-Leskinen (2015) taas tunnistavat second hand –tuotteiden ympäriltä viisi merkityksiin liittyvää teemaa. Ensimmäisen teeman merkitykset liittyvät *kestäviin* valintoihin, joissa ekologisuus ja vastuullisuus ohjaavat kuluttajaa second hand –tuotteiden pariin (Turunen & Leipämaa-Leskinen, 2015). Second hand –kulttuurin suosion kasvu voidaankin nähdä hyödyllisenä myös kestävämmän vaateollisuuden kannalta. Nuoret kuluttajat, jotka ovat käytettyjen vaatteiden markkinoiden suuri ja edelleen kasvava kohderyhmä, osoittavat huolta ympäristöstä ja ovat kiinnostuneita kierrätyksestä. Ikänsä johdosta nuorilla kuluttajilla ei myöskään ole usein varaa ostaa kalliita vihreitä tuotteita, joten second hand –tuotteiden kulutus voidaan nähdä vaihtoehtoisena tapana edistää kestävämpää vaateollisuutta. (Xu ja muut, 2014.) Kuluttajien keskuudessa onkin viime vuosikymmenen aikana noussut yhä suurempi huoli vaattei-

den tuotannon vaikutuksista niin terveyteen, ympäristöön kuin yhteiskuntaankin. Second hand –vaatteiden kuluttaminen ja myyminen nähdään tehokkaina tapoina vähentää jätettä ja näin vaikuttaa positiivisesti ympäristöön. Mitä ympäristötietoisemmasta kuluttajasta on kyse, sitä suuremmalla todennäköisyydellä hän ostaa second hand – tuotteita. (Cervello ja muut, 2012.)

Toinen Turusen ja Leipämaa-Leskisen (2015) tunnistama teema, ”*real deal*”, viittaa nimensä mukaisesti hyvän diilin tekemiseen. Kuluttaja kokee teeman ympärillä merkityksiä, jotka voidaan liittää tarjousten metsästyksen ja kokemukseen saada rahoilleen vastinetta. Kolmannessa teemassa kuluttaja arvostaa second hand –tuotteissa *ennalta rakastetun aarteen* –näkökulmaa, jossa tuote nähdään aitona ja merkityksellisenä sen menneisyyden kautta. Neljänten teemaan taas liittyvät merkitykset *ainutlaatuisuudesta*. Kuluttaja kokee second hand –tuotteen persoonallisuuden tärkeäksi ja on onnellinen löytäessään itselleen esimerkiksi tuotteen, jota ei enää valmisteta. Second hand –kulutukseen voi liittyä myös *riskisijoituksen* teema, jossa kuluttaja kyseenalaistaa esimerkiksi käytettyjen luksustuotteiden aitouden ja pelkää hankinnan aiheuttamaa maineriskiä tai taloudellista häviötä. Nämä second hand –tuotteisiin liittyvät merkitykselliset teemat eivät ole toisiaan poissulkevia vaan esiintyvät usein päällekkäin. (Turunen & Leipämaa-Leskinen, 2015.)

2.2 Antikuluttaminen

Kestävää kehitystä tutkitaan usein kuluttajien ympäristöystävällisten valintojen kautta (Cherrier ja muut, 2011). Kestävä kulutus voi tarkoittaa ”vihreämpien” tuotteiden kulutusta, minkä perusteella tuotteita ja palveluita usein myös kehitetään. Tuotteista voidaan pyrkiä tekemään ”vihreämpiä” esimerkiksi lisäämällä kierrätysmateriaalien osuutta tai suosimalla paikallista viljelyä tuotannossa. (Black & Cherrier, 2010.) Vihreän kulutuksen sijaa kuluttamatta jättämisellä voidaan kuitenkin nähdään olevan jopa merkittävämpi rooli kestävässä kehityksessä. (Cherrier ja muut, 2011.) Kuluttamatta jättämistä kutsutaan antikuluttamiseksi.

2.2.1 Antikuluttamisen määrittely

Antikulutuksen tutkimus on lisääntynyt viime vuosina (Chatzidakis & Lee, 2012). Käsitettä voidaan pitää myös kattokäsitteenä monille erilaisille markkinoiden vastarintatoimille (Leipämaa-Leskinen ja muut, 2014). Tällöin antikulutus pitää sisällään esimerkiksi boikotoinnin ja kulttuurihäirinnän (*culture-jamming*) (Izberk-Bilgin, 2010). Vaikka kestävä kehitys ja vihreä kulutus liitetään usein antikulutukseen, on oleellista huomioda, etteivät termit ole synonyymejä keskenään. Liiketoiminnan kannalta antikulutusta tulisi tarkastella ennen kaikkea mahdollisuutena oppia uutta, ei taloudellisena uhkana. Antikulutuksen kautta yritys voi oppia paljon niin itsestään, tuotteistaan kuin asiakkaisistaan. (Lee ja muut, 2009.)

Antikulutuksen muotoja voidaan jaotella eri tavoin. Cherrier ja muut (2011) jakavat antikuluttamisen kolmeen kategoriaan; tietoinen (intentional) kuluttamatta jättäminen, satunnainen (incidental) kuluttamatta jättäminen sekä sopimaton (ineligible) kuluttamatta jättäminen. *Tietoisella* kuluttamatta jättämisellä tarkoitetaan päätöstä olla kuluttamatta. *Satunnainen* kuluttamatta jättäminen johtuu valinnasta suosia jotakin tiettyä tuotetta tai yritystä muiden vaihtoehtojen sijaan. Tässä tapauksessa kuluttaja antikuluttaa hylkäämiään tuotteita tai yrityksiä. *Sopimaton* antikulutus on kyseessä silloin, kun kuluttajalla ei ole oikeutta kuluttaa tiettyjä tuotteita. Tällöin kyseessä saattaa olla esimerkiksi alaikäinen kuluttaja, jolla ei ole oikeutta ostaa alkoholituotteita. (Cherrier ja muut, 2011.)

Chatzidakis ja Lee (2012) taas erottavat antikulutuksen kokonaan satunnaisesta kuluttamattomuudesta ja vaihtoehtoisesta kulutuksesta, jossa pyrkimyksenä on vähentää kulutusta hyödyntäen vaihtoehtoisia tapoja hankkia tarvitsemansa. Vaihtoehtoisessa kulutuksessa kuluttajat voivat esimerkiksi suosia kirpputoreja hankkiakseen tarvitsemansa tuotteen käytettynä. Kuluttamattomuutta esimerkiksi kiellon tai toisen tuotemerkin suosimisen johdosta ei nähdä antikuluttamisena, koska tällöin tiettyä tuotemerkkiä ei vältellä tarkoituksellisesti ja tietoisesti (Chatzidakis & Lee, 2012).

Makronäkökulmasta antikuluttamisen termi voidaan nähdä kirjaimellisesti kulutusta vastustavana. Käytännöllisemmässä mikronäkökulmassa taas keskitytään tiettyihin, tarkkoihin kulutuksen vastaisiin toimiin. Nämä toimet liittyvät usein kuluttajan omaan identiteettiin, eivätkä kuluttajat välttämättä toteuta antikulutusta vastustaakseen tiettyjä toimijoita. Mikronäkökulma korostaa kuluttajan subjektiivisuutta, jossa korostuvat kuluttajan itsetietoisuus, itsensä toteuttaminen ja itsevarmuus. (Cherrier ja muut, 2011.) Se, mitä antikuluttamisen kategoriaa käsitellään liittyy suoraan myös antikuluttamisen motiiveihin.

2.2.2 Antikuluttamisen motiivit

Kuluttajan päätös olla kulumatta voi perustua moneen eri tekijään. Yleensä ihmisiä kuluttamaan motivoivia psykologisia tekijöitä on helppo ymmärtää. Vaikeampaa on ymmärtää, mikä motivoi kuluttajaa jättämään kuluttamatta. (Zavestoski, 2002.)

Chatzidakis ja Lee (2012) tunnistavat neljä motiivia antikulutukselle; eettiset huolenaiheet, huoli ympäristöstä, halu vastustaa dominoivia tekijöitä ja symboliset motivaatiot. *Eettisten huolenaiheiden* kohdalla kuluttaja perustaa antikulutustoimensa henkilökohtaisiin moraalivalintoihin, jotka pohjautuvat kuluttajan omaan arvomaailmaan. Etiikkaan pohjautuva antikulutus voi ilmetä esimerkiksi boikotointina. *Ympäristöhuolien* osalta antikulutus voi näyttäytyä esimerkiksi tiettyihin tuotemerkkeihin kohdistuvana vihreänä aktivismina. (Chatzidakis & Lee, 2012.) Ympäristöhuolien kaltaisia makrotason huolia omaavat kuluttajat voivat käyttää antikuluttamisen kautta valtaansa kuluttajana ja jättää kuluttamatta tuotteita, joiden he uskovat vahingoittavan esimerkiksi ympäristöä tai yhteiskuntaa (Lee & Ahn, 2016). Tällöin kuluttajat pyrkivät vaikuttamaan tuotteiden tai tuotemerkkien menestykseen, kun he ajattelevat niiden olevan haitallisia tai vaarallisia yhteiskunnallisesti (Cherrier & Hill, 2018). Kolmantena syynä antikulutukselle Chatzidakis ja Lee (2012) näkevät kuluttajien halun *vastustaa dominoivia tekijöitä*. Tällainen yhteiskunnallisesti motivoitunut antikulutus voi perustua kollektiiviseen haluun saavuttaa muutosta ja kilpailla yhteiskunnassa hallitsevaa kulutuskulttuuria vastaan

(Cherrier & Hill, 2018). *Symbolisten* motivaatioiden kohdalla antikulutus voi taas pohjautuu esimerkiksi haluun kehittää omaa identiteettiä tiettyyn suuntaan tai vaikuttaa omaan minäkäsitykseen antikulutuksen kautta (Chatzidakis & Lee, 2012).

Kuluttajien onkin tutkittu toteuttavan kulutustoimia, jotka parantavat minäkuva. Vastaavasti kuluttajat usein välttelevät toimia, jotka lisäävät ei-toivottuja merkityksiä kuluttajan elämään. (Lee ja muut, 2009.) Antikulutuksen kautta kuluttaja voi ilmaista arvoaan ja identiteettiään suhteessa sosiaaliseen ympäristöönsä. Antikulutus voidaan nähdä myös kuluttajan toimenä, jossa tarkoitus on vastustaa muita, ”huolimattomiksi kuluttajiksi” koettuja kuluttajia. Tällöin antikuluttajan ”vastustaja” ei ole tuotemerkki, vaan toinen valtavirran kuluttaja, joka ei kuluta kestävästi antikuluttajan arvojen mukaisesti. (Cherrier ja muut, 2011.)

Antikulutuksen kohdalla tuomitaan usein materia kokonaan (Cherrier, 2010). Tällöin motiivi antikuluttamiseen voi löytyä halusta tavoitella *yksinkertaisempaa elämäntapaa*, jossa kuluttaja pyrkii vähentämään kokonaiskulutustaan saavuttaakseen stressittömämmän elämän. (Lee & Ahn, 2016.) Motiivien taustalla on ajatus perinteisen kulutuksen ideologian haastamisesta (Kozinets ja muut, 2010). Ideaalina kuluttajapolitiikan painopisteenäkin on pidetty ajatusta, jossa elämänlaadun tulisi ajaa tavaroiden määrän ohi kuluttajan elämässä (Cherrier, 2010).

Leipämaa-Leskinen ja muut (2014) tuovat esille myös ei-vapaaehtoisen antikuluttamisen, jossa antikuluttamisen motiivina toimii *tarve säästää rahaa*. Köyhissä olosuhteissa asuvat kuluttajat voivat joutua heikon taloudellisen tilanteensa johdosta etsimään halvempia vaihtoehtoja. Heikko taloudellinen tilanne voi kuitenkin ajaa kuluttajan käyttämään erilaisia tuotteita muita kuluttajia kekseliäämmin. Taloudellisista lähtökohdista toteutetut antikulutuskäytännöt voivatkin johtaa uusiin kulutuksen vastustamisen keinoihin. Lopulta kuluttajat voivat osoittaa vastustusta ylihinnoiteltuja tuotteita kohtaan lievittääkseen omia tunteitaan köyhyydestä. (Leipämaa-Leskinen ja muut, 2014.)

Antikuluttamisen motiivien osalta on oleellista ymmärtää, etteivät eri motiivit sulje toisiaan pois, vaan antikulutus voi saman kuluttajan tapauksessa selittyä usealla eri tavalla. Kuluttaja voi antikuluttaa tuotetta esimerkiksi tuotemerkin korkean ympäristökuormituksen vuoksi. Samaan aikaan päätökseen voi kuitenkin vaikuttaa myös yritykseltä aiemmin saatu huono palvelu. (Lee & Ahn, 2016.)

Antikulutusta ei kuitenkaan ole helppo omaksua, vaikka vaatteiden korjaamisella ja huolellisella ylläpidolla voidaan saavuttaa paljon kestävämmän kehityksen näkökulmasta. Kuluttaminen tarjoaa ihmiselle mukavuutta, tyydyttää tarpeita sekä auttaa oman identiteetin rakentamisessa ja viestimisessä muille. Alati laajentuvat valikoimat ja globaalit markkinat tarjoavat nykyään kuluttajalle loputtomat mahdollisuudet kehittää omaa identiteettiä ja itseilmaisua. Tuotteista kieltäytyminen voikin olla kuluttajalle henkisesti ja taloudellisesti haastavaa. (Cherrier, 2008.)

2.2.3 Kunnostaminen ja ylläpito antikuluttamisen muotona

Yhdeksi antikulutuksen muunnelmaksi voidaan laskea vapaaehtoinen yksinkertaisuus (*voluntary simplicity*), jossa kuluttajat valitsevat materialistisesti yksinkertaisen elämäntavan. Ilmiö keskittyy ulkoisen yksinkertaisuuden ja sisäisen rikkauden ehtoon. Vapaaehtoista yksinkertaisuutta harjoittavien kuluttajien tarkoituksena on siis maksimoida hallinta omasta elämästään pyrkimällä jalostamaan, vähentämään ja jopa lopettamaan kulutus täysin onnellisemman elämän toivossa. Kuluttajan tarkoitus ei kuitenkaan ole välttämättä luopua aineellisuudesta kokonaan, vaan kuluttajat voivat pyrkiä ennen kaikkea kasvattamaan omavaraisuuttaan ja vähentämään riippuvuuttaan markkinoista. (Kuanr ja muut, 2020.)

Usein vapaaehtoista yksinkertaisuutta harjoittavia kuluttajia pidetään aidosti luovina kuluttajina. Näitä kuluttajia voi motivoida arjen hallinnan ottamisen lisäksi myös esimerkiksi ympäristönäkökulmat tai sosiaaliset tekijät. Vapaaehtoinen yksinkertaisuus, kuten antikuluttamisen harjoittaminen yleensäkin, voi kuitenkin olla vaikeaa yhteiskun-

nissa, joissa kulutus nähdään hallitsevana sosiaalisena paradigmana. Tällaisissa yhteiskunnissa kuluttajalta vaaditaan erityisen vahvaa sitoutumista antikulutusta kohtaan. Yleensä kuitenkin kykyihinsä luottavat kuluttajat näkevät näiden antikulutuksen haasteiden olevan voitettavissa. (Kuanr ja muut, 2020.)

Black ja Cherrier (2010) tunnistavat kolmenlaisia kulutuksen vastustamisen käytäntöjä; hylkääminen, vähentäminen ja uudelleenkäyttö. *Hylkäämisellä* tarkoitetaan tietyn tuotteen tahallista poissulkemista esimerkiksi aktivismin tai brändivastustuksen muodossa. Hylkäämiselle syyt ovat usein symbolisia tai eettisiä. *Vähentämisen* tarkoituksena taas on ostaa vähemmän uusia tuotteita. *Uudelleenkäytössä* oleellista on saada jo ostetulle tuotteelle lisää käyttöaikaa. Nämä tekijät ovatkin kestävämmän elämän tavoittelussa avaintekijöitä. (Black & Cherrier, 2010.) Vaatteiden huolto ja korjaamista voidaan pitää erityisesti vähentämisen ja uudelleenkäytön näkökulmasta toimivana antikulutuksen muotona.

Pikamuodin yleistymisen myötä kasvanut hävittämiskulttuuri on saanut osan kuluttajista tietoisesti vastustamaan tavaroiden poisheittämistä. Nämä kuluttajat ovat sen sijaan alkaneet entisöidä vanhoja ja kuluneita tuotteita, mikä ylittää ajatuksen perinteisestä kierrätyksestä. Säilyttämällä vanhat tuotteet uusien ostamisen sijaan kuluttajat toteuttavat eräänlaista antikulutusta. (Cherrier, 2010.) Vaatteiden huolto ja korjaaminen perustuvat juuri tähän antikulutuksen muotoon. Cherrierin (2010) mukaan käsintehdyt tavarat muistuttavat ihmisiä saavutuksistaan ja ne nähdään usein uusia tuotteita arvokkaampina, seuraaville sukupolville siirrettävinä aarteina. Tällä merkityksiin perustuvalla antikulutuksen muodolla voi olla kestävämmän kehityksen ja markkinoiden kehittymisen kannalta merkittäviä seurauksia.

2.3 Vaatteiden huolto ja korjaaminen

Vaateteollisuuden korkean ympäristökuormittavuuden vuoksi on oleellista pohtia keinoja alan hiilijalanjäljen pienentämiseen. Kestävä kehityksen näkökulmasta on selvää,

että vaatteiden määrän vähentäminen on tarpeellista. Tämä edellyttää yksittäisen vaateen arvon lisäämistä ja käyttöiän pidentämistä. Vaatteiden käyttöiän pidentämisessä erilaiset huolto- ja korjaamistoimenpiteet ovat avainasemassa. Toimenpiteillä voidaan tarkoittaa rikkoutuneen vaateen korjaamista, ehjän vaateen huoltamista, vaateen muodon muuttamista tai vaateen käyttötarkoituksen uudelleenkohdistamista. (Laitala & Klepp, 2018.) Myös käyttäjää vaihtamalla vaateen käyttöikä usein pitenee.

König (2013) jakaa korjaamistoiminnan erillisiin, päällekkäin ilmeneviin osiin. Toiminta sisältää *tiedon*, tehtävään sopivat *taidot* sekä konkreettisen *työn*, joka korjauksen suorittamiseen liittyy. Pyrkimys toteuttaa vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjä voidaan nähdä reflektiivisenä käytäntönä, minkä seurauksena kuluttaja voi tulla tietoiseksi omista rajoituksistaan käytäntöjen eri osa-alueilla. (König, 2013.)

Käsitöiden katsotaan yhdistävän kuluttajat kulttuuriin ja perinteisiin (Shafi ja muut, 2021). Ennen etenkin alemman koulutustason omaavat kuluttajat ryhtyivät toteuttamaan käsitöitä taloudellisesta pakosta (Kouhia, 2019). Vaatteiden korjaaminen, parsiminen ja muu ylläpito nähdäänkin usein arkipäiväisenä aiheena, johon liitetään köyhyys ja alhainen sosioekonominen asema. Esimerkiksi vaatteiden korjaamiseen liittyvät käsityöt ovat aiemmin olleet yleistä kansantietoa, joka on siirtynyt sukupolvelta toiselle. Historiallisesti erilaiset korjaamis- ja parsimiskäytännöt on liitetty erityisesti naiselliseksi toiminnaksi. Tulotason kasvu on kuitenkin vähentänyt kuluttajien tarvetta toteuttaa korjaamiskäytäntöjä itse. Käyttämättömyyden johdosta aiemmin omatut korjaamistaidot ja -tiedot häviävätkin ajan myötä. (König, 2013.) Vaatteiden korjaaminen on vähentynyt myös pikamuodin tuoman hintatason laskun myötä (Gwilt, 2014).

2.3.1 Huolto ja korjaaminen ympäristönäkökulmasta

Vaateteollisuuden kehittäminen vastuullisempaan suuntaan tulee lähteä jo instituutiotasolta ja esimerkiksi oikeanlaisella ympäristöpolitiikalla voidaan saavuttaa paljon. Toimiva ympäristöpolitiikka sisältääkin myös vaatteiden korjaamista ja

kierrätystä koskevia toimintoja käsitöiden osalta (Graham & Thrift, 2007). Kehittyneissä maissa tuotteita heitetään pois ennen kuin ne ovat todellisen käyttöikänsä lopussa. Poisheittämisen kulttuuria edesauttaa yritysten kiihtyvät hankintasyklit, joiden takia monet tuotteet on alunperin tehty korvattaviksi. Monien nykyaikaisten tuotteiden korjaus- ja huoltomahdollisuudet onkin suljettu pois tarkoituksella jo valmistusvaiheessa. (Graham & Thrift, 2007.) Vastuullisemman vaateteollisuuden näkökulmasta yksilön tekemän huolto- tai korjauspäätöksen rinnalla erityisen oleellista onkin, että jo tuotantovaiheessa on varmistettu vaatteiden olevan helposti korjattavissa ja huollettavissa (Laitila & Klepp, 2018). Massatuotannon halpojen hintojen vuoksi tavaroiden poisheittämisestä on kuitenkin muodostunut normaali käytäntö, vaikka tuotteen vauriot olisivatkin täysin pinnallisia ja korjattavissa. Usein siis tuotteet, jotka eivät ole täydellisiä, hävitetään. (König, 2013.) Lopputuloksena on jätemäärien merkittävä kasvu. Massatuotannosta johtuvan tavaran määrän kasvun lisäksi tuotteet ovat muuttuneet myös materiaalien osalta monimutkaisemmiksi. Samassa vaatteessa käytetään yhä enemmän useampia eri materiaaleja sekaisin, mikä johtaa korjaamisen ja huoltamisen tarpeen kasvuun (Graham & Trift, 2007). Samaan aikaan erilaiset materiaalisekoitteet voivat tehdä vaatteen huoltamisesta tai korjaamisesta haastavaa. Tuotantoon liittyvien seikkojen lisäksi kuluttajien työ ja kekseliäisyys ovat merkittäviä tekijöitä kestävämmän vaateteollisuuden näkökulmasta. Tuotteiden hajotessa luovat, käsitöitä harrastavat kuluttajat ovat kykeneviä keksimään uusia ratkaisuja. Tällainen jatkuvan kokeilun myötä kehittyvä mukauttaminen voi johtaa merkittäviin muutoksiin kestävyden kannalta. (Graham & Thrift, 2007.)

Viime vuosina käsityönä toteutetut vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytännöt ovat olleet kasvussa. Kehitys on tapahtunut samalla kun kiinnostus kestävämpiä materiaali-hyödykkeitä kohtaan on lisääntynyt. (König, 2013.) Vaatteiden pitkä käyttöikä on olennaista kulutuksen vähentämisen ja kestävä kehityksen kannalta (König, 2013). Erityisesti nuoret käsityöläiset peräänkuuluttavat usein kestävyttä tuotteiden valmistuksessa ja käyttävät käsitöissään kierrätysromua ja jäännösmateriaaleja (Kouhia, 2019). Kestävä kehityksen kannalta vaatteiden korjaaminen ei ole vähäpätöinen harrastus, vaan

se auttaa näkemään aineelliset hyödykkeet uudella tavalla lisäten niiden arvostusta (König, 2013).

2.3.2 Motivaatiot huoltoon ja korjaamiseen

Vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytännöt vaihtelevat merkittävästi ajasta, paikasta ja väestöryhmästä riippuen. (König, 2013.) Ensinnäkin on tärkeää, että tuotteet suunnitellaan niin, että niitä voidaan myös huoltaa ja korjata. On kuitenkin myös olennaista, että kuluttajilla on resursseja ja halua korjata ja huoltaa tavaroitaan. Esimerkiksi vaateteollisuuden hitaammat kulutuskiykliit ovat riippuvaisia juuri kuluttajien asenteista ja käyttäytymisestä. (König, 2013.) Yleisimmät syyt olla korjaamatta vaatteita liittyvät korjauksesta aiheutuviin taloudellisiin kustannuksiin sekä ajan ja taidon puutteeseen (McLaren & McLauchlan, 2015). Aiempi tutkimus on kuitenkin tunnistanut myös useita eri syitä vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjen toteuttamiselle.

Motiivi huoltaa tai korjata vaatteita voi liittyä esimerkiksi sen tuomiin *merkityksiin* kuluttajien elämässä. Huolto ja korjaaminen ovatkin täynnä kulttuurista merkitystä. Massatuotantoa ostettaessa tavaroiden tuottajat ovat antaneet tuotteelle tiettyjä merkityksiä. Käsitöiden avulla toteutetut huolto- ja korjaamiskäytännöt voivat kuitenkin luoda tuotteelle omaa elämäkertaa, jota massatuotannolla ei saavuteta. Kuluttajat eivät siis välttämättä edes yritä piilottaa tekemäänsä korjaustyötä, vaan se nähdään vaatteen uutena ominaisuutena, ikään kuin koriste-elementtinä. Jokaisen korjaustoimenpiteen kohdalla kuluttaja tekeekin valinnan siitä, haluaako hän palauttaa tuotteen alkuperäiseen muotoonsa vai muokata tuotteen merkitystä. (König, 2013.) Todellisuudessa monet kuluttajat eivät kuitenkaan edelleenkään halua käyttää näkyvästi korjattuja vaatteita sosiaalisen hyväksymättömyyden takia (Gwilt, 2014).

Vaatteiden huolto ja korjaaminen yhdistetään usein alhaiseen tulotasoon ja jopa köyhyyteen. Kuluttajat tekevätkin huolto- ja korjaamiskäytäntöjä toteuttaessaan tietoisien valinnan, johon voi vaikuttaa myös esimerkiksi *taloudellinen tilanne*. (König, 2013.) Kor-

jaamalla pienet viat tai huoltamalla vaatteitaan itse kuluttaja voi välttää uuden vaateen ostamisesta koituvat kustannukset. Käsitöihin ja vaatteiden korjaamiseen usein liitettävä alhainen tulotaso ei kuitenkaan selitä täysin käsitöiden suosiota nykypäivänä, sillä kuluttajat ovat myös valmiita maksamaan oppiakseen käsitöitä esimerkiksi kursseilla tai työpajoilla.

Henkilökohtainen kiinnostus käsitöitä kohtaan ja niiden kautta koettu *sosiaalinen kanssakäyminen* selittävätkin osaltaan suosiota. Tänä päivänä käsitöissä ja vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytännöissä on kaksi sosiaalista ulottuvuutta, jotka luovat kuluttajalle merkitystä; kasvokkain tapahtuva toiminta ja virtuaalinen vuorovaikutus. Kasvokkain tapahtuva kohtaaminen käsityöryhmien sisällä luo yksilölle merkitystä ryhmään kuulumisen kautta. Virtuaalisessa vuorovaikutuksessa keskeistä taas on tiedon kulku. Ympäri maailmaa on perustettu erilaisia korjausryhmiä ja -kahviloita, joissa korjaamiskäytännöistä kiinnostuneet kuluttajat voivat tavata ja jakaa osaamistaan. Huolto- ja korjaamiskäytännöistä kiinnostuneille kuluttajille on myös tarjolla erilaista verkkosisältöä, esimerkiksi blogien muodossa. (König, 2013.)

Myös *ympäristön suojelulla* ja kestäväällä kehityksellä on entistä vahvempi rooli käsitöiden toteuttamisen motiivina. Käsityöt voivat perustua ajatukseen eettisestä kuluttamisesta. Kuluttajat voivat vastustaa materialismia ja kapitalismia tuottamalla uusia hyödykkeitä tai kunnostamalla vanhoja jo olemassa olevien materiaalien avulla. (Kouhia, 2019.) Käsitöiden voidaankin nähdä olevan osa laajempaa muutosta, jossa yksilöt pyrkivät saavuttamaan kokonaisvaltaisesti laadukkaamman elämän. Tällöin ympäristöstä huolissaan olevat kuluttajat, jotka haluavat toimia henkilökohtaisella tasolla, voivat omaksua vaatteiden korjaamiseen liittyvät käsityöt yhdeksi keinoksi edistää kestäväää kehitystä. (König, 2013.) Tässä tutkimuksessa käsitöinä toteutettavia huolto- ja korjaamiskäytäntöjä tarkastellaankin juuri vastuullisemman vaateteollisuuden kautta.

Vaihtelevien motiivien lisäksi jokaisella kuluttajalla on myös oma tapansa huoltaa ja korjata vaatteitaan. Nämä rutiinit voivat poiketa muiden kuluttajien vastaavista paljon-

kin. Eroja voi ilmetä yksinkertaisimmillaan esimerkiksi pesuvälien tai –lämpötilojen kohdalla. (Gwilt, 2014.) McNeill ja Moore (2015) jakavat muodin kuluttajat kolmeen ryhmään; itse-kuluttaja (*self*), sosiaalinen-kuluttaja (*social*) ja uhraus-kuluttaja (*sacrifice*). *Itse-kuluttajat* ovat kiinnostuneita hedonistisista tarpeista. *Sosiaalinen-kuluttaja* taas on kiinnostunut sosiaalisesta imagostaan. Myös ympäristöasiat kiinnostavat usein tämän ryhmän kuluttajia, mutta kuluttajien käyttäytyminen saattaa olla ristiriidassa viestityn kiinnostuksen kanssa. Sosiaalinen-kuluttaja on ryhmistä kuitenkin potentiaalisin lisäämään kestävän muodin kulutusta ja tekeekin näin jo jonkin verran. *Uhraus-kuluttaja* pyrkii pienentämään negatiivisia vaikutuksiaan maailmaan vähentämällä kulutusta kokonaan, eivätkä he kuluttaessaan näe esteitä kestävien muotituotteiden ostamiselle. Ryhmän kuluttajat kantavat erittäin suurta huolta ympäristöstä ja suhtautuvat negatiivisesti pikamuotiin. Jaosta huolimatta eettisen kuluttajan määritelmä on kuitenkin edelleen laaja. McNeill ja Moore (2015) kuitenkin kutsuvat eettisiksi kuluttajiksi kulutuksen laajemmat vaikutukset muihin ihmisiin ja fyysiseen ympäristöön huomioivia kuluttajia.

2.4 Käytäntöteoria

Käytäntöteoria on kulttuurillinen lähestymistapa kulutuksen tutkimukseen, jossa käytäntöjen katsotaan ohjaavan ihmisen toimintaa (Reckwitz, 2002; Schatzki ja muut, 2001). Teorian yleistyminen perustuu sen potentiaaliin selittää kuluttajien jokapäiväistä elämää (Gannon & Prothero, 2016; Reckwitz, 2002). Käytäntöteorian syntymisen syynä on yleensä nähty olevan sen kyky vastata useisiin yhteiskuntateorioiden perusongelmiin. Kyseessä ei ole yksi yhtenäinen teoria, vaan käytäntöteoriasta on erilaisia muunnoksia. (Leipämaa-Leskinen ja muut, 2014; Warde, 2014.) Käytäntöteoriaa on kritisoitu esimerkiksi teoreettisen epätarkkuuden ja metodologisen eklektiikan johdosta, mutta käytännön lähestymistapa on herättänyt yhä enemmän kiinnostusta niin yhteiskunta- ja kulttuuritutkimuksessa kuin markkinoinnissa ja kuluttajatutkimuksessa (Valtonen, 2012; Warde, 2014).

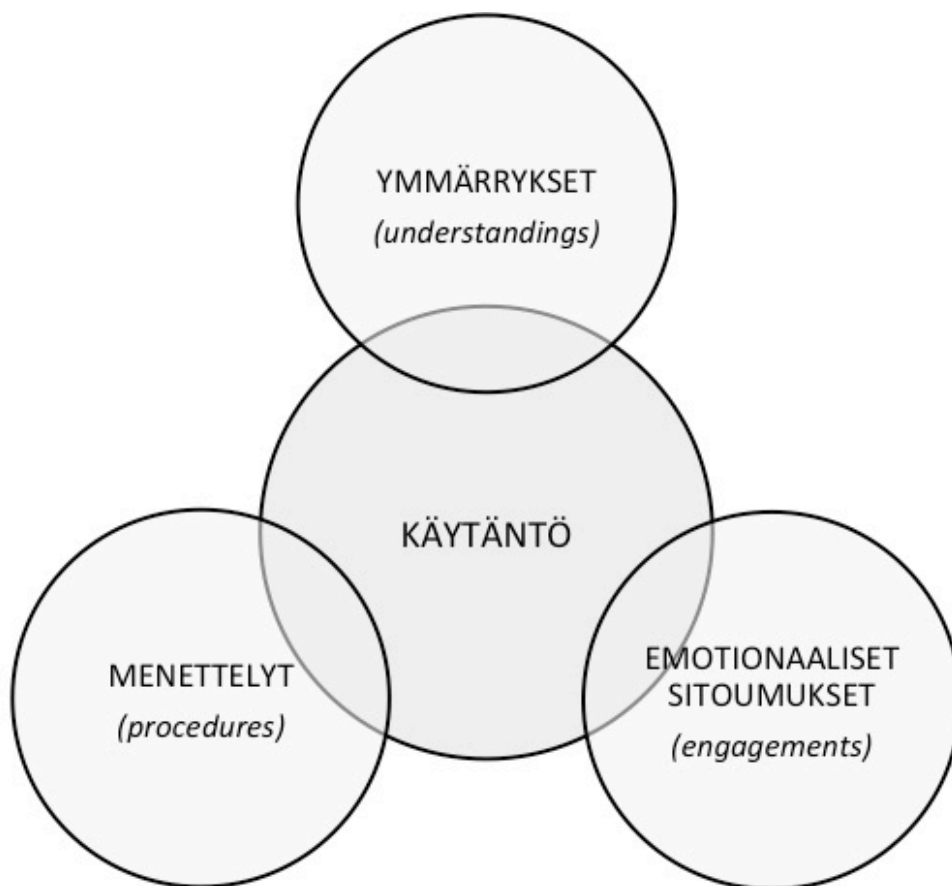
2.4.1 Käytäntöteorian ja käytäntöjen määrittely

Käytäntöteoreettisessa lähestymistavassa keskitytään sosiaalisen elämän jokapäiväiseen arkiseen toimintaan, jotka toteutetaan yleisesti tunnistettujen käytäntöjen kautta (Halkier & Jensen, 2011). Käytäntöteorian mukaan kulutetut tavarat otetaan käyttöön harjoittamalla tiettyjä käytäntöjä (Warde, 2005). Käytäntöteoriassa kuluttajia ei nähdä rationaalisina toimijoina (*homo economicus*) ja keskeisenä näkökulmana teoria siirtääkin painopisteen pois yksilöstä. Kuluttajia ei kuitenkaan nähdä sokeasti tottelevina ja normien ohjailemina passiivisina suorittajinakaan (*homo sociologicus*). Sen sijaan kuluttajat ovat osallistuvia toimijoita, jotka yhdistävät aktiivisesti tietoa ja resursseja toteuttaakseen erilaisia käytäntöjä. Kiinnostuksen kohteena eivät ole yksittäisen kuluttajan asenteet, motivaatiot, uskomukset tai ominaisuudet. Tärkeitä ovat tavat, joilla sosiaalisia prosesseja toteutetaan. Yksinkertaisesti sanottuna käytäntöteorian painopiste ei ole siis kysymyksessä ”kuka” vaan ”miten”. (Halkier & Jensen, 2011; Närvänen ja muut, 2013; Reckwitz, 2002.)

Käytännöt ohjaavat ihmisen toimintaa ja käytäntöteorian mukaan kulutus tapahtuu käytäntöjen sisällä ja niiden vuoksi. Eri tilanteissa ihmiset suorittavat saman toiminnan eri tavoilla. (Warde, 2005.) Se, miten kuluttaja toteuttaa tiettyä käytäntöä riippuu esimerkiksi tämän aiemmista kokemuksista käytännön piirissä sekä henkilökohtaisista tavoitteista ja mieltymyksistä. Käytännöt ovat dynaamisia ja ne muuttuvat ja kehittyvät sosiaalisen toiminnan kautta. (Närvänen ja muut, 2013.) Käytäntöteorian vahvuutena on sen tapa käsitellä esineiden kantamien merkityksien lisäksi kuluttajien tekoja ja sanoja (Halkier & Jensen, 2011). Tässä tutkimuksessa vaatteiden huoltoa ja korjaamista tutkitaan käytäntöteoreettisista lähtökohdista. Tavoitteena on ymmärtää käytäntöteorialle ominaisesti kuluttajien arkisia, konkreettisia käytäntöjä vaatteiden huoltamisen ja korjaamisen kontekstissa kokonaisvaltaisesti.

Käsite ”käytäntö” viittaa yksilöiden toimintaan, eli kaikkeen siihen mitä ihmiset tekevät (Hollebeek ja muut, 2017). Käytännöt koostuvat eri elementeistä, joita on eri tutkimuksissa määritelty eri tavoilla. Reckwitz (2002) määrittelee käytännön rutiininomaiseksi

käyttäytymiseksi, joka koostuu useista toisiinsa yhteydessä olevista elementeistä. Näillä elementeillä tarkoitetaan ruumiillista toimintaa, henkisen toiminnan muotoja, esineitä ja niiden käyttöä sekä taustatietoja ymmärryksen, tietotaidon, tunteiden ja motivaatioiden muodossa. Schatzkin ja muiden (2001) mukaan käytännön toteuttaminen koostuu eri elementtien yhdistämisestä organisoidulla tavalla ja monet teorian tutkijat tunnistavatkin käytännöt inhimillisen toiminnan ryhmiä. Schatzkin ja muiden (2001) määritelmässä käytännöt muodostuvat ymmärrysten, sääntöjen ja teleoaffektiivisen rakenteen elementeistä. Warde (2005) taas on nimennyt Schatzkin ja muiden (2001) määritelmän pohjalta kolme käytännön elementtiä seuraavasti; ymmärrykset (*understandings*), menettelyt (*procedures*) ja emotionaaliset sitoumukset (*engagements*) (kuvio 3). Warden (2005) määrittelyä on käytetty paljon aiemmissa kulutustutkimuksissa ja sitä hyödynnetään myös tämän tutkimuksen analyysivaiheessa.

Kuvio 3. Käytännön elementit (Warde, 2005).

Ymmärryksillä tarkoitetaan erilaisia käytäntöön liittyviä ymmärryksiä siitä, miten käytäntö muotoutuu. Elementti käsittää erilaisia taitoja ja hiljaista tietoa siitä, miten menettelyitä tulee toteuttaa päämäärän saavuttamiseksi. *Menettelyillä* taas tarkoitetaan rutiineja, sääntöjä ja toimintamalleja, joita käytäntöön liittyy. Elementti siis vastaa kysymykseen siitä, miten käytäntöä kuuluu toteuttaa. *Emotionaaliset sitoumukset* käsittävät erilaiset käytäntöön liittyvät tunteet. Elementin kautta voidaan ymmärtää millaisia tunteisiin liittyviä päämääriä voidaan löytää tietyn käytännön toteuttamisesta. (Warde, 2005.)

On huomioitava, että käytäntö ei ole sama asia kuin käyttäytyminen, vaan käytännöt selittävät kokonaisvaltaisemmin kontekstin ja tilan, jossa toiminta tapahtuu (Närvänen ja muut, 2013). Vaikka käytännöt ovatkin koordinoituja kokonaisuuksia, ne tarvitsevat myös suorittamista ollakseen olemassa (Warde, 2005). Toisin sanoen, vaikka käytäntö on tekojen ja sanojen yhteys, sillä viitataan myös tämän yhteyden suorittamiseen. Lopputuloksena on käytäntöjen toteutuminen. (Schatzki ja muut, 2001.)

2.4.2 Käytäntöteoria huolto- ja korjaamiskäytäntöjen tutkimisessa

Käytäntö voidaan tunnistaa koordinoituksi kokonaisuudeksi ja suoritukseksi, jossa eri elementit yhdistyvät muodostaen toteutuneen käytännön (Leipämaa-Leskinen ja muut, 2014). Sosiaalinen käytäntöteoria esittää käytännöt toistuvina tekoina, jotka voivat tarjota käyttäjien keskuudessa jaettuja merkityksiä (Hollebeek ja muut, 2017). Vaatteiden korjaamiseen, kuten erilaisiin käsitöihin yleensäkin, liittyy vahvasti erilaiset merkitykset. Kuluttajien kokemukset korjaamiskäytäntöjen tuomista merkityksistä voivat olla hyvin erilaisia taustasta, osaamisesta ja motiiveista riippuen.

Käytäntöjä voidaan tunnistaa lukemattomia erilaisia ja kuluttajat toteuttavat moninaisia käytäntöjä päivittäin (Warde, 2005). Sama pätee vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöihin. Usein vaatteiden korjaamisen kontekstissa puhutaan pienistä ompelutöistä vian korjaamisen tai istuvuuden parantamisen muodossa. Käytäntöihin voidaan kuitenkin

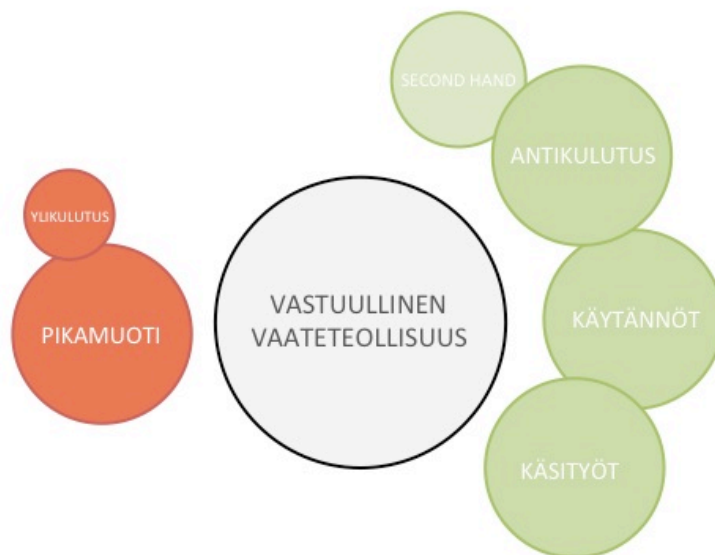
kin lukea myös muita toimia, mukaan lukien vaatteiden huoltamiseen liittyvät, yksinkertaisetkin käytännöt. Yleensä käytäntöjen määrä kasvaa kiinnostuksen ja innostuksen lisääntyessä (Warde, 2005). Sama ajatus pätee vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöihin. Suurin osa kuluttajista huoltanee vaatteitaan pesemällä ja kenties tuulettamalla. Vaikeammiksi käytännöiksi voidaan jo laskea esimerkiksi erilaiset pienet ompelutyöt, kuten napin kiinnittäminen tai pienen reiän paikkaus. Vaativasta käytännöstä voidaan puhua esimerkiksi vetoketjun vaihtamisen kohdalla.

Käytäntöteoria keskittyy kuluttajia ympäröiviin olosuhteisiin sekä sosiaalisen elämän käytännön toteuttamiseen (Halkier ja muut, 2011). Tässä tutkimuksessa kuluttajia ympäröivillä olosuhteilla tarkoitetaan kuluttajien koteja sekä niiden luomia mahdollisuuksia ja esteitä vaatteiden huoltoon ja korjaamiseen liittyen. Vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjen toteuttamiseen tarvitaan erilaisia välineitä ja laitteita, joilla käytäntöjä voidaan toteuttaa. Käytäntöjen toteuttamisen mahdollisuudet ovatkin siis hyvin riippuvaisia ympäröivistä olosuhteista. Kattavat huolto- ja korjaamisvälineet mahdollistavat kuluttajille erilaisten käytäntöjen toteuttamisen kotioloissa, kun taas esimerkiksi silitysraudan tai ompelukoneen puuttuminen tekevät vaatteiden huollosta ja korjaamisesta vaikeaa tai jopa mahdotonta.

Vaatteiden korjaaminen voidaan nähdä ympäristötekona myös käytäntöteorian kautta. Kestävän kehityksen osalta poliittisissa keskusteluissa on usein peräänkuulutettu yksittäisen toimijoiden kykyä saada aikaan muutosta. Keskeisinä teemoina ympäristön suojelun osalta on nähty yksilön kestävä kulutus ja käyttäytymisen muuttuminen ympäristömyönteisempään suuntaan. Kuitenkin, mikäli ympäristömyönteinen käyttäytyminen ja kestävä kulutus halutaan saada riittävälle tasolle tarpeeksi nopeasti, voi tämän yksilöön perustuvan kapean mallin hylkääminen olla tarpeen. Sen sijaan tulisikin keskittyä uusien, kestävämpien käytäntöjen luomiseen. (Hargreaves, 2011.)

2.5 Teorettinen viitekehys

Tässä luvussa kerrataan teoreettisen viitekehysten keskeiset käsitteet ja vastataan tutkimuksen ensimmäiseen tavoitteeseen, eli kootaan yhteen, miten vaatteiden korjaamiskäytännöillä voidaan vähentää kulutusta ja näin pienentää ympäristökuormitusta. Kuvio 4 selittää teoriaosuuden keskeisten käsitteiden linkittymisen vastuulliseen vaateeteollisuuteen.

Kuvio 4. Vastuullisen vaateeteollisuuden taustavaikuttimet.

Kuviossa punaisin ympyröin merkittyjen ilmiöiden rooli vastuullisen vaateeteollisuuden kontekstissa on negatiivinen ja vihrein ympyröin merkittyjen ilmiöiden rooli positiivinen.

Tutkimuksessa *pikamuotiin* suhtaudutaan kriittisesti ja se nähdäänkin yhtenä merkittävänä syynä vaatteiden korjaamiskäytäntöjen yleistymisen tarpeeseen. Pikamuodin kas-

vun myötä vaatteiden korjaamiskäytäntöjä tarvitaan yhä enemmän erityisesti ympäristöystävällisyydestä. Pikamuoti aiheuttaa huonolaatuisilla materiaaleillaan ja nopeasti vaihtuvilla mallistoillaan merkittäviä kasvihuonekaasupäästöjä ja kasvavia jätemääriä. (Asikainen, 2018; Euroopan parlamentti, 2020.) Usein pikamuotituotteita ei ole alunperinkään tehty korjattaviksi, vaan jo tuotantovaiheessa erilaiset korjaus- ja huoltomahdollisuudet on suljettu tarkoituksella pois (Graham & Thrift, 2007). Osittain pikamuodin suosion myötä ongelmaksi on muodostunut myös *ylikulutus*. Vaatteita kulutetaan siis enemmän kuin mikä on maapallon rajoissa kestävä (WWF, 2021). Ylikulutuksen johdosta onkin oleellista pyrkiä pidentämään vaatteiden käyttöikää esimerkiksi erilaisten huolto- ja korjaamiskäytäntöjen avulla.

Second hand –kulttuurin suosion myötä vaatteiden käyttöikä usein kasvaa tuotteen siirtyessä toisen kuluttajan omistukseen. *Second hand* –tuotteiden kulutus ja myynti voidaan nähdä tapana edistää kestävämpää vaateteollisuutta (Xu ja muut, 2014). Jotta kuluttaja voi myydä vaatteensa eteenpäin, ja ostajat kiinnostuvat niistä, on tuotteiden yleensä oltava ehjiä ja hyväkuntoisia. Vaatteiden huollolla ja korjaamisella on merkittävä vaikutus sekä tuotteen yleisilmeeseen että kuntoon ja sitä kautta myyntiarvoon ja houkuttelevuuteen *second hand* –markkinoilla.

Antikuluttaminen, eli ostamatta jättäminen, voi perustua moneen tekijään. Tutkimuksen teoriaosiossa antikuluttaminen nähdään keinona edistää kestävämpää vaateteollisuutta. Tällöin antikuluttamisessa motivoi huoli ympäristöstä ja kuluttaja voi vastustaa tietoisesti tavaroiden poisheittämissä kulttuuria. Vanhojen vaatteiden säilyttäminen ja korjaaminen uusien ostamisen sijaan on kuluttajien konkreettinen keino toteuttaa antikulutusta (Cherrier, 2010).

Käsityöiden suosio on kasvanut voimakkaasti viime vuosina esimerkiksi koronaviruspandemian myötä lisääntyneen vapaa-ajan johdosta (Niiranen, 2020). Kuluttajat ovat elvyttäneet vanhoja käsityötaitojaan ja opetelleet uusia keinoja uudistaa, korjata tai huoltaa vaatteitaan. Vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytännöillä tarkoitetaan usein erilaisia

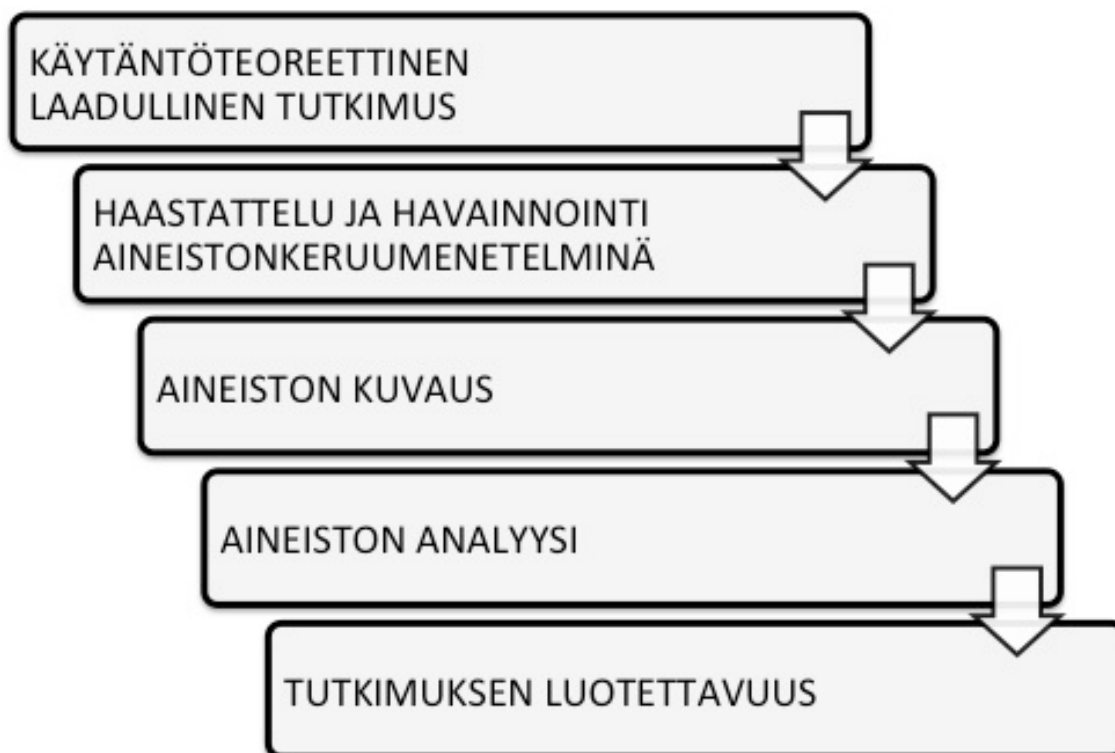
käsin tehtäviä toimenpiteitä, kuten parsimista, ompelua tai harjausta. Käsitöiden merkitys on suuri tekstiilijättemäärän pienentämisen ollessa avainasemassa kestävämmän vaateteollisuuden edistämisessä. Massatuotannon halpojen hintojen vuoksi tavaroiden poisheittämisestä on tullut normaali käytäntö. Ympäristöstä huolissaan olevat kuluttajat voivat käyttää käsitöitä yhtenä keinona edistää kestävästä kehitystä pidentämällä vaatteiden käyttöikä (König, 2013). Onkin oleellista, että kuluttajilla on tietoa, taitoa ja resursseja toteuttaa vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjä itse. Vaikka käsitöiden toteuttamiseen on kestävä kehityksen rinnalla muitakin merkittäviä motiiveja, keskittään tutkimuksessa erityisesti siihen, miten korjaamiskäytännöillä voidaan edistää kestävämpää vaateteollisuutta.

Vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjä tarkastellaan tutkimuksessa *käytäntöteorian* kautta. Teoria perustuu ajatukseen käytännöistä, jotka ohjaavat ihmisen toimintaa (Reckwitz, 2002; Schatzki ja muut, 2001). Vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjä tutkiessa käytäntöteorian kyky selittää kuluttajien jokapäiväistä elämää ja arkisia toimia on merkityksellistä. Käytäntöteoriassa analyysin perusyksikkönä ovat käytännöt, eivät yksittäiset kuluttajat (Gannon & Prothero, 2016). Ympäristön kannalta olisikin tärkeää keskittyä nimenomaan uusien, kestävämpien käytäntöjen luomiseen (Hargreaves, 2011).

Seuraavassa luvussa perehdytään tutkimuksen metodologisiin valintoihin. Tässä yhteydessä arvioidaan myös tutkimuksen luotettavuutta. Lukua seuraa tutkimuksen empiriaan tutustuminen, minkä yhteydessä analysoidaan saatuja tuloksia ja vastataan näin tutkimuksen toiseen ja kolmanteen tavoitteeseen. Viimeisessä luvussa käsitellään tutkimuksen keskeisimpiä tuloksia, hyödynnettävyyttä ja rajoituksia sekä ehdotetaan jatkotutkimusaiheita.

3 Metodologia

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen metodologiset valinnat. Luvussa avataan tämän tutkimuksen yksilöllisten metodologisten valintojen lisäksi myös laadullisen tutkimuksen piirteitä yleisellä tasolla. Tunnistamalla kvalitatiivisen tutkimuksen keskeisimmät piirteet, voidaan paremmin ymmärtää myös tämän tutkimuksen metodologisia valintoja (kuvio 5).

Kuvio 5. Luvun 3 eteneminen.

Aluksi käsitellään käytäntöteoreettista laadullista tutkimusta sekä sen vahvuuksia ja sopivuutta tähän tutkimukseen. Tämän jälkeen luvussa kerrotaan tutkimuksen aineistonkeruumenetelmistä. Seuraavaksi kuvataan tutkimuksen aineistoa taulukon ja tekstin kautta. Tämän jälkeen vuorossa on aineiston analyysin kuvaus, jossa hyödynnetään edellisessä luvussa esiteltyä käytäntöteoriaa. Lopuksi tarkastellaan tutkimuksen luotettavuutta ja avataan siihen vaikuttavia tekijöitä.

3.1 Käytäntöteoreettinen laadullinen tutkimus

Tutkimus toteutetaan laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena, jossa Hirsjärven ja muiden (2010, s. 161) mukaan keskeistä on todellisen elämän kuvaaminen. Laadullinen tutkimus koostuu monista erilaisista lähestymistavoista ja tutkimusperinteistä, eikä kvalitatiivinen tutkimus muodosta yhtenäistä tutkimusotetta (Vuori, 2022). Oleellista laadullisessa tutkimuksessa on, ettei aineistoja pyritä irrottamaan kontekstistaan, päinvastoin. Kuluttajan toimintaa halutaan tutkia siellä, missä se todellisuudessaakin tapahtuu. Näin tutkimuksen aineistoja tulkitaan osana kontekstia. (Juhila, 2022.) Käyttäytymiseen keskittyvä tutkimus toteutetaan yleensä ”kentällä” (Kallinen & Kinnunen, 2022; Kozinets, 2002). Kenttätöön kautta tutkija voi tarkastella kuluttajien toimintaa heidän arkisessa toimintaympäristössä (Valtonen ja muut, 2010). Vaatteiden huolto ja korjaaminen tapahtuu enimmäkseen kuluttajien kotona, minkä vuoksi tutkimuksessa halutaan tarkastella kuluttajien toimintaa nimenomaan kuluttajien todellisessa, arkisessa kotiympäristössä.

Tutkimuksen lähestymistapa on käytäntöteoreettinen, jonka mukaan oleellista on keskittyä jokapäiväiseen arkiseen toimintaan, jota toteutetaan yleisesti tunnistettujen käytäntöjen kautta (Halkier & Jensen, 2011). Käytäntöteoreettiselle lähestymistavalle tyyppillisesti tutkimuksessa keskitytäänkin siis yksilön sijaan ennen kaikkea tapoihin, eli käytäntöihin, joilla kuluttajat toteuttavat sosiaalisia prosesseja (Halkier & Jensen, 2011; Närvänen ja muut, 2013). Käytäntöteorian vahvuus on sen tavassa käsitellä eri esineiden kantamien merkityksien lisäksi kuluttajien tekoja ja sanoja (Halkier & Jensen, 2011). Lähestymällä tutkimuksen aihetta käytäntöteorian kautta, voidaan ymmärtää paremmin kuluttajien arkisia, konkreettisia käytäntöjä vaatteiden huoltoon ja korjaamiseen liittyen.

Erilaiset laadulliset tutkimusmenetelmät paljastavat tehokkaasti kuluttajien tarpeiden taustalla olevat halut, merkitykset ja valinnat (Kozinets, 2002). Tutkimuksessa keskeisiä ovatkin juuri kulttuuriset merkitykset, ja pyrkimyksenä on saada monipuolista tietoa suoraan tutkittavaan ilmiöön osallistuvilta kuluttajilta (Atkinson ja muut, 2001). Kaikki

laadullinen tutkimus on jossain määrin havainnoivaa tutkimusta. Kuten yleensäkin havainnointitutkimuksessa, myös tässä tutkimuksessa on etnografisia piirteitä, minkä kautta on mahdollista saada monipuolista ja yksityiskohtaista tietoa tutkittavasta ilmiöstä (Valtonen ja muut, 2010). Aineistonkeruumenetelmien osalta tutkimus nojaa havainnoinnin lisäksi haastatteluun.

Heikentyneen koronaviruspandemiatilanteen vuoksi tutkimus jouduttiin toteuttamaan alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen etäyhteyksillä. Kenttätyö tarkoittaa siis tämän tutkimuksen kohdalla tilannetta, jossa tutkittavat toteuttavat vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjä kotonaan tutkijan havainnoidessa ja haastatellessa tutkittavia videokuvallisen etäyhteyden kautta.

3.2 Haastattelu ja havainnointi aineistonkeruumenetelminä

Tässä luvussa kerrotaan tutkimuksen aineistonkeruumenetelmistä. Tutkimuksen empiirisessä osassa tarkasteltiin vaatteiden huoltoon ja korjaamiseen liittyviä käytäntöjä. Tutkimuksessa selvitettiin haastatteluiden avulla mitä vaatteiden huolto- ja korjaamistoimia kuluttajat toteuttavat ja mitkä asiat motivoivat tai estävät kuluttajia toteuttamasta käytäntöjä. Vaikka vaatteiden huoltaminen ja korjaaminen ei aina perustu kuluttajan haluun edistää kestävämpää kehitystä, tässä tutkimuksessa vaatteiden huolto ja korjaaminen liitetään vastuullisen muodin kontekstiin, mikä näkyy myös tutkimuksen haastattelurungossa (liite 1). Haastattelurunko luotiin yhdessä väitöskirjatutkija Tiia Alkkiomäen kanssa.

Kuten todettua, laadullinen tutkimus koostuu monista erilaisista lähestymistavoista, tutkimusperinteistä ja analysointikeinoista (Vuori, 2022). Kvalitatiivisen tutkimuksen monipuolisesta luonteesta huolimatta laadullisesta tutkimuksesta voidaan eritellä yleisimpiä tapoja lähestyä ja toteuttaa laadullista tutkimusta. Yksi yleisimmistä aineistonkeruumenetelmistä laadullisessa tutkimuksessa on haastattelu. Juhilan (2022) mukaan haastattelu tulee ymmärtää ennen kaikkea vuorovaikutustilanteena. Tällä

tarkoitetaan, ettei haastattelijan vaikutusta aineiston muotoutumiseen voida olla huomioimatta, vaan on tärkeää ymmärtää haastattelijan todellinen rooli ja vaikutus haastateltaviin (Juhila, 2022).

Haastattelussa tutkijan onkin erityisen tärkeää kommunikoida aidosti ja monipuolisesti tutkittavien kanssa. Tutkijan tulee osata kysyä tutkittavilta asioita sekä suoraviivaisesti että hienovaraisemmin tutkimusaiheen ja –tilanteen niin vaatiessa. (Atkinson ja muut, 2001.) Tavoitteena on luoda luonteva ja turvallinen tilanne, jossa tutkittava kokee luonnolliseksi jakaa ajatuksiaan ja kokemuksiaan tutkimusaiheesta haastattelijan kanssa. Näin saadaan aikaan mahdollisimman hedelmällinen vuorovaikutustilanne, josta syntyy kattava haastatteluaineisto (Atkinson ja muut, 2001). On myös huomioitava, että asiat kietoutuvat toisiinsa aina monin eri tavoin. Haastattelurunko voidaankin suunnitella tarkasti etukäteen, mutta tutkijan on oltava valmis odottamattomiin käännteisiin, joita ihmisten välisessä vuorovaikutustilanteessa yleensä aina syntyy. Tutkijalta vaaditaankin kykyä mukautua tilanteeseen sen mukaan, mitä asioita tutkittavat päättävät haastattelutilanteessa jakaa tutkijan kanssa. (Atkinson ja muut, 2001 ; Juhila, 2022.)

Tutkimuksen haastattelut aloitettiin kirjaamalla ylös haastateltavan perustietoja. Anonyymiteetin säilyttämiseksi haastateltavasta kirjattiin ylös vain tietoja, joista haastateltavaa ei voida tunnistaa (taulukko 1). Haastattelurungossa on viisi ennalta rakennettua teemaa, jotka käsiteltiin jokaisen haastateltavan kohdalla. Teemojen käsittelyn järjestys ja painotus kuitenkin vaihtelivat eri haastateltavien välillä sen mukaan, mitä kukin haastateltava piti tärkeänä omien vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjen kannalta.

Ensimmäinen haastatteluteema oli *yleiskysymysten teema*, jossa kartoitettiin muun muassa mitä tutkittava ajattelee vaatteista yleisellä tasolla ja millainen kuluttaja hän kokee olevansa. Teemassa sivuttiin myös vaatteiden huoltamista ja korjaamista sekä tutkittavien kokemusta omista kädentaidoista. Toine teema, *eri käytäntöjen*

toteuttamisen teema, keskittyi kysymyksiin, joilla pyrittiin selvittämään paljonko haastateltava kokee toteuttavansa eri vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjä ja millaiset käytännöt haastateltava kokee helpoiksi tai haastaviksi. Teeman yhteydessä kysyttiin myös haastateltavan keinoja vaatteiden käyttöiän lisäämiselle ja puutteiden korjaamiselle. Haastattelun kolmas teema käsitteli *resursseja*. Haastateltavilta kysyttiin konkreettisista vaatteiden huoltoon ja korjaamiseen liittyvistä välineistä, laitteista, tiloista ja kädentaidoista. Tässä yhteydessä haastateltavia pyydettiin myös näyttämään kotinsa tiloja, välineitä ja laitteita sekä toteuttamaan joitakin haastateltavalle tyypillisiä huolto- tai korjaamiskäytäntöjä. Teeman yhteydessä nähtiinkin monia erilaisia huolto- ja korjaamistoimia. Haastateltavat näyttivät konkreettisesti esimerkiksi napin ompelua, pienen reiän paikkaamista sekä villavaatteiden harjausta ja silkipuseron höyrytystä. Teeman yhteydessä pyrittiin myös selvittämään mistä haastateltava on oppinut kädentaitonsa. Haastattelun neljäs teema käsitteli vaatteiden huoltoon ja korjaamiseen liittyviä *motiiveja ja esteitä*. Teeman yhteydessä pyrittiin selvittämään miksi haastateltava toteuttaa tai ei toteuta vaatteiden huoltoa ja korjaamista. Tässä yhteydessä tarkasteltiin myös, millainen on huolto- ja korjaamiskäytäntöjen toteuttamisen tilanne ja onko käytäntöjen toteuttamiselle joitain esteitä. Haastattelun viides teema keskittyi *vastuullisuuteen*. Haastatteluissa pyrittiin selvittämään haastateltavan suhtautumista vaateteollisuuden epäkohtiin ja tuomaan esiin haastateltavan näkemys vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjen suhteesta vastuullisuuteen.

Haastattelun lisäksi tutkimuksen aineistonkeruussa oleellisessa osassa oli myös havainnointi. Haastattelutilanteessa pyrittiin havainnoimaan esimerkiksi sitä, millaisissa fyysisissä paikoissa tutkittavat säilyttävän vaatteiden huoltoon ja korjaamiseen liittyviä välineitä ja laitteita. Tilanteessa havainnointiin myös, ovatko välineet helposti saatavilla ja vaikuttavatko ne moderneilta vai kenties jo aikaa nähneiltä. Erityisen oleellista oli havainnoida, kuinka tottuneesti vastaajat käsittelevät vaatteiden huolto- ja korjaamisvälineitään. Haastattelutilanteessa pyrittiin myös tunnistamaan, millaisia

äänensävyjä ja tunnetiloja haastateltavissa voidaan tunnistaa omasta toiminnastaan puhuttaessa.

Havainnointia tehtiin läpi haastattelutilanteen. Etäyhteydestä johtuen haastattelutilanteessa voitiin havainnoida kuitenkin vain videolla näkyviä tekijöitä ja kuvan ulkopuoliset asiat jäivät havainnoitta. Toteuttamistavasta johtuen haastateltavia pyydettiin erikseen esittelemään kotiaan ja välineitään mahdollisimman aktiivisesti ja kattavasti. Ennen haastattelua havainnointia vaativia tekijöitä kirjattiin ylös. Haastattelun aikana kirjoitettiin lyhyet vastaukset kirjattuihin havainnointikohteisiin, joita avattiin kattavammin haastattelun päätyttyä. Myös ennalta kirjaamattomia, spontaanisti esiintyviä tekijöitä havainnointiin ja kirjattiin ylös haastatteluiden aikana. Kaikki haastatteluiden aikana tehdyt havainnointimuistiinpanot pidettiin lyhyinä. Nämä muistiinpanot kirjoitettiin auki laajemmin haastattelun päätyttyä. Havainnoinnissa hyödynnettiin muistiinpanojen kirjoituksessa ranskalaisia viivoja sekä yksittäisiä sanoja ja ilmauksia. Kirjallisten havainnointimuistiinpanojen tekeminen oli erityisen tärkeää, koska haastattelutilanteessa ei kuvattu mitään haastateltavien anonyymiteetin varmistamiseksi. Lopullinen havainnointiaineisto muodostui haastattelutilanteessa tehtyjen havaintojen aukikirjoittamisesta. Havainnointiaineiston pituus vaihteli jokaisen haastateltavan kohdalla.

3.3 Aineiston kuvaus

Tutkimukseen osallistuvien kuluttajien valinta nojautui kvalitatiivisen tutkimuksen peruseriaatteeseen, jossa tutkittavat valitaan tarkoituksenmukaisesti ja lopputuloksena on aina ainutlaatuinen tutkittavien joukko (Hirsjärvi ja muut, 2010). Tutkimuksessa haastateltiin kymmentä kuluttajaa vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöihin liittyen. Haastateltavien valinnassa huomioitiin haastateltavien ikä, sukupuoli, asuinalue ja talouden koko. Näiden tekijöiden lisäksi haastateltavien valinnassa pyrittiin huomioimaan haastateltavien kiinnostus vaatteisiin. Mukaan pyrittiin saamaan kuluttajia, joiden suhde vaatteisiin on jollain tavalla erityinen,

esimerkiksi vaatealan työn tai koulutuksen kautta. Haastateltavien ammatteja tai koulutustaustoja ei kuitenkaan avata enempää haastateltavien anonymiteetin varmistamiseksi. Kaikkien tehtyjen valintojen taustalla oli tavoite saada kasaan mahdollisimman moninainen aineisto (taulukko 1).

Taulukko 1. Tutkimusaineisto.

	IKÄ	SUKUPUOLI	TALOUDEN KOKO	ASUINALUE SUOMESSA	KIINNOSTUS VAATTEISIIN
HAASTATELTAVA 1	28	nainen	2	Pohjanmaa	Kiinnostunut
HAASTATELTAVA 2	32	nainen	2	Uusimaa	Kiinnostunut
HAASTATELTAVA 3	42	nainen	3	Varsinais-Suomi	Kiinnostunut
HAASTATELTAVA 4	24	nainen	1	Uusimaa	Kiinnostunut
HAASTATELTAVA 5	59	nainen	2	Varsinais-Suomi	Ei kiinnostunut
HAASTATELTAVA 6	21	nainen	1	Pohjanmaa	Kiinnostunut
HAASTATELTAVA 7	43	nainen	4	Pirkanmaa	Kiinnostunut
HAASTATELTAVA 8	30	mies	2	Päijät-Häme	Kiinnostunut
HAASTATELTAVA 9	32	nainen	5	Satakunta	Ei kiinnostunut
HAASTATELTAVA 10	53	mies	2	Uusimaa	Kiinnostunut

Haastateltavien ikäjakauma oli laaja. Tutkimuksen nuorin haastateltava oli 21-vuotias ja vanhin 59-vuotias. Laajasta ikäjakaumasta huolimatta tutkimusaineisto painottui nuorempiin haastateltaviin ja hieman yli puolet vastaajista olikin alle 35-vuotiaita. Sukupuolten osalta tutkimusaineisto oli melko homogeeninen. Kymmenestä vastaajasta kahdeksan oli naisia ja vain kaksi miehiä. Vastaajien talouden koot vaihtelivat yhden henkilön talouksista aina viiden henkilön talouteen. Suurin osa vastaajista (7) kuitenkin elää pienissä, yhden tai kahden hengen talouksissa. Tutkimukseen pyrittiin myös saamaan vastaajia Suomesta mahdollisimman laajalta maantieteelliseltä alueelta. Lopulta tutkimukseen osallistui vastaajia Etelä- ja Länsi-Suomesta, yhteensä kuudesta eri maakunnasta. Suurin osa haastateltavista (8) suhtautui vaatteisiin kiinnostuneesti. Vain kaksi vastaajaa siis kertoi, ettei ole kiinnostunut vaatteista juuri lainkaan.

Haastattelujen pohjalta muodostunut aineisto oli jokaisen haastateltavan kohdalla erilainen. Haastattelutilanteessa ennakkoon luotu haastattelurunko eteni ja muotoutui

eri haastateltavien kohdalla erilaiseksi riippuen siitä, mitkä teemat haastateltava koki tärkeiksi. Jokainen haastatteluteema käytiin kaikkien haastateltavien kanssa läpi, mutta etenkin teemojen painotus poikkesi toisistaan. Myös teemojen käsittelyjärjestyksessä oli eroja, eikä järjestyksessä pyrittykään olemaan ehdottomia. Etenkin viides haastatteluteema, vastuullisuus, nousi useissa haastattelutilanteissa esiin jo ensimmäisen, yleiskysymysten teeman yhteydessä. Jokaisen haastateltavan kohdalla myös havainnoin kohteet ja aineiston määrä poikkesivat toisistaan. Havainnointia tehtiin koko haastattelun ajan, mutta erityisen tärkeää havainnointi oli haastateltavan esitellessä kotinsa välineitä ja tiloja sekä omia huolto- ja korjaamiskäytäntöjä. Lopputuloksena jokaisen tutkittavan haastattelusta muodostunut aineisto oli litteroinnin jälkeen sisällöltään erilainen ja eripituinen. Haastattelut kestivät 1,5-3 tuntia haastateltavasta riippuen.

3.4 Aineiston analyysi

Koska laadullisessa tutkimuksessa kyse on näkemyksistä ja arvoista, on tyypillistä, ettei aineisto ole suoraviivaisesti analysoitavissa tai esitettävissä (Juhila, 2022). Tämän tutkimuksen aineiston analysoinnissa käytettiin käytäntöteoreettista lähestymistapaa vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöihin. Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää, miten vastuullisuus rakentuu osaksi kuluttajien vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjä. Käytännöt tunnistettiin haastatteluiden pohjalta saavutetun empiirisen aineiston avulla, jossa on dataa sekä tutkittavien toteuttamista huolto- ja korjaamistoimenpiteistä että niiden syistä ja toteutustavoista.

Käytäntöteoreettisessa tutkimuksessa tavoitteena ei ole luoda yleistettäviä johtopäätöksiä, vaan aineistosta pyritään löytämään ennen kaikkea toisiinsa linkittyviä elementtejä (Närvänen ja muut, 2013). Tutkimuksen aineistoa analysoitaessa etsittiinkin siis korjaamiskäytäntöjen kontekstissa toisiinsa liittyviä tekoja, sanoja ja ymmärryksiä. Käytäntöteoriassa käytännöt ovat analyysin perusyksikkö ja olennaista on keskittyä rutiineihin, käytännön kykyihin, hiljaiseen tietoon ja traditioon (Gannon &

Prothero, 2016). Tutkimuksessa painopiste olikin kuluttajien sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakennetuissa käytännöissä yksittäisen kuluttajan sijaan. Yksilö toimii siis käytäntöjen kantajana ja käytäntöihin liittyvät toiminnot katsotaan olevan käytännön, ei yksilön, ominaisuuksia (Valtonen, 2012).

Analyysi aloitettiin jaottelamalla jokaisesta haastattelusta muodostunut aineisto sen mukaan, missä määrin siinä esiintyi erilaisia vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjä. Seuraavaksi kaikkien haastatteluiden aineistoista etsittiin toisiinsa linkittyviä elementtejä. Tämän tarkastelun pohjalta luotiin lopulta tutkimuksessa tunnistetut käytännöt. Tunnistetuista käytännöistä tunnistettiin tarkemmin myös eri elementit, joista käytäntö koostuu. Analyysissä käytettiin perustana Warden (2005) ajatusta käytäntöjen muodostumisesta, jossa käytäntö koostuu kolmesta elementistä; *ymmärryksistä* (understandings), *menettelyistä* (procedures) ja *emotionaalisisista sitoumuksista* (engagements). Käytäntöjen ja niiden eri elementtien tunnistamisen kautta pystyttiin lopulta tarkastelemaan millaisia esteitä ja mahdollisuuksia käytäntöjen toteuttamiseen liittyy. Elementtien kautta päästiin siis syvemmin sisään käytäntöihin ja pystyttiin tarkastelemaan niiden suhdetta toisiinsa. Tutkimuksen empiirisen aineiston perusteella luotuja käytäntöjä avataan tarkemmin seuraavassa pääluvussa.

3.5 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuuden arviointi on kiinteä ja tärkeä osa tutkimusprosessia. Tutkimuksen luotettavuutta tulisi tarkastella läpi tutkimusprosessin, eikä vain tutkimuksen valmistuttua (Eriksson & Kovalainen, 2016, s. 303). Luotettavuuden arvioinnissa voidaan käyttää monia erilaisia mittareita ja arviointiteemoja. Yleinen tapa arvioida luotettavuutta on tarkastella tutkimuksen reliabiliteetin ja validiteetin toteutumista. Reliabiliteetin ja validiteetin luotettavuuskriteerit voidaan kuitenkin nähdä sopivan paremmin määrällisen, eli kvantitatiivisen tutkimuksen arviointiin. (Eriksson & Kovalainen, 2016, s. 307-308.) Tämän vuoksi näitä luotettavuuskriteereitä ei käytetä tämän laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa.

Myös erilaisia laadullisia tutkimusmenetelmiä ja niiden arviointikriteereitä on paljon. Laadullinen tutkimus on luonteeltaan tulkitsevampaa, kun taas määrällinen tutkimus perustuu usein numeeriseen tietoon. Juuri tulkitsevan luonteensa vuoksi laadullisen tutkimuksen yhtenä haasteena on vakuuttaa lukija tutkimuksen tieteellisyydestä, laadusta ja luotettavuudesta. Onkin erityisen tärkeää punnita tarkasti, mitkä kriteerit sopivat juuri kyseisen laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin parhaiten. (Erikson & Kovalainen, 2016, s. 303-304.) Tässä tutkimuksessa luotettavuuden arvioinnissa hyödynnetään neljän näkökulman kokonaisuutta; uskottavuus, siirrettävyys, varmuus ja vahvistettavuus.

Uskottavuuden kohdalla arvioidaan, onko tutkimuksessa tehtyjen väitteiden taustalla riittävä määrä aineistoa tukemaan tutkimuksen tuloksia. Samassa yhteydessä arvioidaan myös, voiko toinen tutkija päästä tutkimuksen tulosten perusteella samaan johtopäätökseen aiheesta. Keskeistä siis on, onko tutkimuksen tieto yleisesti uskottavaa. Uskottavuus pyrittiin huomioimaan koko tutkimusprosessin ajan. Tutkimuksen aihealueeseen perehdyttiin hyvin heti tutkimusprosessin alusta lähtien. Tutkimusaiheeseen tutustuttiin laajan lähdeaineiston avulla. Myös aiempia tutkimuksia aiheen ympäriltä luettiin kattavasti. Tutkimuksessa käytetty lähdeaineisto voidaankin nähdä kokonaisuudessaan riittävän mittavana ja monipuolisena. Tutkimuksen empiirisen aineiston analyysissä uskottavuus pyrittiin tuomaan esiin tutkittavien suorien sitaattien kautta. Tuomalla haastateltavien vastauksia analyysiin suorina lainauksia pyrittiin osaltaan lisäämään tutkimuksen uskottavuutta. Uskottavuuden osalta selkein kehityskohta liittyi empiirisen aineiston laajuuteen. Tutkimuksessa haastateltiin kymmentä kuluttajaa eri puolilta Suomea. Vaikka aineiston moninaisuus pyrittiinkin takaamaan tutkittavien valinnassa ja haastattelutilanteissa nähtiin konkreettisesti monia eri huolto- ja korjaamistoimia, voidaan haastateltavien kokonaismäärässä nähdä olevan uskottavuuden kannalta selkein kehityskohde. Useammalla haastateltavalla voitaisiinkin saada vielä kattavampia vastauksia tutkimuskysymykseen.

Siirrettävyyden arvioinnissa tarkastellaan tutkimuksen tulosten yhteyttä aiempiin tutkimuksiin. Tässä yhteydessä etsitään siis yhteyttä oman ja aihealueen aiempien tutkimuksien välillä. Tutkimuksessa pyrittiin esittämään yhteyksiä toteutetun tutkimuksen ja aiempien tutkimusten välillä. Siirrettävyyden osalta keskeistä oli aiempien tutkimusten tarjoamien mallien ja löydösten hyödyntäminen. Tutkimuksessa huomioitiin useita aiempien tutkijoiden tunnistamia näkökulmia tutkimusaiheen tarkasteluun, mutta erityisesti käytäntöteorian kohdalla hyödynnettiin konkreettisesti aiempaa tutkimusta. Tutkimuksen empiria on linjassa aiempien tutkimuksien ja teorian kanssa, joten tutkimus on siirrettävissä toiseen kontekstiin.

Varmuuden kohdalla arvioidaan tutkijan onnistumista läpinäkyvyyden osalta. Keskeistä on, onko tutkimus toteutettu loogisesti, onko prosessi dokumentoitu riittävän tarkasti ja onko tutkimus tarvittaessa jäljitettävissä. Varmuuden takaaminen aloitettiin heti tutkimusprosessin alkaessa. Tutkimusprosessissa pyrittiin etenemään loogisesti heti alusta alkaen. Tutkimusaiheen varmistumisen jälkeen tutkimukselle asetettiin tarkoitus ja tavoitteet ja aloitettiin metodologisten valintojen vertailu. Tarkoituksen ja tavoitteiden kautta päätettiin tutkimuksen olevan laadullinen, eli kvalitatiivinen, tutkimus. Tarkoitus ja tavoitteet auttoivat myös aineistonkeruumenetelmän valinnassa. Näiden metodologisten valintojen varmistuttua siirryttiin muodostamaan tutkimukselle teoreettista viitekehystä. Tämän jälkeen muodostettiin tutkimuksen haastattelurunko ja testattiin sitä. Tutkimuksen empiirisen aineiston keräämisen valmistuttua siirryttiin aineiston analysointiin ja käytäntöjen muodostamiseen. Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet tarkentuivat lopulliseen muotoonsa empirian valmistuttua. Tutkimuksen kokonaisuus pysyi kuitenkin pääosin samana koko tutkimusprosessin ajan. Varmuus pyrittiin takaamaan myös dokumentoimalla tutkimuksen vaiheet tarkasti. Tutkimuksen empiirisen aineiston osalta vastaajien henkilöllisyydet säilyvät vain tutkijan tiedossa.

Vahvistettavuuden kohdalla arvioidaan löydösten vahvistettavuutta. Keskeistä on, ovatko tutkimuksessa käytetty data ja tehdyt tulkinnat aitoja. Tutkimuksen löydösten ja tulkintojen tulee yhdistyä tutkimusdataan niin, että myös muut pystyvät ymmärtämään

ne. (Eriksson & Kovalainen, 2016, s. 307-308.) Vahvistettavuus pyrittiin takaamaan empiirisestä aineistosta jaettujen suorien lainausten kautta, joita jaettiin jokaisen tutkimuksessa tunnistetun käytännön kohdalla. Laadulliselle tutkimukselle tyypilliseen tapaan empiirisen aineiston tulkinta on aina tutkijasta riippuvaista (Juhila, 2022). Tutkimuksessa muodostetut käytännöt pyrittiin kuitenkin vahvistamaan empiirisen aineiston konkreettisten lainausten avulla niin, että myös muut pystyvät ymmärtämään ne.

Anonyymien vastaamisen kautta pyrittiin takaamaan mahdollisimman rehellisten ja aitojen vastausten ja käytäntöjen esiin tuleminen haastattelutilanteessa. Myös tutkimuksen aihealue, vastuullisuus, voidaan nähdä syynä haastateltavien henkilöllisyyksien salaamiselle. Kuluttajien arviot oman toiminnan vastuullisuudesta voivat muuttua sen perusteella, vastaako haastateltava anonyyminä vai omalla nimellään. Anonyymillä vastaamisella pyrittiinkin luomaan haastateltaville tunne turvallisesta ympäristöstä, jossa on luontevaa jakaa omaa vastuullisuutoimintaa. Tutkimustilanteessa ei myöskään otettu kuvia tai videota. Kuvaamattomuudella pyrittiin vahvistamaan tutkittavien anonymiteettiä.

4 Vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytännöt

Neljännän luvun tarkoituksena on vastata tutkimuksen toiseen ja kolmanteen tavoitteeseen. Toisena tavoitteena on tunnistaa millaisia vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjä kuluttajat toteuttavat kotonaan. Kolmantena tavoitteena on selvittää millaisia esteitä ja mahdollisuuksia käytäntöjen toteuttamiseen liittyy. Aineiston perusteella tunnistetut käytännöt ja niiden elementit esitellään tämän luvun ensimmäisessä alaluvussa. Tämän jälkeen jokainen tunnistettu käytäntö ja sen elementit avataan omassa alaluvussaan. Lopuksi tunnistettujen käytäntöjen toteuttamisen esteitä ja mahdollisuuksia käsitellään vertailemalla käytäntöjä.

4.1 Tunnistetut käytännöt

Käytäntöteoriassa keskeinen huomio on, että kuluttajat suorittavat saman toiminnan usein eri tavoin (Warde, 2005). Tämän johdosta sekä havainnoinnilla että haastattelulla on tärkeä tehtävä tutkimuksessa. Yhdistämällä havainnointia ja haastattelua voidaan tunnistaa sosiaalisen elämän arkisia toimintoja, jotka toteutetaan yleisesti tunnistettujen käytäntöjen kautta (Halkier & Jensen, 2011). Haastattelulla toteutetussa tutkimuksessa voidaan löytää selkeitä eroavaisuuksia kuluttajien tavoissa huoltaa ja korjata vaatteita kotiloissa. Havainnoinnilla ja haastattelulla saatiin tuotua esiin sekä konkreettisia vaatteiden huoltoon ja korjaamiseen liittyviä toimenpiteitä että niihin sisältyviä merkityksiä ja tunnetiloja.

Tutkimuksen empiirisen aineiston pohjalta tunnistettiin neljä käytäntöä vaatteiden huoltoon ja korjaamiseen liittyen : *arkinen vaatteiden huoltamisen käytäntö*, *perehtynyt vaatteiden huoltamisen käytäntö*, *vaatteiden pikakorjaamisen käytäntö* ja *haastavien korjaustöiden toteuttamisen käytäntö*. Tutkimusaineisto jaoteltiin ensin sen mukaan, missä määrin siinä esiintyi eri käytäntöjä. Tunnistetut käytännöt muodostettiin lopulta tämän jaottelun pohjalta. Sekä vaatteiden huoltamisesta että korjaamisesta tunnistettiin siis kaksi eritasoista käytäntöä (kuvio 6).

	HUOLTAMINEN	KORJAAMINEN
HELPPO	Arkinen vaatteiden huoltamisen käytäntö	Vaatteiden pikakorjaamisen käytäntö
VAATIVA	Perehtynyt vaatteiden huoltamisen käytäntö	Haastavien korjaustöiden toteuttamisen käytäntö

Kuvio 6. Käytäntöjen vaativuustasot.

Vaatteiden huoltoon ja korjaamiseen liittyvät käytännöt voidaan jakaa haastavuutensa perusteella helppoihin ja vaativiin käytäntöihin. Empiirisen aineiston perusteella sekä vaatteiden huoltamisesta että korjaamisesta muodostui helppo ja vaativa käytäntö. Käytäntöjen vaativuusaste ilmenee esimerkiksi käytännön toteuttamiseen vaadittavien resurssien kautta. Vaativat käytännöt tarvitsevat erilaisia laitteita ja välineitä toteutuakseen. Helppojen käytäntöjen toteuttaminen taas on mahdollisia rajallisemminkin välineillä. Sama koskee kädentaitoja. Vaativissa käytännöissä käytännön toteuttajien kädentaidot ovat hyvät tai jopa erinomaiset. Helppoja käytäntöjä taas voidaan toteuttaa keskinkertaisemminkin kädentaidoilla. Resurssit vaikuttavatkin suoraan siihen, millaiset toiminnot käytäntöihin kuuluu.

Tutkimuksessa hyödynnetään Warden (2005) käytännön jaottelua, jossa käytäntö koostuu eri elementeistä. Näiden elementtien kautta voidaan tunnistaa ja ymmärtää syvällisemmin tunnistettuihin käytäntöihin liittyviä toimintoja ja merkityksiä. Jokaisesta

aineiston perusteella tunnistetusta käytännöstä on eritelty nämä käytäntöjen elementit. Taulukossa 2 esitellään aineistosta muodostetut käytännöt ja niiden elementit.

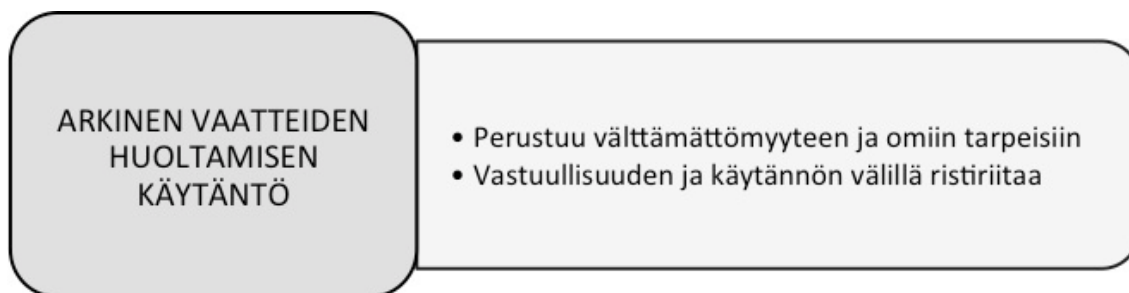
Taulukko 2. Tunnistetut käytännöt ja niiden elementit.

KÄYTÄNTÖ	YMMÄRRYKSET	MENETTELYT	EMOTIONAALISET SITOUKUKSET
Arkinen vaatteiden huoltamisen käytäntö	Vaatteiden arkinen huoltaminen on järkevää ja välttämätöntä	Vaatteita pestään ja siilitetään tarpeen mukaan	Vaatteiden huoltaminen tuntuu välttämättömältä eikä se saa viedä liikaa aikaa arjessa
Perehtynyt vaatteiden huoltamisen käytäntö	Vaatteita tulee huoltaa oikein, jotta ne kestävät käytössä pidempään	Vaatteiden säännölliseen huoltamiseen tarvitaan oikeat välineet	Vaatteiden huoltaminen on vaivatonta ja tuntuu miellyttävältä saada vaatteelle lisää käyttöaikaa
Vaatteiden pikakorjaamisen käytäntö	Vaatteiden pienten vikojen korjaaminen itse on järkevää	Vaatteiden pienet viat korjataan nopeasti ja yksinkertaisesti	Vaatteiden korjaaminen on työlästä eikä korjaamistoimenpiteisiin haluta käyttää paljon aikaa
Haastavien korjaustöiden toteuttamisen käytäntö	Vaatteita korjaamalla niille saadaan lisää käyttöaikaa ja -tarkoituksia	Vaatteiden korjaamisessa tärkeää on siisti työn jälki ja toimiva lopputulos	Vaatteiden korjaaminen on nautinnollista, helppoa ja mukavaa ajanvietettä

Seuraavissa alaluvuissa tutkimuksessa tunnistettuja käytäntöjä avataan tarkemmin yksitellen. Jokaisen käytännön kohdalla käydään läpi mitä kukin käytännön elementti käytännön kontekstissa tarkoittaa. Lisäksi jokaisen käytännön kohdalla tarkastellaan miten käytäntö kietoutuu vastuullisuuden kontekstiin. Käytäntöjä ja niiden elementtejä kuvataan tutkimuksen aineistosta poimittujen lainausten avulla.

4.1.1 Arkinen vaatteiden huoltamisen käytäntö

Arkiset, melko yksinkertaisetkin toimet ovat osa vaatteiden huoltoa. Jokainen aikuinen kuluttaja joutuukin väistämättä huoltamaan vaatteitaan jollakin tavalla motivaatiosta tai osaamisesta riippumatta. Arkinen vaatteiden huoltamisen käytäntö pohjautuu tähän havaintoon (kuvio 7).

Kuvio 7. Arkinen vaatteiden huoltamisen käytäntö.

Kaikkein yksinkertaisimpia vaatteiden huoltotoimia ei aina edes mielletä vaatteiden huoltamiseksi. Kuitenkin erilaisia yksinkertaisia huoltotoimia pohdittaessa esiin nousivat ensimmäisinä vaatteiden pesu ja silitys.

”No jos vaatteiden huoltamiseen lasketaan esimerkiksi pesu ja silitys, niin sellaiset on tietenkin helppoja huoltotoimia.” (vastaaja 6)

Arkisiksi vaatteiden huoltamisen toimiksi katsotaan tämän käytännön yhteydessä vaatteiden pesu, kuivaus, silitys ja tuulettaminen. Käytäntö perustuu *ymmärrykseen* siitä, että vaatteiden huoltaminen on paitsi järkevää myös välttämätöntä. Vaikka käytännön toteuttaja ei kokisikaan kiinnostavansa huomiota vaatteiden huoltamiseen, pidetään vaatteiden oikeanlaista pesua näidenkin kuluttajien kohdalla oleellisena. Pesun ohella myös oikeanlainen kuivaaminen, silitys ja ajoittainen vaatteiden tuuletus nähdään usein tarpeellisena, jopa välttämättömänä.

”Kyllä sitä on pakko vähän kiinnittää huomiota peseekö vaatteet oikein. Erityisesti se ilmenee tietenkin joissain villavaatteissa, jotka voi mennä jopa pilalle väärin pestyinä. Sama pätee tietenkin vaikka silittämiseen. Ei kaikki materiaalit kestä kovin kuumaa silitysrautaa, joten on pakko vähän miettiä tekeekö oikein.” (vastaaja 1)

Käytännöstä tunnistetut *menettelyt* liittyvät käytännön keskeiseen piirteeseen, jossa toiminta perustuu tarpeellisuuteen. Yksinkertaisimmillaan käytännön toimintamalliin kuuluu toteuttaa arkisia vaatteiden huoltotoimenpiteitä silloin, kun ne tulevat ajankohtaisiksi. Vaatteita tuuletetaan epämiellyttävien hajujen ilmaannuttua kankaaseen ja silitystarvikkeet kaivetaan esiin, kun ryppyinen vaate halutaan pukea päälle.

”Usein tulee huomattua tuo silityksen tarve vasta kun vaatteen haluaa pukea päälle. Eli silloin yleensä silitän kun haluan käyttää vaatetta.” (vastaaja 8)

Käytäntöön liittyvät *tunnetilat* eivät riipu siitä, mitä käytännön toteuttaja ajattelee vaatteista yleisellä tasolla. Käytännön toteuttajat voivat kokea vaatteet inspiroivana identiteetin ilmaisun keinona ja pitää shoppailua mukava ajanvietteenä (Gabrielli ja muut, 2013). Toisaalta kuluttajat voivat suhtautua vaatteisiin pakollisina hyödykkeinä, joissa käyttömukavuus on kaikkein tärkeintä. Molemmissa tapauksissa käytäntöä ohjaavat emotionaaliset sitoumukset liittyvät vahvasti käytännön näkemiseen välttämättömyytenä. Käytännön toteuttamiseen liittyvät tunteet käsittävätkin eri tunnetiloja niin välinpitämättömyyden, turhautumisen, tylsistymisen kuin kiireellisyydenkin ympäriltä. Vaatteiden arkisten huoltotoimien toteuttamista ei siis koeta rentoutumisen tai miellyttävän ajanvieton näkökulmasta. Tähän vaikuttanee myös käytännön toteuttajien kokemus omien kädentaitojen puutteellisuudesta (McLaren & McLauchlan, 2015). Toisaalta jopa negatiivisista tunnetiloista huolimatta käytäntöön liittyy osittain myös positiivisia ajatuksia arjen sujuvan rullaamisen ja vaatteista huolehtimisen kautta. Käytännön toteuttamisesta saatavat hyödyt koetaan

positiivisina tunteina, esimerkiksi tyytyväisyytenä omaa jaksamista tai ahkeruutta kohtaan kiireisen arjen keskellä.

”Kyllä se helpottaa ja mukavoittaa lapsiperhearkea kun on säännölliset pyykinpesurutiinit. Arki rullaa paremmin kun jaksaa toteuttaa perheen vaatehuoltoa kiireenkin keskellä.” (vastaaja 9)

Arkisen vaatteiden huoltamisen käytännön kohdalla on havaittavissa myös pohdintaa käytännön toteuttajan oman vaatehuollon toteuttamisen syiden ja seurausten välillä. Vaikka vaatteiden huoltamisesta ei olla erityisen kiinnostuneita, eikä huoltotoimenpiteitä välttämättömiksi katsottavia toimintoja lukuun ottamatta juuri toteuteta, on käytännön sisällä pohditaan siitä, onko huoltotoimenpiteiden laajempi toteuttamattomuus käytännön toteuttajan oma päätös vai olosuhteiden seuraus.

”Välillä pohdin tekisinkö enemmän vaatteiden huoltoa jos omistaisin paremmat välineet. Esimerkiksi tulisikohan poistettua nukkaa vaatteista, jos omistaisin sellaisen nukkakoneen tai jonkun nukkaharjan.” (vastaaja 9)

Arkisessa vaatteiden huoltamisen käytännössä vastuullisuus ilmenee ristiriitaisesti. Ristiriitaisuus ei kuitenkaan johdu tiedon puutteesta, vaan käytännön toteuttajat tiedostavat tekstiiliteollisuuden muodostamat ympäristöongelmat hyvin ja tunnistavat jopa mahdollisia syitä ongelmille.

”Vaateeteollisuuden vastuullisuudesta on saatu viime vuosina valtavasti lisää tietoa ja brändit kiinnittävät tähän entistä enemmän huomiota.” (vastaaja 10)

”Pikamuoti on varmaan tehnyt sen, että tosi herkästi ostetaan uusia vaatteita, kun niitä tulee kaappoihin niin usein.” (vastaaja 6)

Käytännön tiedostavan luonteen omaisesti käytännön toteuttajat kokevat vaatteiden huoltamisen olevan yksi tapa edistää vastuullisempaa vaateteollisuutta. Erityisesti vaatteen käyttöiän pidentäminen nähdään vaatteen huoltamisen kohdalla konkreettisenä keinona vaikuttaa tekstiiliteollisuuden korkeaan ympäristökuormaan ja jätemäärään (König, 2013 ; Laitala & Klepp, 2018).

”Varmasti erilaisten huoltotoimenpiteiden avulla voidaan pidentää vaatteen käyttöikä, ja se on kuitenkin tosi tärkeää, ettei heitetä vaatteita roskiin.”

(vastaaja 8)

Käytännön vastuullisuuden ristiriitaisuus ilmenee käytännön toteuttajien tietojen ja toteutuksen välillä. Vaateteollisuuden ympäristöongelmien tiedostaminen ei siis aja käytännön toteuttajia konkreettisiin toimiin, eikä vaatteiden huoltamista tiedostavista puheista huolimatta toteuteta ympäristöongelmien seurauksena. Arkiset huoltokäytännöt perustuvatkin pääasiassa todelliseen tarpeeseen saada puhtaita ja silitettyjä vaatteita käyttöön arjessa. Myös esimerkiksi pesulämpötilojen valinta perustuu ennen kaikkea huoleen siitä, että vaate pysyy mahdollisimman hyvänä ja oikean kokoisena omaa käyttöä varten. Huoltotoimenpiteiden toteuttamisen sijaan vastuullisuutta punnitaan usein käytännön sisällä uuden vaatteen ostotilanteessa. Käytännön toteuttajat pyrkivät valitsemaan itselleen pitkällä aikavälillä mieluisia ja toimivia vaatteita. Myös materiaalivalinnoilla pyritään edistämään vastuullisempaa vaateteollisuutta.

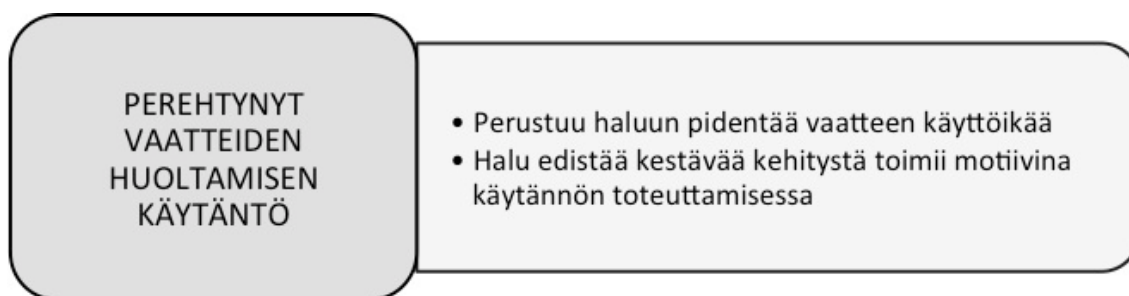
”Enemmän pidän vastuullisuusnäkökulmasta tärkeänä kuitenkin, että ostaisin vaatteita joista tykkään mahdollisimman kauan. Ja sitten, että ne olisi sellaista materiaalia, että ne kestäisi ja pysyisi hyvänä myös jälleenmyyntiäkin ajatellen.”

(vastaaja 6)

Arkinen vaatteiden huoltamisen käytäntö on kahdesta tutkimuksessa tunnistetusta vaatteiden huoltamisen käytännöstä vaatimattomampi niin resurssien, osaamisen kuin vastuullisuuden edistämisen kannaltakin.

4.1.2 Perehtynyt vaatteiden huoltamisen käytäntö

Eri vaatteet ja materiaalit tarvitsevat erilaista huoltoa kestääkseen käyttöä mahdollisimman kauan. Perehtynyt vaatteiden huoltamisen käytäntö pohjautuu tähän ajatukseen (kuvio 8).

Kuvio 8. Perehtynyt vaatteiden huoltamisen käytäntö.

Perehtyneiksi vaatteiden huoltamisen toimiksi katsotaan tämän käytännön yhteydessä vaatteiden oikeanlainen säilytys, höyryttäminen, villavaatteiden huolto sekä nahkavaatteiden suojaus ja hoito. Käytännön sisällä kuluttajat toteuttavat myös arkisia vaatteiden huoltotoimia, kuten pesua ja silitystä.

Käytäntö perustuu *ymmärrykseen* siitä, että vaatteita tulee huoltaa oikein, jotta ne kestävät käytössä mahdollisimman pitkään. Käytännön toteuttajat kokevat tärkeäksi käsitellä erilaisia materiaaleja niiden erityispiirteet huomioiden. Keskeistä onkin tunnistaa eri materiaalien luonnolliset muutokset, joita ajan myötä väistämättä ilmenee. Nämä erityispiirteet nähdään ennen kaikkea materiaalien rikkautena, ei vaatteen negatiivisina ominaisuuksina.

”Neuleet on hyvä esimerkki siitä, miten eri materiaalit kaipaavat erilaista huoltoa. Esimerkiksi kashmirneuleet kampaan aina niille tarkoitetulla kammalla ja muita villoja harjaan niille tarkoitetulla harjalla. Neuleisiin tuleva nukka kertoo luonnollisista, laadukkaista materiaaleista, eikä siitä, että tuote olisi jotenkin huono.” (vastaaja 7)

Käytännöstä tunnistetut *menettelyt* liittyvät siihen, kuinka eri materiaalit kaipaavat erilaista huoltoa ja näihin huoltotoimiin tarvitaan oikeanlaiset välineet. Käytännön toimintamalliin kuuluu toteuttaa vaatteiden huoltotoimia sekä akuutin tarpeen ilmetessä että säännöllisesti toistaen vaatehuoltoa jopa rutiinomaisesti. Vaatteita esimerkiksi höyrytetään sekä heti puhdistuksen jälkeen että käyttöhetkellä tarpeen niin vaatiessa. Villa- ja nahkavaatteet huolletaan usein vaatteen sesongin alkaessa tai päättyessä. Myös eri vaatteiden ja materiaalien oikeanlaiseen säilytykseen kiinnitetään käytännön sisällä erityistä huomiota. Säännölliset ja rutinoituneet, oikeilla välineillä toteutetut vaatteiden huoltotoimenpiteet, takaavatkin vaatteen mahdollisimman pitkän käyttöiän.

”Esimerkiksi juuri villavaatteita hoidan aina vähintään kerran vuodessa. Pidän tärkeänä sitä, että vaate on ”käyttövalmis” kun se otetaan käyttöön uuteen sesonkiin. Eli kampaan tai harjaan villapaidat aina ennen kuin laitan ne kesäksi säilytykseen, sitten ne on siistejä ja valmiita käyttöön taas syksyllä. Pidän nimenomaan tällaista rutiinia tärkeänä, ettei vain huolleta vaatteita silloin tällöin.” (vastaaja 3)

”Pyrin myös säilyttämään vaatteita oikein. On esimerkiksi tärkeää huomioida mitkä vaatteet eivät kestä henkarissa roikkumista ja miten erilaiset kausivaatteet varastoidaan oikein.” (vastaaja 2)

Käytännön sisällä vaatteisiin suhtaudutaan enimmäkseen kiinnostuneesti ja innostuneesti. Vaatteet nähdään hyvänä tapana tuoda omaa persoonallisuutta esiin sekä vahvistaa omaa arvomaailmaa ja identiteettiä (Gabrielli ja muut, 2013). Usein sekä uusien vaatteiden ostaminen että vanhojen vaatteiden huoltaminen mielletään käytännön toteuttajan toimesta mukavaksi ajanvietteeksi.

”Rakastan vaatteita ja olen työskennellytkin niiden parissa. Nykyään suosin enemmän second hand –shoppailua ja pidän itseäni melko tiedostavana kuluttajana vaatteiden osalta.” (vastaaja 4)

Myös käytäntöön liittyvät *tunnetilat* ovat pääasiassa positiivisia. Käytännön emotionaaliset sitoumukset liittyvät käytännön näkemiseen tarpeellisena ja konkreettisena toimenä vaatteiden käyttökäytäntöä pidennettäessä. Yleisimmät tunnetilat käytännön sisällä liittyvät innostuneisuuteen ja kiinnostuneisuuteen. Vaatteiden huoltaminen koetaan mukavaksi ajanvietteeksi, eikä se yleensä kuormita käytännön toteuttajan arkea. Positiivisiin tunnetiloihin vaikuttanee myös käytännön toteuttajien kokemus omien kädentaitojen riittävydestä ja edistyneisyydestä. Myös riittävät resurssit tukevat kokemusta vaatteiden huoltamisen vaivattomuudesta.

”Vaatteiden huoltaminen on itse asiassa ihan kivaa puuhaa. Huoltamiseen liittyviä välineitä kodissamme on melko paljon. No ensinnäkin pesukone ja kuivausrumpu. Sitten silityslauta, -rauta ja höyrytin, jolla saa hyvin esimerkiksi silkkipuserot sileiksi, niille silitysrauta on usein liian raju. Villavaatteille on itseasiassa kolme erilaista kampaaja ja harjaa, käytän niitä villan laadusta riippuen. Nahkavaatteille ja –asusteille on sitten omat aineet puhdistukseen, hoitoon ja suojaamiseen. Meidän kodinhoituhuoneessa on hyvin tilaa huoltaa kaikkien perheenjäsenten vaatteet.” (vastaaja 7)

Käytännön toteuttamiseen liittyy kuitenkin myös negatiivisia tunteita vaateteollisuuden vastuullisuuden ongelmien näkökulmasta. Vaikka vaatteiden huoltaminen nähdäänkin tarpeellisena ja mukavana ajanvietteenä, ajatellaan sen kuitenkin olevan myös välttämätöntä kestävästä kehityksen edistämisen kannalta. Positiivisten tunteiden rinnalla käytännön toteuttajat kokevat merkittävää ristiriitaa vaatteiden merkityksistä puhuttaessa. Ahdistus näkyy selkeästi vaatteita arvottaessa.

”Olen samanikäisten kuluttajien tavoin kasvanut muoti- ja kuluttamiskeskiseen kulttuuriin. Vaatteet on aina olleet identiteetin rakentamisen osa ja ryhmäytymisen keino, etenkin nuorempana. Nykyään koen tämän opitun näkökulman ja ilmastotekijöiden välillä ristiriitaisuutta, mikä aiheuttaa hetkittäin tuskaa. Kun on oppinut jo pienenä ostamaan vaatteita pienellä kynnyksellä, on vaikeaa oppia siihen, ettei se olekaan tärkeää ja kulutuksen tulisi olla ekologista. Ristiriitaa koen myös siinä, miten yhteiskunta tyrkyttää kulutuskeskeisyyttä, vaikka siihen ei enää ole varaa.” (vastaaja 2)

Vaatteiden aktiivinen huoltaminen nähdään konkreettisena keinona kehittää vaateteollisuutta ja omaa kuluttamista kestävämpään suuntaan (Cherrier, 2010). Keskeisenä vastuullisuustoimena perehtyneemmässä vaatteiden huoltamisen käytännössä nähdään olevan vaatteen käyttöiän pidentäminen huoltamisen kautta (König, 2013 ; Laitala & Klepp, 2018). Vaatteiden huoltamisella pyritään käyttöiän pidentämisen rinnalla vaikuttamaan myös tekstiilijätteen määrän vähentymiseen. Halu edistää kestävämpää kehitystä ajaa käytännön toteuttajia konkreettisesti toteuttamaan vaatteiden huoltokäytäntöjä. Huoltopäätös pohjautuu siis antikulutuksen käytäntöön, jossa pyritään saamaan jo omistamalleen vaatteelle uudelleenkäytön kautta lisää käyttöaika (Black & Cherrier, 2010). Käytännön luonteeseen kuuluu, että vastuullisuutta punnitaan myös uuden vaatteen hankinnan hetkellä.

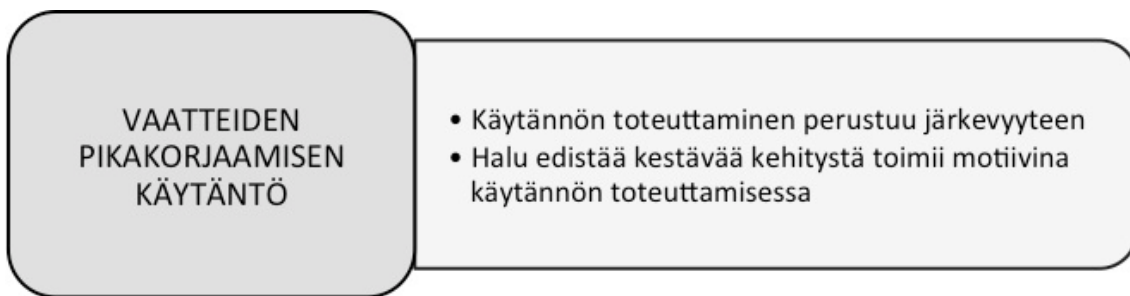
”Huoltamisella voidaan vaikuttaa etenkin vaatteen käyttöiän pidentymiseen, mikä on ympäristön kannalta todella tärkeää. Se on kyllä ehdottomasti yksi keskeinen syy, miksi huollan vaatteitani säännöllisesti.” (vastaaja 4)

”Vaatteet näyttelevät aika isoa roolia tekstiilijätteen muodostumisessa, mikä saa kyllä minutkin aina ostotilanteissa pohtimaan tarkkaan valintojani. Nykyään pyrin suosimaan mahdollisimman paljon kotimaisia vaatteita ja esimerkiksi kierrätysmateriaaleja.” (vastaaja 7)

Perehtynyt vaatteiden huoltamisen käytäntö on kahdesta tutkimuksessa tunnistetusta vaatteiden huoltamisen käytännöstä kehittyneempi niin resurssien, osaamisen kuin vastuullisuuden edistämisen kannaltakin.

4.1.3 Vaatteiden pikakorjaamisen käytäntö

Tarve korjata vaatteita ilmenee jokaisella kuluttajalla jossain vaiheessa. Kuluttajat joutuvat kohtaamaan erilaisia korjaustarpeita huolimatta siitä, minkälaisia valintoja he tekevät vaatteiden ostohetkellä esimerkiksi vaatteen laadun, materiaalin tai hinnan suhteen. Vaatteiden pikakorjaamisen käytäntö perustuu tähän havaintoon (kuvio 9).

Kuvio 9. Vaatteiden pikakorjaamisen käytäntö.

Pikaisiksi vaatteiden korjaamistoimiksi katsotaan käytännön yhteydessä nappien ompelu ja pienten reikien paikkaus. Käytäntö perustuu *ymmärrykseen* siitä, että vaatteiden pienten vikojen korjaaminen itse on järkevää. Talouksissa, joissa on lapsia, vaatteiden korjaaminen voidaan nähdä käytännön sisällä myös välttämättömänä.

”Napit ompelen itse paikoilleen. En koe järkeväksi hävittää vaatteita nappien irtoamisen vuoksi tai käyttää siihen ompelijaa. Lasten vaatteissa voin myös paikata pieniä reikiä itse ja joskus olen käyttänyt sellaisia valmiita paikkojakin. Lasten vaatteita ei halua, eikä kannata, ostaa monia uusia sesongissa, joten niitä on kyllä pakkokin korjata itse.” (vastaaja 7)

Käytännön *menettelyt* liittyvät käytännön keskeiseen piirteeseen, jossa toiminta halutaan pitää nopeana ja helppona. Toimintamalliin kuuluu toteuttaa helppoja korjaamistoimia mahdollisimman nopeasti ja yksinkertaisesti. Korjaamistoimeen ei saa siis kulua liikaa aikaa, minkä johdosta toimenpiteet toteutetaan käsin, eikä esimerkiksi ompelukonetta oteta esiin käytännön kontekstissa. Korjaustoimi ei myöskään saa olla liian monimutkainen ja se toteutetaankin yleensä mahdollisimman yksinkertaisilla pistoilla neulalla ja langalla. Sekä nappien ompelun että reikien paikkaamisen kohdalla korjaamisen toteuttamisen ajankohta voi vaihdella eri syistä. Napittomuus tai pienet reiät eivät välttämättä estä vaateen käyttöä, mikä johtaa usein korjaustoimien lykkäämiseen käytännön piirissä. Lasten vaatteiden kohdalla taas korjaaminen on suoritettava mahdollisimman ripeästi, jotta vaate toimii käytössä oikein.

”Kyllä minulla voi olla vaate käytössä, vaikka se olisi vähän rikki. Esimerkiksi todella pienet reiät eivät yleensä haittaa käyttöä. En korjaa näitä vikoja sitä mukaan kun huomaan ne, vaan kyllä korjattavista vaatteista muodostuu oma pinonsa kodissamme. Siihen korjaamiseen tarvitaan jonkinlaista fiilistä, että siihen jaksaa ryhtyä.” (vastaaja 2)

”Lapsen vaatteiden kohdalla korjaan yleensä melkein heti, kun tarve vaatii. Omien vaatteiden kohdalla taas tuppaa muodostumaan sellaisia ”korjattavia”-pinoja, joita en saa aikaiseksi hoitaa.” (vastaaja 3)

Käytännön sisällä *tunnetilat* ovat osittain ristiriitaisia, eivätkä ne ole suoraan yhteydessä siihen, mitä käytännön toteuttajat ajattelevat vaatteista yleisesti. Lähtökohtaisesti käytännön toteuttajat kokevat turhautumista ja pakottavuutta käytännön sisällä. Vaatteiden korjaaminen nähdään työläänä prosessina, johon ei haluta käyttää paljon aikaa. Käytäntöä ohjaavat emotionaaliset sitoumuksen liittyvät vahvasti käytännön näkemiseen ennen kaikkea järkevänä toimena. Nopeita ja helppoja vaatteiden korjaamistoimia ei siis koeta rentoutumisen tai miellyttävän ajanvieron näkökulmasta. Kuluttajien päätös toteuttaa pieniä vaatteiden korjaamistoimia, niistä

kuitenkaan nauttimatta, selittynee käytännön toteuttajien kädentaidoilla. Käytännön sisällä kuluttajilla on kohtalaiset tai hyvät kädentaidot, mikä johtaa korjaustoimien toteuttamiseen huolimatta epämiellyttävyyden tunteesta aiheen ympärillä. Negatiivisista korjaustoimiin liitettävistä tunteista huolimatta käytännön toteuttajat suhtautuvat vaatteisiin yleisesti positiivisesti. Vaatteet koetaan inspiroivana identiteetin ilmaisun keinona ja shoppailu nähdään mukavana harrastuksena (Gabrielli ja muut, 2013).

”Pidän vaatteista ja muodista. Nuorempana vaatteet olivat tärkeämpiä kuin nykyään. Edelleen kuitenkin näen vaatteet tapana ilmaista itseäni ja vaatteiden ostaminen on ihan mukavaa ajan vietettä silloin tällöin.” (vastaaja 3)

Uusien vaatteiden ostamisen ja ympäristön hyvinvoinnin välillä koetaan ristiriitaa käytännön piirissä. Käytännön tiedostava toteuttaja joutuu jokaisessa osto hetkessä punnitsemaan uuden vaatteiden ostamisen, tarpeen ja ympäristönäkökulman välillä, vaikka uusien vaatteiden koetaankin tuovan kuluttajalle mielihyvää (Cherrier, 2008).

”Olen nykyään erityisen harkitseva vaatteiden kuluttaja ja pohdin aina tarvitsenko uutta. Samaan aikaan kuitenkin haluaisin ostaa uutta. Pysin tekemään kestäviä ja pitkäikäisiä hankintoja. Voisin kyllä olla vielä ekologisempi vaatteiden kuluttaja.” (vastaaja 2)

”Nykyään olen melko harkitseva vaatteiden kuluttaja. Nuorempana tuli ostettua aivan liikaa uusia vaatteita. Jotenkin sitä on kasvanut yltäkylläisyyteen, eikä osannut kyseenalaistaa asioita tarpeeksi.” (vastaaja 7)

Käytännön toteuttajat kokevat vastuullisuuden edistämisen tärkeäksi ja mieltävät vaatteet yhdeksi globaalin ympäristökriisin merkittäväksi ongelmaksi. Vaatteiden näkeminen positiivisena ja kiinnostavana hyödykkeenä voi houkutella hankkimaan rikkoutuneen vaatteiden tilalle uuden vastaavan, mutta huoli ympäristöstä ajaa

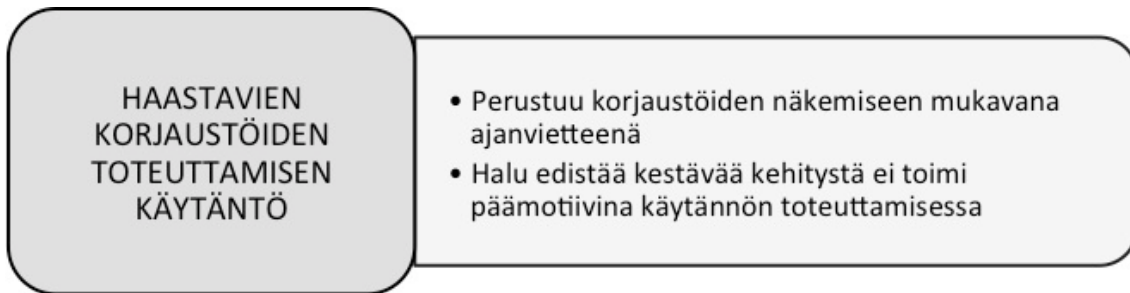
käytännön toteuttajan lopulta toteuttamaan vaatteiden pieniä korjauksia itse. Vaatteiden korjaamisen yleisiksi motiiveiksi katsotaankin antikulutuksen muodot, jossa ympäristöä pyritään säästämään vaatteiden vähentämisen ja uudelleenkäytön kautta (Black & Cherrier, 2010). Käytännön positiiviset tunnetilat linkittyvät etenkin oman toiminnan kehittämiseen vastuullisempaan suuntaan. Keskeisenä vastuullisuustoimena vaatteiden pikakorjaamisen käytännössä nähdään olevan vaatteen käyttöiän pidentäminen korjaamisen kautta. Käyttöikää pidentämällä pyritään vaikuttamaan sekä tekstiiliteollisuuden korkeaan ympäristökuormaan että suuriin jätemääriin (König, 2013 ; Laitala & Klepp, 2018). Ympäristöhuolista johtuva halu edistää kestävämpää kehitystä ajaa siis käytännön toteuttajia konkreettisesti tekemään pieniä vaatteiden korjaustoimia uuden vaatteen ostamisen sijaan (Chatzidakis & Lee, 2012 ; Lee & Ahn, 2016). Positiiviset merkitykset rakentuvat käytännön toteuttamisesta saavutettaviin hyötyihin.

”En varsinaisesti nauti vaatteiden korjaamisesta, se on enemmän sellainen pakollinen paha. Nykyään kuitenkin mietin ilmastositytä monessakin tilanteessa, myös vaatteiden korjaamisessa. Onhan se järkevämpää käyttää tuotetta mahdollisimman kauan, eikä aina osta uutta. Vaatteita korjaamalla tietenkin taas voidaan tehdä vaatteista pitkäikäisempiä.” (vastaaja 7)

Vaatteiden pikakorjaamisen käytäntö on kahdesta tutkimuksessa tunnistetusta vaatteiden korjaamisen käytännöstä vaatimattomampi niin resurssien kuin osaamisen kannaltakin. Vastuullisuuden edistämisen näkökulmasta käytäntö on kuitenkin tunnistetuista korjaamiskäytännöistä edistyneempi.

4.1.4 Haastavien korjaustöiden toteuttamisen käytäntö

Vaatteiden korjaaminen vaatii kädentaitoja ja oikeita välineitä. Taitava kuluttaja voi saada korjaustoimilla rikkoutuneen vaatteen lähes uudenveroiseksi. Haastavien korjaustöiden toteuttamisen käytäntö perustuu tähän havaintoon (kuvio 10).

Kuvio 10. Haastavien korjaustöiden toteuttamisen käytäntö.

Käytäntöön kuuluu vetoketjun vaihto ja erilaiset vaatteiden muokkaustoiminnot, kuten esimerkiksi lyhennys, pidennys ja kavennus.

Käytäntö perustuu *ymmärrykseen* siitä, että vaatteita korjaamalla niille saadaan lisää käyttöaika ja jopa –tarkoituksia (Laitala & Klepp, 2018). Keskeistä käytännössä on tiedostaa erilaisten korjaustoimien laaja kirjo ja mitä niillä voidaan saavuttaa. On osattava tunnistaa mitkä toimet ovat missäkin tapauksessa oikeita ja miten eri materiaalit reagoivat näihin toimiin. Vaatteiden korjaaminen nähdään ennen kaikkea hyvänä tapana muokata ja uudistaa vaatteita, eikä sitä koeta vain välttämättömäksi toimeksi.

”Pienten korjaustoimien lisäksi pyrin myös muokkaamaan vaatteita sen mukaan, mille itselläni on käyttöä. Esimerkiksi vanhoista farkuista teen usein shortseja ja joistain pitkähihaisista paidoista toppeja.” (vastaaja 4)

Käytännön *menettelyt* keskittyvät vaatteiden korjaamisen lopputulokseen. Keskeistä on mahdollisimman laadukas työnjälki. Käytännössä pelkkä vaatteen puutteen korjaaminen ei ole riittävää, vaan olennaista on pyrkiä mahdollisimman virheettömään ja toimivaan lopputulokseen. Erilaisia korjaustarpeita käytännön sisällä voi ilmetä luonnostaan arkisessa elämässä. Käytännön toimintamalliin kuuluu kuitenkin myös erilaisten haastavien korjaustoimien toteuttaminen luovuus edellä. Tarpeita korjata vaatetta muodostetaan siis myös itse. Vaatteen käyttötarkoituksen tai istuvuuden

muokkaaminen ei tällöin ole välttämätöntä vaateen käyttöä ajatellen, vaan käytännön toteuttaja haluaa vapaaehtoisesti muokata vaatetta omien mieltymysten mukaisesti.

”Aika pian yleensä korjaan kun huomaan jonkin puutteen, eikä meillä keränny rikkinäisiä vaatteita odottamaan korjausta. Mutta tuo ompelukone on tuossa aina niin helposti saatavilla, että usein tulee muokkailtua omia tai miehen vaatteita myös ihan kokeilumielessä, ei niiden aina tarvitse olla rikki.”

(vastaaja 5)

Emotionaaliset sitoumukset liittyvät vahvasti käytännön näkemiseen vapaaehtoisena toimintana. Käytäntöön liittyvät tunnetilat ovat positiivisia. Vaatteiden korjaaminen tuo nautintoa, eikä se helppoutensa ansiosta kuormita kuluttajan arkea. Positiivisiin tunnetiloihin vaikuttaa voimakkaasti käytännön toteuttajien kokemus omista kehittyneistä kyvyistään kädentaitojen osalta (König, 2013). Hyvien kädentaitojen rinnalla vaatteiden korjaamisen mahdollistamat laadukkaat resurssit vahvistavat positiivisen kokemuksen tunnetta. On keskeistä huomioida, että positiiviset tunteet muodostuvat ennen kaikkea kuluttajan suhteesta käsitöihin, ei välttämättä vaatteisiin. Käytännön toteuttamista ohjaa onnistumisen tunne, jota kuluttaja kokee saavutettuaan riittävän laadukkaan lopputuloksen. Käytännön sisällä kuluttaja voi suhtautua vaatteisiin intohimoisesti ja kiinnostuneesti. On kuitenkin myös tavallista, että kuluttaja kokee vaatteet ennen kaikkea tarpeellisena hyödykkeenä. Käytäntöä ohjaa siis ennen kaikkea intohimo käsitöitä kohtaan.

”Vaatteita tulee ostettua lähinnä tarpeeseen. Harrastan kuitenkin melko paljon käsitöitä, joten vaatteet ovat tuon harrastuksen kautta keskeinen osa arkea.”

(vastaaja 5)

”Usein vaatteiden korjaaminen on sellainen rentoutumisen keino. Myös onnistumisen tunne on aina yhtä mahtava.” (vastaaja 4)

Käytännön toteuttaminen tukee voimakkaasti kestäväen kehityksen edistämistä. Tekstiiliteollisuuden ongelmien kiteytyessä jätemäärien kasvuun vaatteiden ylläpidon ja huonon laadun johdosta, on vaatteiden käyttöiän pidentämisellä keskeinen vaikutus alan ympäristövastuullisuuden parantamiseen. Keskeisenä vastuullisuustoimena haastavien korjaustöiden toteuttamisen käytännössä nähdäänkin olevan vaatteiden käyttöiän pidentäminen ja materiaalien uudelleenkäyttö. (König, 2013 ; Laitala & Klepp, 2018.) Erilaisilla vaatteiden korjaustoimilla voidaan pidentää vaatteiden käyttöikä monipuolisesti. Sekä rikkoutuneen vetoketjun vaihtaminen, vaatteiden istuvuuden parantaminen että vaatteiden käyttötarkoituksen muuttaminen mahdollistavat vaatteiden käytön jatkumisen käytännön toteuttajan arjessa. Käytännön toteuttamisen ja vastuullisuuden välinen positiivinen yhteys tunnustetaan käytännön sisällä. Vaatteiden korjaaminen voidaan nähdä keinona kehittää myös kuluttajan omaa kulutuskäyttäytymistä kestävämpään suuntaan (König,2013).

”Onhan se tietenkin aina hyvä, että vaatteita käytetään mahdollisimman pitkään, eikä aina osteta uutta. Eli kyllä vaatteiden korjaaminen siinä mielessä voi liittyä vastuullisuuteen.” (vastaaja 5)

”Koen vaatteiden korjaamisen edistävän vaateteollisuuden vastuullisuutta todella paljon. Pikamuoti on ympäristö kannalta katastrofi ja uutta tavaraa ostetaan koko ajan. Korjaamalla vanhoja vaatteita saa tehtyä käyttämättömistä vaatteestakin kuin uuden. Myös vaatteiden käyttötarkoitusta kannattaa yrittää muuttaa, jos vaate jää sellaisenaan käyttämättä. Mitä kauemmin vaatetta käytetään, sen pienempi on tietysti ympäristökuormitus. Vaatteiden korjaamisen lisäksi tykkään viedä vanhoja vaatteita kirpputorille myyntiin, joten senkin kautta vaatteille saa kyllä lisää käyttöikä.” (vastaaja 4)

Käytännön positiivisten ympäristövaikutuksien tiedostamisesta huolimatta vastuullisuuden kokemukset vaihtelevat käytännön sisällä. Vaikka käytännön toteuttamisen ja kestäväen kehityksen edistämisen välillä on positiivinen suhde, ei

vastuullisuusteema muodosta käytännön sisällä yksinkertaista syys-seuraus-suhdetta. Keskeistä on, etteivät vastuullisuuden kehittämisen motiivit ole käytännön toteuttamisen ensisijaisia motiiveita, vaan ensisijainen motiivi käytännön toteuttamiselle on erilaisten käsitöiden harrastaminen. Intohimo ja kiinnostus käsitöitä kohtaan ajaa käytännön kuluttajia konkreettisesti toteuttamaan erilaisia vaatteiden korjaustoimia arjessaan. Kuluttajien toteuttamien korjaustoimien vastuullisuuden edistämisen piirre on siis positiivinen lisä käytännön piirissä.

”Suurin syy vaatteiden korjaamiselle on, että se on mukavaa puuhaa. Toki on myös hyvä, ettei tarvitse heittää hyviä vaatteita pois pienten vikojen takia. En oikein harrasta kirpputoreja, joten en korjaa vaatteita jälleenmyyntiarvon vuoksi. Eikä oikeastaan ilmastositytkään vaikuta vaatteiden korjaamiseen. Vaikka on tietysti hyvä sellaisiakin asioita nykypäivänä mieltä.” (vastaaja 5)

Haastavien korjaustöiden toteuttamisen käytäntö on kahdesta tutkimuksessa tunnistetusta vaatteiden korjaamisen käytännöstä kehittyneempi niin resurssien kuin osaamisen kannaltakin. Vastuullisuuden edistämisen näkökulmasta käytäntö on kuitenkin tunnistetuista korjaamiskäytännöistä rajoittuneempi.

4.2 Käytäntöjen toteuttamisen esteet ja mahdollisuudet

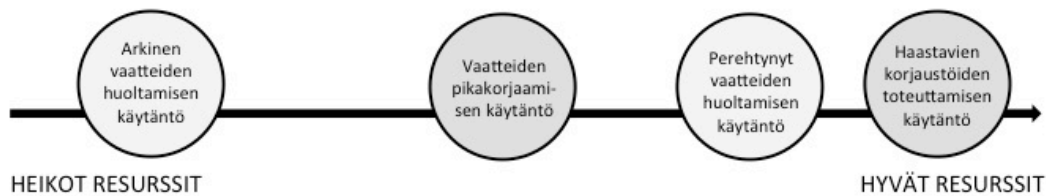
Jokaisella käytännöllä on elementtien kautta tunnistetut erityispiirteensä, jotka vaikuttavat suoraan käytännön toteuttamiseen. Vertailemalla käytäntöjä voidaan tunnistaa näiden eri erityispiirteiden samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Tavoitteena on ymmärtää käytäntöjen luonnetta entistä syvällisemmin. Käytäntöjen toteuttamisella, tai toteuttamatta jättämiselle, on useita motiiveita, jotka vaihtelevat käytäntöjen välillä. Voidaan kuitenkin tunnistaa muutamia yleisimpiä motiiveja käytäntöjen toteuttamiselle. Vertailussa keskitytäänkin niihin käytäntöjen piirteisiin, jotka vaikuttavat merkittävimmin niiden toteuttamiseen. Vertailussa ei etsitä ainoastaan samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia tutkimuksessa tunnistettujen

käytäntöjen välillä, vaan pyritään myös ymmärtämään niiden syy-seuraus-suhteita paremmin. Vertailussa keskitytään käytäntöjen *resursseihin* ja *vastuullisuuden rooliin*.

Resurssien osalta vertailussa tarkastellaan sekä käytännön kuluttajien omistamia vaatteiden huolto- ja korjausvälineitä, ja -tiloja että kuluttajien kädentaitoja. Kädentaitojen osalta keskitytään kokemukseen omasta osaamisestaan sekä halukkuuteen kehittää kädentaitojaan paremmiksi. Kädentaitojen kehittämisessä vertaillaan halukkuutta osallistua esimerkiksi erilaisiin käsityöpajoihin. Vastuullisuuden osalta keskitytään tarkastelemaan käytännön toteuttamisen motiiveja ja niiden mahdollista linkittymistä vastuullisuuteen.

4.2.1 Käytäntöjen resurssit

Tunnistetuissa käytännöissä on merkittäviä eroja resurssien osalta (kuvio 11). Erilaisten vaatteiden huolto- ja korjausvälineiden saavutettavuus kotioiloissa vaikuttaa suoraan käytäntöjen menettelyihin, eli siihen miten käytäntöä toteutetaan. Konkreettisilla resursseilla on vaikutusta, vaikka käytännön ymmärrykset tukisivatkin käytännön toteutusta.

Kuvio 11. Käytäntöjen resurssit.

Sekä *arkisessa vaatteiden huoltamisen käytännössä* että *vaatteiden pikakorjaamisen käytännössä* resurssit ovat rajalliset tai niiden toteuttamiseen tarvitaan vain rajallisia resursseja. *Arkisessa vaatteiden huoltamisen käytännössä* voidaan puhua jopa minimiresursseista. Käytännön sisällä kuluttajat toteuttavat vaatteiden huoltoa lähinnä pyykinpesukoneen ja silitysvälineiden avulla. Resurssit tukevat vain arkisia, jopa välttämättömäksi katsottavia huoltotoimia. Käytännön osalta konkreettiset resurssit eivät mahdollista vaatteiden kattavampaa huoltoa. Vaatteiden huoltovälineiden ja –laitteiden puute voi myös vaikuttaa suoraan käytännön toteuttamiseen. Vaatteiden huoltoon tarvittavien välineiden ja käytännön toteutumisen välistä syys-seuraussuhdetta voidaankin arkisen vaatteiden huoltamisen käytännön kohdalla pohtia. On mahdollista, että käytännön huoltotoimet ovat yksinkertaisia ja helppoja välineiden puutteesta johtuen.

Vaatteiden pikakorjaamisen käytännössä resurssit taas ovat hieman paremmat, mutta kuitenkin edelleen rajalliset. Käytännön sisällä vaatteiden korjaustoimia toteutetaan lähinnä yksinkertaisilla korjausvälineillä, kuten esimerkiksi neulalla ja langalla. On kuitenkin mahdollista, että käytännön toteuttamiseen on todellisuudessa käytettävissä parempia välineitä. Esimerkiksi ompelukonetta ei kuitenkaan käytetä käytännön toteuttamiseen, eikä sitä siis edes lasketa osaksi käytännön menettelyitä. Vaatteiden pikakorjaamisen käytännön kontekstissa kattavammat resurssit eivät aja kuluttajia toteuttamaan käytäntöä enemmän. Konkreettisten resurssien rajallisuudesta huolimatta kummassakaan käytännössä rajoitteena ei kuitenkaan ole raha, sillä molempiin käytäntöihin sisältyy halu ja tapa käyttää ammattilaisia apunaan vaatteiden huollossa ja korjaamisessa. Esimerkiksi ompelijat nähdään hyvänä apuna omien vaatteiden käyttöiän pidentämisessä ja kunnon ylläpitämisessä. Tämän perusteella voidaan olettaa, etteivät rajalliset huolto- ja korjausvälineet kotioiloissa johdu rahasta.

Perehtyneessä vaatteiden huoltamisen käytännössä ja haastavien korjaustöiden toteuttamisen käytännössä resurssit taas ovat hyvät tai erittäin hyvät. *Perehtyneeseen vaatteiden huoltamisen käytäntöön* sisältyy laaja kirjo eri materiaaleille sopivia huoltovälineitä. Konkreettiset resurssit siis mahdollistavat osaltaan vaatteiden huollon kotioiloissa ja vaikuttavat selvästi käytännön aktiiviseen toteuttamiseen. Voidaan kuitenkin todeta, ettei perehtyneessä vaatteiden huoltamisen käytännössä aktiivinen toiminta ole seurausta välineiden kattavuudesta. Käytännön sisällä toteuttamisen motiivit löytyvät siis muualta, kuin resursseista. *Haastavien korjaustöiden toteuttamisen käytännössä* resurssit välineiden osalta ovat jopa erittäin hyvät. Käytäntöä toteutetaan laadukkailla laitteilla, jotka ovat helposti saatavilla kotioiloissa. Laadukkaat välineet ja laitteet ovatkin kiinteä osa käytännön menettelyitä. Sekä perehtyneessä vaatteiden huoltamisen käytännössä että haastavien korjaustöiden toteuttamisen käytännössä myös kodin tilat mahdollistavat osaltaan huolto- ja korjaustöiden toteuttamisen. Kummassakaan käytännössä ammattilaisten käyttäminen vaatteiden huoltamisessa tai korjauksessa ei ole tyyppillistä. Palveluiden käyttämättömyys ei kuitenkaan kummankaan käytännön kohdalla perustu rahaan, vaan

kyse on yleensä ammattilaisten osaamisen tarpeettomuudesta omien kykyjen ja välineiden ollessa riittävät.

Laitteiden, välineiden, tilojen ja rahan lisäksi kaikkien käytäntöjen toteuttamiseen vaikuttaa merkittävästi käytännön toteuttajien kädentaidot. Muiden resurssien tapaan *arkisessa vaatteiden huoltamisen käytännössä* ja *vaatteiden pikakorjaamisen käytännössä* myös kuluttajien kädentaidot ovat rajalliset. Molempien käytäntöjen kohdalla heikot tai tyydyttävät kädentaidot linkittyvät vahvasti kokemukseen käsitöistä. Käsitöihin liittyvät tunnetilat kattavat tunteita niin välinpitämättömyyden, turhautumisen kuin tylsyydenkin ympäriltä. Onkin selvää, etteivät kädentaidot kehity, tai ole kehittyneet, ilman kiinnostusta käsitöitä kohtaan. Molempien käytäntöjen kohdalla olemassa olevat kädentaidot on opittu jo nuorena, esimerkiksi koulussa tai perimätietona vanhemmilta ja isovanhemmilta, eikä niitä sen jälkeen ole pyritty kehittämään lisää.

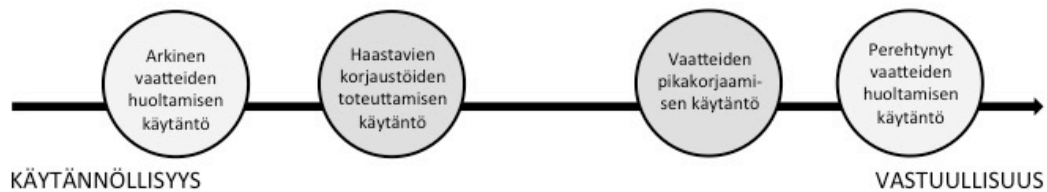
Perehtyneen vaatteiden huoltamisen käytännön ja *haastavien korjaustöiden toteuttamisen käytännön* kohdalla taas kädentaitojen voidaan katsoa olevan hyvät tai erinomaiset. Molempien käytäntöjen kohdalla edistyneet kädentaidot linkittyvät myös kokemukseen käsitöistä. Käytäntöjen sisällä käsitöihin liitetään positiivisia tunteita. Käytännön toteuttajat kokevat käsityöt usein rentoutumisen keinona ja ovat kiinnostuneita yrittämään toteuttaa käsitöitä itse. Käsitöiden toteuttamisesta usein seuraava onnistumisen tunne nähdään motivoivana päämääränä.

Mielenkiintoista on, etteivät konkreettiset resurssit tai kädentaidot kuitenkaan suoraan vaikuta siihen, onko käytännön sisällä kiinnostusta oppia lisää vaatteiden huolto- tai korjaustoimista. *Arkisen vaatteiden huoltamisen käytännön* ja *vaatteiden pikakorjaamisen käytännön* sisällä kiinnostus käsitöitä kohtaan ei ole riittävää, jotta käytännön kuluttajat olisivat halukkaita osallistumaan esimerkiksi erilaisiin opettavaisiin vaatteiden huolto- ja korjaustyöpajoihin. *Perehtyneen vaatteiden huoltamisen käytännön* kohdalla vaatteiden huoltamisen motiivit taas eivät tue ajatusta työpajoihin

osallistumisesta. Vaatteiden huoltamisen motiivit käytännön sisällä ovat siis muualla kuin käsitöissä. *Haastavien korjaustöiden toteuttamisen käytännön* kohdalla taas erilaiset opettavaiset työpajat koetaan turhiksi omien kädentaitojen edistyneisyyden vuoksi. Käytännön sisällä kuluttajat kokevat osaavansa toteuttaa käsitöitä riittävästi tai jopa erinomaisesti, eikä erilaisilla käsityöpajoilla nähdä olevan konkreettista merkitystä käytännön toteuttajalle.

4.2.2 Käytäntöjen vastuullisuus

Vastuullisuus on osa jokaista käytäntöä (kuvio 12) ja vaateteollisuuden ympäristökuormittavuus onkin laajasti tunnistettu ilmiö kaikissa käytännöissä. Syitä vaateteollisuuden korkealle ympäristökuormalle tunnistetaan ja osataan eritellä hyvin. Halu edistää kestävästä kehitystä ilmenee kuitenkin eri tavoin käytäntöjen välillä. Vastuullisuusnäkökulma voi näkyä käytännöissä esimerkiksi emotionaalisten sitoumusten kautta. Käytännön toteuttamiseen liittyvät tunnetilat pohjautuvat siis osittain myös vastuullisuuteen. Vastuullisuusnäkökulma on myös kiinteä osa käytäntöjen motiiveita. Motiivien yhteydessä on kyse antikulutuksen käytännöistä, jotka keskittyvät vaatteiden vähentämiseen ja uudelleenkäyttöön (Black & Cherrier, 2010). On kuitenkin mahdollista, että vastuullisuuteen liittyvien motiivien ja konkreettisen käytännön toteutuksen välillä on ristiriitaa.

Kuvio 12. Käytäntöjen vastuullisuus.

Arkisen vaatteiden huoltamisen käytännön sisällä vastuullisuus näyttäytyy ristiriitaisesti. Käytännön ymmärrykset perustuvat ajatukseen siitä, että vaatteiden arkinen huoltaminen on järkevää ja välttämätöntä. Käytännön toteuttajat kokevat kiinnittävänsä huomiota vastuullisuuteen ja oman toiminnan kehittämiseen kestävämpään suuntaan. Myös vaateollisuuden negatiiviset ympäristövaikutukset tunnustetaan ja kestävän kehityksen edistämiseen suhtaudutaan kannustavasti. Käytännön toteuttajat kokevatkin ajattelevansa vastuullisuutta toteuttaessaan käytäntöä. Huoli ympäristöstä ei kuitenkaan todellisuudessa ole konkreettiseen toimintaan ajava tekijä. Vastuullisuuden sijaan käytännön toteuttamisen motiivina toimii arjen sujuvuus ja helppous. Käytännön huoltotoimiin kuuluu esimerkiksi vaatteiden pesu, johon ei haluta käyttää liikaa aikaa arjessa. Kyse on siis ennen kaikkea pakollisesta, arkisesta toiminnasta, jota toteutetaan välttämättömistä syistä.

Vastuullisuuden merkityksen tiedostamisesta huolimatta kestävää kehitystä edistävää toimintaa ei kuitenkaan siis toteuteta käytännön kontekstissa.

Perehtyneessä vaatteiden huoltamisen käytännössä taas vastuullisuus on merkittävimmissä roolissa kaikkien käytäntöjen vertailussa. Käytännön ymmärrykset perustuvat ajatukseen siitä, että vaatteita tulee huoltaa, jotta ne kestävät käytössä mahdollisimman pitkään. Käytännön toteuttajat kokevat kiinnittävänsä huomiota vastuullisuuteen ja oman toiminnan kehittämiseen kestävämpään suuntaan. Vaateteollisuuden negatiiviset ympäristövaikutukset tunnustetaan erityisen hyvin ja kestävä kehityksen edistäminen nähdään välttämättömyytenä tulevaisuutta ajatellen. Käytännön kontekstissa ajatukset vastuullisuudesta ovat linjassa käytännön toteuttamisen kanssa. Ympäristöhuolet ja kestävä kehityksen edistäminen ovatkin merkittävimpiä motiiveita käytännön sisällä (Chatzidakis & Lee, 2012) ja ne ajavatkin käytännön kuluttajia konkreettisiin toimiin. Ristiriitaa käytännön vastuullisuuteen liittyvien ymmäryksien ja konkreettisen toiminnan välillä ei siis ole.

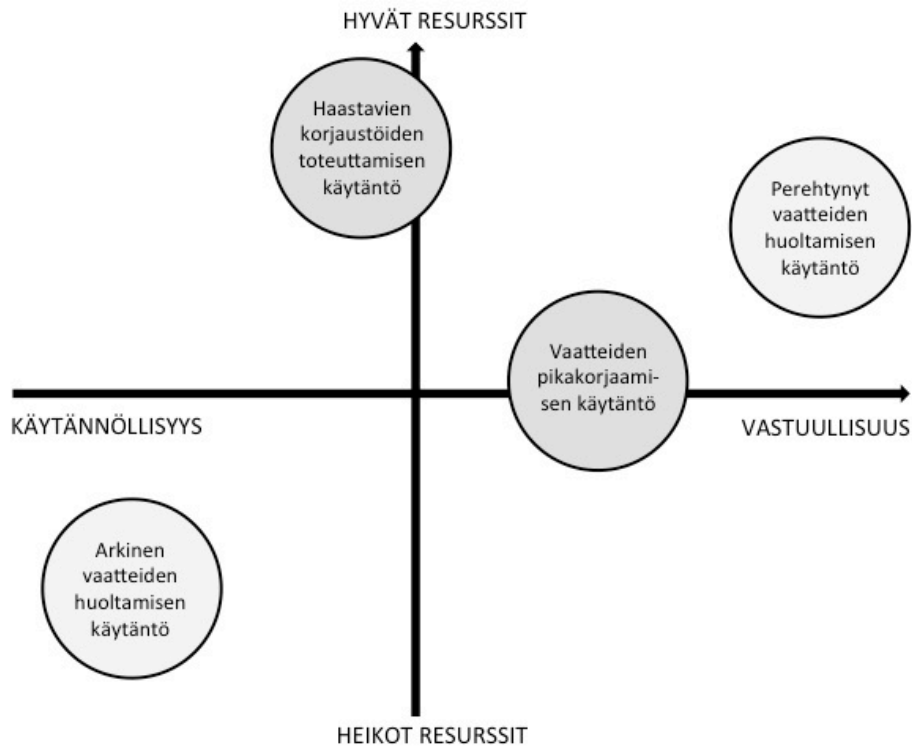
Vaatteiden pikakorjaamisen käytännössä taas on arkisen vaatteiden huoltamisen käytännön tapaan ristiriitaisuutta. Käytännön ymmärrykset perustuvat ajatukseen siitä, että vaatteiden pienten vikojen korjaaminen itse on järkevää. Käytännön toteuttajat mieltävät vastuullisuusteeman tärkeäksi ja osaavat eritellä vaateteollisuuden negatiivisia ympäristövaikutuksia hyvin. Kestävä kehityksen edistämiseen suhtaudutaankin kannustavasti. Toisin kuin arkisessa vaatteiden huoltamisen käytännössä huoli ympäristöstä motivoi konkreettiseen käytännön toteutukseen (Chatzidakis & Lee, 2012). Käytännön kautta pyritään kehittämään omaa toimintaa ympäristöystävällisempään suuntaan vähentämällä ja uudelleenkäyttämällä vaatteita (Black & Cherrier, 2010). Ristiriita näyttäytyy vaatteiden pikakorjaamisen käytännön kohdalla emotionaalisten sitoumusten kautta. Vaikka ajatukset vastuullisuudesta toimivat käytännön konkreettisena motiivina, ei käytännön toteuttajat kuitenkaan koe juurikaan positiivisia tunteita vaatteiden korjaamista kohtaan. Arkisen vaatteiden

huoltamisen käytännön tapaan vaatteiden pienten vikojen korjaaminen itse voidaankin nähdä jopa välttämättömyytenä käytännön sisällä.

Haastavien korjaustöiden toteuttamisen käytännöllä on erinomaisten kädentaitojen johdosta parhaat edellytykset lisätä vaatteiden käyttöikää ja sitä kautta edistää kestävää kehitystä. Käytännössä voidaan kuitenkin tunnistaa ristiriitaisuutta käytännön ja vastuullisuuden välillä. Käytännön ymmärrykset perustuvat ajatukseen siitä, että vaatteita korjaamalla niille saadaan lisää käyttöaikaa ja –tarkoituksia (König, 2013 ; Laitala & Klepp, 2018). Ymmärrykset antavatkin jopa olettaa käytännön pohjautuvan ennen kaikkea vastuullisuuteen vaatteiden käyttöiän pidentämisen kautta. Käytännön toteuttajat tunnistavat vaateteollisuuden negatiiviset ympäristövaikutukset ja suhtautuvat kestävämmän kehityksen edistämiseen positiivisesti. Käytännön toteuttamisen päämotiivina ei kuitenkaan ole vastuullisuuden edistäminen tai oman toiminnan kehittäminen kestävämpään suuntaan. Konkreettiseen käytännön toteuttamiseen ajaakin ennen kaikkea intohimo käsitöitä kohtaan. Vaatteiden korjaamisen kautta toteutuva antikuluttaminen ja sen positiiviset ympäristövaikutukset ovatkin lähinnä positiivinen ja tahaton seuraus käytännön toteuttamisesta.

4.2.3 Käytäntöjen keskeisimmät taustavaikuttimet

Resursseihin ja vastuullisuuteen linkittyvät motiivit ovat merkittävä osa jokaista käytäntöä. Näiden tekijöiden suhde ei kuitenkaan ole yksiselitteinen, eikä esimerkiksi laadukkaat resurssit automaattisesti lisää käytännön vastuullisuutta (kuvio 13).

Kuvio 13. Resurssit ja vastuullisuus käytännöissä.

Jokaisella kuluttajalla on oma tapansa korjata ja huoltaa vaatteitaan (Gwilt, 2014) ja nämä tavat muotoutuvat osittain saatavilla olevien resurssien seurauksena. Resurssien osalta tutkimuksessa tarkasteltiin niin vaatteiden huoltoon ja korjaamiseen liittyviä välineitä ja tiloja kuin kuluttajien kädentaitojakin. Tutkimuksessa tunnistettujen käytäntöjen välillä on eroja siinä, kuinka voimakkaasti resurssit ohjaavat käytännön toteuttajien toimintaa. Tarkastelu osoittaa, etteivät hyvät resurssit ja kädentaidot, tai edes positiivinen suhtautuminen vaatteiden huoltamiseen ja korjaamiseen, automaattisesti aja kuluttajia toteuttamaan käytäntöjä. Ei siis voida yksiselitteisesti sanoa kattavien resurssien ajavan käytännön toteuttajia suorittamaan käytäntöjä, vaan käytännön toteuttamisen motiiveihin liittyvät myös esimerkiksi arkiset tarpeet ja ympäristöhuolet. Vaatteiden huoltoon ja korjaamiseen liittyvät motiivit ovat siis resurssien saatavuutta monimutkaisemmat.

Vaatteiden käyttöiän pidentämisellä huoltamisen ja korjaamisen kautta on merkittävä rooli vaateteollisuuden vastuullisuuden edistämässä (König, 2013 ; Laitala & Klepp, 2018). Tämä ymmärretään hyvin jokaisen käytännön kontekstissa ja eri syitä vaatteiden korkealle ympäristökuormalle osataan eritellä kiitettävästi. Vastuullisuudella voi kuitenkin olla ristiriitainen rooli käytäntöjen sisällä. Vastuullisuusnäkökulma voi esiintyä käytännöissä esimerkiksi emotionaalisten sitoumusten kautta, mutta käytäntöjen motiiveihin kuuluu vastuullisuuden edistämisen sijaan usein myös muita, yksilökeskeisempiä motiiveja. Kestävämmän kehityksen edistäminen voi kuitenkin olla tahaton, mutta kiitollinen seuraus käytännön toteuttamisesta.

5 Johtopäätökset

Tässä luvussa käsitellään tutkimuksen johtopäätökset. Ensin käydään läpi tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet sekä keskeisimmät tulokset. Jokaisen tavoitteen toteutuminen arvioidaan yksitellen. Myös tutkimuksen onnistumista arvioidaan yleisellä tasolla. Seuraavaksi arvioidaan miten tutkimusta voidaan hyödyntää ja mitkä ovat sen keskeisimmät rajoitteet. Lopuksi annetaan jatkotutkimusehdotuksia.

Vastuullisuuden ja vaateteollisuuden suhde on ristiriitainen. Vaatteiden tuotantoprosessit sisältävät useita ympäristöä kuormittavia vaiheita (Caniato ja muut, 2011). Tämän vuoksi on oleellista pyrkiä löytämään keinoja vaatteiden hiilijalanjäljen pienentämiseksi. Onkin selvää, että uusien vaatteiden ostamista tulee vähentää ja yksittäisen vaatteen arvoa lisätä ja käyttöikä pidentää nykyisestä (Laitala & Klepp, 2018). Erityisesti vaatteen käyttöikä pidentämisessä erilaiset vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytännöt ovat avainasemassa. Myös antikulutuksella on tärkeä osa kestävä kehityksen edistämässä (Cherrier ja muut, 2011) ja vaatteiden huolto ja korjaaminen voidaankin nähdä yhtenä antikulutuksen muotona. Antikulutuksen tutkimuksessa on kuitenkin aiemmin keskitytty tutkimaan ilmiötä elämäntyylinä, eikä yksittäiseen kulutuskohteeseen ole juuri keskitytty. Tämä tutkimus pyrkikin tarjoamaan uutta näkökulmaa myös antikulutuksen tutkimukselle tuomalla mukaan vaatteiden huollon ja korjaamisen antikulutuksen muotona. Kuluttajien rutiinit huoltaa ja korjata vaatteita voivat poiketa merkittävästi muiden vastaavista (Gwilt, 2014), minkä vuoksi tutkimuksessa haluttiin keskittyä löytämään erityisesti erilaisia vaatteiden huoltoon ja korjaamisen liittyviä käytäntöjä, jotka muodostettiin tutkimuksen empiirisen aineiston pohjalta.

5.1 Keskeiset tulokset

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, *miten vastuullisuus rakentuu osaksi kuluttajien vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjä*. Tutkimuksen tarkoitusta lähestyttiin kolmen tavoitteen kautta. *Ensimmäisenä tavoitteena* oli luoda teoreettinen viitekehys vaattei-

den huolto- ja korjaamiskäytäntöjen roolista vastuullisen muodin osana. Tavoitteeseen pyrittiin pääsemään rakentamalla viitekehys vastuullisen muodin ja vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjen keskeisimmistä käsitteistä ja ilmiöistä sekä niiden yhteydestä toisiinsa. Teoreettisen viitekehysten lähtökohtana tiedettiin, että tekstiiliteollisuus muodostaa merkittävän osuuden koko maailman kasvihuonekaasupäästöistä ja vaatteet kuormittavatkin ympäristöä koko elinkaarensa läpi (Asikainen, 2018; Euroopan parlamentti, 2020). Pikamuodilla on valtava negatiivinen vaikutus tekstiiliteollisuuden ongelmiin, minkä vuoksi juuri tämän vaateollisuuden osan käsittely teoreettisessa viitekehyksessä oli keskeistä. Tekstiiliteollisuuden haitallisen ympäristömaineen rinnalle on viime vuosina kuitenkin noussut useita alan ympäristövaikutuksia laskevia trendejä. Second hand –markkinoiden, antikulutuksen ja käsitöiden yleistymisen myötä useita tekstiiliteollisuuden negatiivisia ympäristövaikutuksia voidaan vähentää tehokkaasti. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys vahvisti vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjen selkeän yhteyden vastuullisuuden käsitteeseen. Lisäksi tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä käsiteltiin käytäntöteoriaa, johon tutkimuksen analyysi pohjautui. Teoreettinen viitekehys rakennettiin aiemman kirjallisuuden ja tutkimuksen pohjalta ja siinä esiteltiin tutkimusaiheen kannalta oleellisia käsitteitä ja ilmiöitä.

Tutkimuksen *toisena tavoitteena* oli tunnistaa millaisia huolto- ja korjaamiskäytäntöjä kuluttajat toteuttavat kotonaan. Tähän tavoitteeseen pyrittiin pääsemään haastatteluiden kautta, jotka muodostivat tutkimuksen empiirisen aineiston. Laadulliselle tutkimukselle tyypillisesti aineistoja ei pyritty irrottamaan kontekstistaan, vaan haastatelluilla pyrittiin nimenomaan saamaan tietoa kuluttajien toiminnasta siellä, missä se tapahtuu todellisessa elämässä. Käyttäytymiseen keskittyvä tutkimus toteutetaan kuitenkin kentällä juuri todellisen tiedon saamisen vuoksi (Kallinen & Kinnunen, 2022; Kozinets, 2002). Tämän tutkimuksen yhteydessä ”kenttä” tarkoitti kuluttajien koteja. Koronaviruspandemian vuoksi aineisto jouduttiin kuitenkin lopulta keräämään etäyhteyden avulla fyysisten kontaktien ja tartuntojen välttämiseksi. Empiirisen aineiston keräämistä varten luotiin haastattelurunko (kts. liite 1), joka eteni teemoittain. Keskeistä oli käydä eri teemat läpi joustavasti tutkittavan vastausten saaden vaikuttaa haastattelun kul-

kuun läpi prosessin. Haastattelun ohella vastaajia pyydettiin esittelemään kodistaan erilaisia vaatteiden huoltoon ja korjaamiseen liittyviä välineitä ja laitteita sekä näyttämään konkreettisesti erilaisia toteuttamiaan vaatteiden huolto- ja korjaamistoimia. Yhdistämällä haastattelua ja havainnointia pyrittiin siis sekä *saamaan tietoa* että *ymmärtämään* syvällisemmin kuluttajien arkista toimintaa vaatteiden huoltamisen ja korjaamisen kontekstissa. Toinen tavoite saavutettiin lopulta näitä kahta aineistonkeruumenetelmää yhdistämällä. Lopputuloksena saatiin yksityiskohtainen ja aitoa elämää kuvaava aineisto, jonka pohjalta pystyttiin luomaan neljä eritasoista käytäntöä vaatteiden huoltoon ja korjaamiseen liittyen. Empiirisen aineiston pohjalta luotuja käytäntöjä pyrittiin käsittelemään mahdollisimman kattavasti hyödyntäen Warden (2005) näkemystä käytäntöjen muodostumisesta eri elementtien kautta. Jokaisen käytännön kohdalla pureuduttiin jokaiseen kolmeen käytännön elementtiin (*ymmärrykset, menettelyt, emotionaaliset sitoumukset*).

Ensimmäinen käytäntö nimettiin *arkiseksi vaatteiden huoltamisen käytännöksi*. Käytäntöä ohjaa ajatus välttämättömyydestä ja järkevyydestä. Käytännön sisällä vaatteita huolletaan ennen kaikkea omiin tarpeisiin perustuen. Käytännön toteuttamista ei koeta mukavana ajanvietteenä, vaan toteuttamiseen halutaan käyttää mahdollisimman vähän aikaa arjessa. Kestävemmän kehityksen edistämisen tarve tunnistetaan käytännön sisällä hyvin, mutta ymmärrys ei kuitenkaan aja käytännön toteuttajia toteuttamaan vaatteiden huoltoa.

Toinen muodostettu käytäntö oli *perehtynyt vaatteiden huoltamisen käytäntö*. Käytäntöä ohjaa ymmärrys siitä, että vaatteita tulee huoltaa oikein, jotta ne kestävät käytössä mahdollisimman pitkään. Käytännön toteuttaminen koetaan vaivattomaksi ja jopa mukavaksi ajanvietteeksi. Käytännön toteuttaminen nähdään hyvänä, konkreettisena keinona kehittää vaateteollisuutta ja omaa kulutusta kestävämpään suuntaan. Vastuullisuusnäkökulma toimii siis konkreettisena motiivina käytännön toteuttamisessa.

Kolmas käytäntö, *vaatteiden pikakorjaamisen käytäntö*, perustuu ajatukseen siitä, että vaatteiden pienet viat on järkevää ja nopeinta korjata itse. Käytännön toteuttaminen nähdään kuitenkin kuormittavana toimena, johon ei haluta käyttää paljoa aikaa arjessa. Käytännön toteuttamisen yhtenä johtavana motiivina on halu edistää kestävästä kehitystä vaatteiden käyttöikänsä pidentämisen kautta.

Neljäs käytäntö nimettiin *haastavien korjaustöiden toteuttamisen käytännöksi*. Käytännön liittyy vahvasti positiiviset tunteet vaatteiden huoltoon ja korjaamiseen kohtaan. Käytännön toteuttamisessa tärkeintä on ennen kaikkea siisti työnyälki ja toimiva lopputulos, eikä käytännön toteuttamista koeta arkea kuormittavana. Käytännön kontekstissa vaatteiden huolto ja korjaaminen nähdään erityisesti mukavana harrastuksena. Käytännön toteuttamisen päämotiivina ei ole vastuullisuuden edistäminen, vaikka tekstiiliteollisuuden ongelmat tunnustetaankin hyvin ja kestävämmän kehityksen edistäminen nähdään tärkeänä.

Kolmantena tavoitteena oli selvittää millaisia esteitä ja mahdollisuuksia käytäntöjen toteuttamiseen liittyi. Kolmanteen tavoitteeseen pyrittiin pääsemään empiirisen aineiston analyysin kautta. Analysoinnin kautta saatiin selville käytäntöihin liittyviä esteitä ja mahdollisuuksia. Keskeisimmät käytäntöjen toteuttamiseen liittyvät tekijät käsiteltiin vielä erikseen vertailemalla käytäntöjä. Vastuullisuus rakentui jollakin tavalla osaksi jokaista käytäntöä ja sen roolia analysoitiin jokaisen käytännön kohdalla erikseen. Tutkimuksen kolmanteen tavoitteeseen päästiin siis sekä luomalla neljä eri käytäntöä haastatteluiden pohjalta, että analysoimalla ja vertailemalla näitä käytäntöjä mahdollisimman kattavasti.

5.2 Hyödynnettävyys ja rajoitukset

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten vastuullisuus rakentuu osaksi kuluttajien vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjä käytäntöteoriaa hyödyntäen. Tutkimuksen empiirisen aineiston perusteella muodostettiin neljä käytäntöä vaatteiden huoltoon ja

korjaamisen liittyen. Tutkimuksessa hyödynnetty käytäntöteoria keskittyy yksilön toimintaa muokkaaviin käytäntöihin, jotka koostuvat eri elementeistä (Valtonen ja muut, 2010). Käytäntöteoreettisen lähestymisen kautta tutkimus tarjosi konkreettista *tietoa* erilaisista vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytännöistä sekä niiden suhteesta vastuullisuuteen. Tutkimus lisää myös *ymmärrystä* kuluttajien suhtautumisesta vaateteollisuuden vastuullisuuteen ja kestäväen kehityksen edistämiseen erilaisten käytäntöjen kautta.

Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää myös konkreettisella tasolla. Ensinnäkin tutkimuksessa tunnistettujen käytäntöjen piirteitä ymmärtämällä voidaan edistää kestävä kehitystä. Tutkimuksessa havaittiin, ettei vastuullisuuden edistäminen ole kaikkein osaavimman korjaamiskäytännön päämotiivi, vaikka käytännön toteuttaminen edistääkin tehokkaasti kestävä kehitystä. Tutkimustulosten perusteella esimerkiksi erilaiset käsityöpajat voidaan nähdä vastuullisuuskeinona. Erilaisten työpajojen tarjoama käsityöopetus voi nostaa helpompien käytäntöjen käsityöosaamista ja näin johtaa vastuullisuuden kehittymiseen. Lisäämällä osaamista helpoimpien käytäntöjen piirissä voidaan johdattaa näiden käytäntöjen toteuttajat haastavampien ja tehokkaimmin vastuullisuutta edistävien käytäntöjen piiriin. Käsityötaitoja lisäämällä uuden vaateen ostamisen tarve voi siis vähentyä. Juuri tällä antikulutuksen muodolla voidaankin edistää kestävä kehitystä tehokkaasti.

Tutkimuksen tarjoaman tiedon ja ymmärryksen kautta voidaan myös tunnistaa erilaisia markkinointi- ja liiketoimintamahdollisuuksia. Tunnistettujen käytäntöjen elementtejä ymmärtämällä voidaan onnistua esimerkiksi kohdistamaan erilaisten vaatteiden huolto- ja korjaamisvälineiden markkinointia oikeille kuluttajille. Etenkin arkinen vaatteiden huoltamisen käytäntö voidaan nähdä hedelmällisenä markkinointikohteena erilaisille huoltovälineillä, koska käytännön sisällä on pohdintaa siitä, onko huoltotoimenpiteiden laajempi toteuttamattomuus käytännön toteuttajan oma päätös vai seurausta puutteellisista resursseista. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää myös erilaisten vaatteiden huolto- ja korjaustyöpajojen suunnittelussa. Tutkimuksessa muodostettuihin käytäntöihin ei sisälly erilaisiin oppimistyöpajoihin osallistumista tai kiinnostusta osal-

listua pajoihin tulevaisuudessakaan. Tämän johdosta yritykset voivat siis jopa harkita huolto- ja korjaamistyöpajoihin budjetoitujen resurssien uudelleenkohdistamista muuhun, kannattavampaan toimintaan. Käytäntöjen piirissä raha ei ole syy olla huoltamatta tai korjaamatta vaatteita ja ammattilaisten käyttäminen nähdään järkevänä ja helppona tapana pitää vaatteista huolta. Korjaustyöpajoihin panostamisen sijaan vaatealan yritysten voi siis olla hyödyllistä tarjota ammattimaista huolto- ja korjaamispalvelua asiakkailleen.

Tutkimuksen rajoitukset liittyvät haastateltavien määrään ja valitettavaan tarpeeseen toteuttaa tutkimus etäyhteyden kautta. Tutkimukseen vastasi kymmenen kuluttajaa eri puolilta Länsi- ja Etelä-Suomea. Vaikka tutkittavien joukko pyrittiin pitämään mahdollisimman moninaisena, oli tutkittavien kokonaislukumäärä verrattain pieni. Laadullisessa tutkimuksessa tutkittavien joukko voikin olla suppea, mutta lisäämällä tutkittavien määrää olisi voitu saada enemmän vaihtelua vastauksiin. Tämän seurauksena muodotetut käytännöt olisivat voineet erota toisistaan voimakkaammin. Tutkittavien määrää ei kuitenkaan tässä tutkimuksessa voitu lisätä aikataulun rajallisuuden vuoksi.

Tutkimuksen aineiston keräämiseen jouduttiin myös tekemään viime hetkellä muutoksia. Tutkimusprosessin alkaessa koronaviruspandemia oli jo käynnissä, mutta tartuntatilanne Suomessa vaikutti mahdollistavan tutkimuksen toteuttamisen kentällä, minkä kautta tutkijalla on mahdollisuus tarkastella tutkittavien toimintaa arkisessa toimintaympäristössä (Valtonen ja muut, 2010). Koronavirustilanteen huonontuminen ajoittui kuitenkin ajankohtaan, jolloin tutkimuksen empiirinen aineisto oli tarkoitus kerätä. Hankaloitunut koronavirustartuntatilanne vaikutti merkittävästi sekä haastateltavien että tutkijan halun kohdata toisensa kasvokkain aineistonkeruuta varten. Lopulta kaikki haastattelut jouduttiin toteuttamaan etäyhteyksillä erilaisia viestintäalustoja hyödyntäen. Hyvin toimivien videoyhteyksien ansiosta tutkittavat pystyivät näyttämään tutkijalle omia vaatteiden huoltoon ja korjaamiseen liittyviä laitteita ja välineitä sekä konkreettisia huolto- ja korjaustoimia. Toimivista yhteyksistä huolimatta tutkimukselle olisi ollut hedelmällisempää päästä fyysisesti paikalle tutkittavien koteihin. Tällöin tutkitta-

vien kotoa olisi voitu saada lisää sellaista tietoa, joka nyt mahdollisesti jäi tutkittavilta näyttämättä tutkijan epäonnistuessa kotiin liittyvien lisäkysymysten esittämisessä. Koronaviruspandemian arvaamattoman luonteen ja tutkimuksen aikataulun vuoksi aineistonkeruuta ei kuitenkaan voitu lykätä paremman tartuntatilanteen toivossa.

Vaikka tutkimuksella on selkeitä rajoituksia, antavat empiirisiin aineiston perusteella muodostetut käytännöt kuitenkin hyvän kuvan kuluttajien erilaisista suhteista vaatteiden huoltoon ja korjaamista kohtaan sekä avaavat syitä vaatteiden huoltamisen ja korjaamisen toteutukselle.

5.3 Jatkotutkimusaiheita

Vaatteiden huolto ja korjaaminen on jatkuvassa muutoksessa eri tekijöiden johdosta. Ensimmäinen alati muuttuva tekijä on välineistö. Jokaiseen tutkimuksessa tunnistettuun käytäntöön voidaan liittää tiettyjä huolto- ja korjaamisvälineitä ja -laitteita. Markkinoiden kehittymisen myötä käytäntöihin liitetyt välineet ja laitteet voivat muuttua merkittävästi jopa lähivuosien aikana. Toteuttamalla samankaltaisen tutkimuksen uudelleen muutamien vuosien päästä, voitaisiin mahdollisesti luoda erilaisia vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjä markkinoille tulleiden laitteiden ja välineiden ansiosta. Erilaisten vaatteiden huolto- ja korjausvälineiden kehittymisen ohella myös käsitöiden toteuttamisen trendi on kasvava. Trendin kehittyessä kuluttajien omat kädentaidot voivat muuttua paremmiksi nopeastikin. Uusi samankaltainen tutkimus aiheen parissa voisikin paljastaa uudenlaisia vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjä myös kuluttajien parantuneiden kädentaitojen ansiosta.

Koska tutkimus aineistonkeruu toteutettiin alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen etäyhteydellä, voidaan tutkimuksen perusteella tunnistaa tarve uudelle, fyysisesti kentällä tapahtuvalle etnografiselle tutkimukselle. Lähestymistapana etnografia olisikin oikea valinta tutkimukseen sen käyttäytymiseen ja todellisen elämän kuvaamiseen pohjautuvan luonteen ansiosta. Kuluttajien oma toiminta vastuullisuuden ympärillä voi

näyttäytyä todellisuudessa eri tavalla kuin kuluttaja itse kokisi toimivansa. Tämän vuoksi kenttätyö oli oikea tapa kerätä tietoa ja ymmärrystä aiheesta. Vaikka tutkittavat esittelivät kiitettävästi kodeistaan löytyviä vaatteiden huolto- ja korjaamisvälineitä sekä omaa toimintaansa, on mahdollista, että tutkija olisi voinut fyysisesti kentällä ollessaan kiinnostua lisää kodin tiloista tai välineistä, joita tutkittava ei omatoimisesti tilanteessa tajunnut näyttää. Tutkijan fyysisen läsnäolon kautta voitaisiin siis saada lisää tietoa kuluttajien vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytännöistä tutkittavien arkisessa ympäristössä.

Tutkimuksessa selvitettiin myös, ovatko haastateltavat osallistuneet erilaisiin käsityöpajoihin tai korjausryhmiin, tai olisivatko he kiinnostuneita osallistumaan näihin tulevaisuudessa. Ryhmissä yhteisöllisten oppimishetkien kautta kuluttajat siis tapaavat toisiinsa ja jakavat osaamistaan. Erilaisten yhteisöllisten ryhmien suosiota voidaan selittää sosiaalisesta kanssakäymisestä saatavien merkitysten kautta. Merkittävistä käsityötaitojen eroista huolimatta yhteenkään tutkimuksessa tunnistettuun käytäntöön ei kuulu kiinnostusta oppia lisää vaatteiden huolto- tai korjaamistoimista opettavaisten käsityöpajojen tai korjausryhmien kautta. Havainto on ristiriidassa ympäri maailmaa viime vuosina perustettujen korjausryhmien ja –kahviloiden suosion kanssa. Jatkotutkimuksessa olisikin mielenkiintoista selvittää, ovatko tässä tutkimuksessa saadut tulokset korjausryhmiin osallistumisen epäkiinnostavuudesta yleisiä Suomessa laajemminkin.

Lähteet

- Asikainen, J. (2018, 13. elokuuta). Harva tietää halpavaatteen todellisen hinnan: Pika-
muoti saastuttaa enemmän kuin lento- ja laivaliikenne, koska vaatteita ei tehdä
kestämään. *Yle*. Noudettu 8.10.2021 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-10309581>
- Atkinson, P., Coffey, A., Delamont, S., Lofland, J. & Lofland, L. (2001). *Handbook of ethnography*. London: Sage. ISBN: 9781848608337.
- Barnes, L. & Lea-Greenwood, G. (2006). Fast fashioning the supply chain: shaping the
research agenda. *Journal of Fashion Marketing and Management*. ISSN: 1361-
2026.
- Black, I. R. & Cherrier, H. (2010). Anti-consumption as part of living a sustainable lifestyle: Daily practices, contextual motivations and subjective values. *Journal of Consumer Behaviour*, 437-453. DOI: 10.1002/cb.337.
- Bruce, M. & Daly, L. (2006). Buyer behaviour for fast fashion. *Journal of Fashion Marketing and Management*. <https://doi-org.proxy.uwasa.fi/10.1108/13612020610679303>
- Caniato, F., Caridi, M., Crippa, L. & Moretto, A. (2011). Environmental sustainability in
fashion supply chains: An exploratory case based research. *International Journal Production Economics*. DOI: 10.1016/j.ijpe.2011.06.001.
- Cervellon, M-C., Carey, L. & Harms, T. (2012). Something old, something used: Determinants of women's purchase of vintage fashion vs second-hand fashion. *International Journal of Retail & Distribution Management*. <https://doi-org.proxy.uwasa.fi/10.1108/09590551211274946>
- Chatzidakis, A. & Lee, M. S. W. (2012). Anti-consumption as the study of reasons
against. *Journal of Macromarketing*. DOI: 10.1177/0276146712462892.
- Cherrier, H. (2008). Anti-consumption discourses and consumer-resistant identities. *Journal of Business Research*. DOI: 10.1016/j.jbusres.2008.01.025.
- Cherrier, H. (2010). Custodian behavior: A material expression of anti-consumerism. *Consumption, Markets and Culture*, 259-272. DOI: 10.1080/10253861003786983.

- Cherrier, H., Black, I. R. & Lee, M. (2011). Intentional non-consumption for sustainability – Consumer resistance and/or anti-consumption?. *European Journal of Marketing*, 45(11-12), 1757-1767. DOI: 10.1108/03090561111167397.
- Cherrier, H. & Hill, R. P. (2018). Anticonsumption as tactical response to institutionalized subordination: The case of materially deprived anticonsumers. *Journal of Public Policy & Marketing*, 37(2), 213-226. DOI: 10.1177/0743915618811850.
- Diddi, S. & Yan, R-N. (2019). Consumer perceptions related to clothing repair and community mending events: A circular economy perspective. *Sustainability*, 11(19), 5306. <https://doi.org/10.3390/su11195306>
- Eriksson, P. & Kovalainen, A. (2016). *Qualitative methods in business reseacrh: A practical guide to social research*. Lontoo: Sage Publications.
- Euroopan komissio. (2020, 11. maaliskuuta). Tuotanto- ja kulutustapojen muuttaminen: Uusi kiertotalouden toimintasuunnitelma viitoittaa tietä kohti ilmastoneutraalia ja kilpailukykyistä taloutta, jossa kuluttajilla on paremmat valinnanmahdollisuudet. Noudettu 8.10.2021 osoitteesta https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/ip_20_420
- Euroopan parlamentti. (2020, 29. joulukuuta). Tekstiilituotannon ja -jätteen vaikutus ympäristöön. Noudettu 8.10.2021 osoitteesta <https://www.europarl.europa.eu/news/fi/headlines/society/20201208STO93327/tekstiilituotannon-ja-jatteen-vaikutus-ymparistoon-infografiikka>
- Gabrielli, V., Baghi, I. & Codeluppi, V. (2013). Consumption practices of fast fashion products: a consumer-based approach. *Journal of Fashion Marketing and Management*. <https://doi-org.proxy.uwasa.fi/10.1108/JFMM-10-2011-0076>
- Gannon, V. & Prothero, A. (2016). Beauty blogger selfies as authenticating practices. *European Journal of Marketing*. <https://doi-org.proxy.uwasa.fi/10.1108/EJM-07-2015-0510>
- Graham, S. & Thrift, N. (2007). Out of Order: Understanding repair and maintenance. *Theory, Culture & Society*. DOI: 10.1177/0263276407075954.

- Guiot, D. & Roux, D. (2010). A second-hand shoppers' motivation scale: Antecedents, consequences, and implications for retailers. *Journal of Retailing*. DOI: 10.1016/j.jretai.2010.08.002.
- Gwilt, A. (2014). What prevents people repairing clothes? : an investigation into community-based approaches to sustainable product service systems for clothing repair. *Making Futures Journal*, 3. ISSN: 2042-1664.
- Halkier, B. & Jensen, I. (2011). Methodological challenges in using practice theory in consumption research. Examples from a study on handling nutritional contestations of food consumption. *Journal of Consumer Culture*, 11(1), 101-123. DOI: 10.1177/1469540510391365.
- Halkier, B., Katz-Gerro, T. & Martens, L. (2011). Applying practice theory to the study of consumption: Theoretical and methodological considerations. *Journal of Consumer Culture*, 11(1), 3-13. DOI: 10.1177/1469540510391765.
- Hargreaves, T. (2011). Practice-ing behaviour change: Applying social practice theory to pro-environmental behaviour change. *Journal of Consumer Culture*, 11(1), 79-99. DOI: 10.1177/1469540510390500.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2010). *Tutki ja kirjoita* (15.-16. painos). Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy. ISBN 978-951-31-4836-2.
- Hollebeek, L. D., Juric, B. & Tang, W. (2017). Virtual brand community engagement practices: A refined typology and model. *Journal of Services Marketing*, 31(3), 204-217. <https://doi-org.proxy.uwasa.fi/10.1108/JSM-01-2016-0006>
- Izberk-Bilgin, E. (2010). An interdisciplinary review of resistance to consumption, some marketing interpretations, and future research suggestions. *Consumption, Markets and Culture*, 13(3), 299-323. DOI: 10.1080/10253861003787031.
- Juhila, K. (2022). Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tietoarkisto. Noudettu 1.3.2022 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/>
- Kallinen, T. & Kinnunen, T. (2022). Etnografia. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tietoarkisto. Noudettu 1.3.2022 osoitteesta

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvaliteoreettiset-metodologiset-viitekehykset/etnografia/>

- Kessous, A. & Valette-Florence, P. (2019). "From Prada to Nada": Consumers and their luxury products: A contrast between second-hand and first-hand luxury products. *Journal of Business Research*. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.02.033>
- Kouhia, A. (2019). The Knitted Fabric of Finland: Contemporary Handcrafted Woolly Socks Depicting the Nation State. *Cloth and Culture*. <https://doi.org.proxy.uwasa.fi/10.1080/14759756.2019.1652430>
- Kozinets, R. V. (2002). The field behind the screen: Using netnography for marketing research in online communities. *Journal of Marketing Research*. <https://doi.org/10.1509%2Fjmk.39.1.61.18935>
- Kozinets, R. V., Handelman, J. L. & Lee, M. S. W. (2010). Don't read this; or, who cares what the hell anti-consumption is, anyways?, *Consumption Markets & Culture*, 13(3), 225-223. <https://doi.org/10.1080/10253861003786918>
- Kuanr, A., Pradhan, D. & Chaudhuri, H. R. (2020). I (do not) consume; therefore I am: Investigating materialism and voluntary simplicity through a moderated mediation model. *Psychology & Marketing*, 37(2), 260-277. <https://doi.org/10.1002/mar.21305>
- König, A. (2013). A stitch in time: Changing cultural constructions on craft and mending. *Culture Unbound Journal of Current Cultural Research*. DOI: 10.3384/cu.2000.1525.135569.
- Laitala, K. & Klepp, I. G. (2018). Care and production of clothing in Norwegian homes: Environmental implications of mending and making practices. *Sustainability*. <https://doi.org/10.3390/su10082899>
- Lee, M. S. W. & Ahn, C. S. Y. (2016). Anti-consumption, materialism, and consumer wellbeing. *Journal of Consumer Affairs*, 18-47. DOI: 10.1111/joca.12089.
- Lee, M. S. W., Fernandez, K. & Hyman, M. R. (2009). Anti-consumption: An overview and research agenda. *Journal of Business Research*, 62(2), 145-147.

- Lee, M. S., Motion, J. & Conroy, D. (2009). Anti-consumption and brand avoidance. *Journal of Business Research*, 62(2), 169-180. DOI: 10.1016/j.jbusres.2008.01.024.
- Leipämaa-Leskinen, H., Syrjälä, H. & Laaksonen, P. (2014). Conceptualizing non-voluntary anti-consumption: A practice-based study on market resistance in poor circumstances. *Journal of Consumer Culture*, 255-278. <https://doi.org/10.1177%2F1469540514521082>
- McLaren, A. & McLauchlan, S. (2015). Crafting sustainable repairs: practice-based approaches to extending the life of clothes. *Plate*. Noudettu 28.1.2022 osoitteesta http://irep.ntu.ac.uk/id/eprint/7526/1/220771_PubSub2645_McLaren.pdf
- McNeill, L. & Moore, R. (2015). Sustainable fashion consumption and the fast fashion conundrum: fashionable consumers and attitudes to sustainability in clothing choice. *International Journal of Consumer Studies*. <https://doi-org.proxy.uwasa.fi/10.1111/ijcs.12169>
- Niinistö, M. (2019). Pikamuoti on kasvattanut vaatejätteen määrää: ”Siinä vastuullisuus lentää romukoppaan” – testaa, tiedätkö pikamuodin vaikutukset. *Yle*. Noudettu 19.1.2022 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-11037469>
- Niiranen, P. (2020). Kaikenlainen käsillä tekeminen kiinnostaa: korona on lisännyt käsitötarvikkeiden ja moottorisahojen kysyntää. *Yle*. Noudettu 3.11.2021 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-11332742>.
- Närvänen, E., Saarijärvi, H. & Simanainen, O. (2013). Understanding consumers' online conversation practices in the context of convenience food. *International Journal of Consumer Studies*. <https://doi-org.proxy.uwasa.fi/10.1111/ijcs.12021>
- Padmavathy, C., Swapana, M. & Paul, J. (2019). Online second-hand shopping motivation – Conceptualization scale development, and validation. *Journal of Retailing and Consumer Services*. <https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2019.05.014>
- Raphael, R. (2019, 19. maaliskuuta). Thanks, Marie Kondo! The resale market is becoming bigger than fast fashion. *Fast Company*. Noudettu 14.10.2021 osoitteesta <https://www.fastcompany.com/90321065/thanks-marie-kondo-the-resale-market-is-becoming-bigger-than-fast-fashion>

- Rapin, A. (2020, 20. helmikuuta). Pikamuoti vetoaa sosiaaliin tarpeisiin. *Antroblogi*. Noudettu 14.10.2021 osoitteesta <https://antroblogi.fi/2020/02/pikamuoti-vetoaa-sosiaaliin-tarpeisiin/>
- Reckwitz, A. (2002). Toward a theory of social practices A development in culturalist theorizing. *European Journal of Social Theory*, 5(2), 243-263. <https://doi.org/10.1177/13684310222225432>
- Schatzki, T. R., Cetina, K. K. & Savigny, E. (2001). *The practice turn in contemporary theory*. Lontoo: Routledge. ISBN: 9780415228145.
- Shafi, M., Junrong, L., Yang, Y., Jian, D., Rahman, I. & Moudi, M. (2021). Factors influencing the consumer acceptance of innovation in handcraft products. <https://doi.org/10.1177%2F21582440211061528>
- Sihvonen, J. & Turunen, L. L. M. (2016). As good as new – valuing fashion brands in the onlinen second-hand markets. *Journal of Product & Brand Management*. <https://doi-org.proxy.uwasa.fi/10.1108/JPBM-06-2015-0894>
- Suomen ympäristökeskus. (2019, 2. tammikuuta). Tekstiilijätteen kierrätyksen mahdollisuudet ja esteet (TEXJÄTE). Noudettu 8.10.2021 osoitteesta <https://www.syke.fi/hankkeet/texjate>
- Taitoliitto. (2021). Vuoden käsityötekniikka 2021 on parsiminen ja paikkaus. Noudettu 3.11.2021 osoitteesta <https://www.taito.fi/toimintamme/vuoden-kasityotekniikka/>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: kustannusosakeyhtiö Tammi. ISBN 978-951-3199-53-1.
- Turunen, L. L. M. & Leipämaa-Leskinen, H. (2015). Pre-loved luxury: identifying the meanings of second-hand luxury possessions. *Journal of Product & Brand Management*. <https://doi-org.proxy.uwasa.fi/10.1108/JPBM-05-2014-0603>
- Tähdensalo, N. (2019, 29. marraskuuta). 9 syytä luopua pikamuodista. *Greenpeace*. Noudettu 19.1.2022 osoitteesta <https://www.greenpeace.org/finland/blogit/2812/9-syyta-luopua-black-fridayn-pikamuodista/>

- Valtonen, A. Markuksela, V. & Moisander, J. (2010). Doing sensory ethnography in consumer research. *International Journal of Consumer Studies*. <https://doi.org.proxy.uwasa.fi/10.1111/j.1470-6431.2010.00876.x>
- Valtonen, A. (2012). Height matters: practicing consumer agency, gender, and body politics. *Consumption Markets & Culture*. <https://doi.org.proxy.uwasa.fi/10.1080/10253866.2012.662831>
- Vesterinen, E. & Syrjälä, H. (2022). Sustainable anti-consumption of clothing: A systematic literature review. *Cleaner and Responsible Consumption*. <https://doi.org/10.1016/j.clrc.2022.100061>
- Vuori, J. (2022). Johdatus laadulliseen tutkimukseen ja verkkokäsikirjaan. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tietoarkisto. Noudettu 1.3.2022 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/johdatus-laadulliseen-tutkimukseen-ja-verkkokasikirjaan/>
- Warde, A. (2005). Consumption and theories of practice. *Journal of Consumer Culture* 5(2), 131-153 1469-5405. DOI: 10.1177/1469540505053090.
- Warde, A. (2014). After taste: Culture, consumption and theories of practice. *Journal of Consumer Culture*, 14(3), 279-303. DOI: 10.1177/1469540514547828.
- WWF. (2021). Ylikulutus. Noudettu 8.10.2021 osoitteesta <https://wwf.fi/uhat/ylikulutus/>
- Xu, Y., Chen, Y., Burman, R. & Zhao, H. (2014). Second-hand clothing consumption: a cross-cultural comparison between American and Chinese young consumers. *International Journal of Consumer Studies*. <https://doi.org.proxy.uwasa.fi/10.1111/ijcs.12139>
- Zavestoski, S. (2002). Guest editorial: Anticonsumption attitudes. *Psychology & Marketing*, 19(2), 121-6.

Liitteet

Liite 1. Haastattelurunko

HAASTATTELURUNKO

Haastattelut pyritään toteuttamaan haastateltavien kotona. Paikalla voidaan nähdä missä tilassa ja millaisilla välineillä korjaamis- ja huoltokäytäntöjä toteutetaan. Vastajia pyydetään myös haastattelun edetessä näyttämään välineitä ja laitteita, joilla vastaaja toteuttaa käytäntöjä. Mikäli vastaajien koteihin ei päästä, pyritään sama toteuttamaan etäyhteydellä (Zoom, Teams, Skype jne.).

TEEMA 1: YLEISKYSYMYKSET

- Mitä ajattelet vaatteista? Ja vaatteiden kuluttamisesta?
- Millainen vaatteiden kuluttajat ajattelet olevasi?
- Kun puhutaan vaatteiden huoltamisesta ja korjaamisesta, mitä tulee mieleesi?
- Millaiset kädentaidot koet omaavasi?

TEEMA 2: KUINKA PALJON VASTAAJA TOTEUTTAA KÄYTÄNTÖJÄ

- Sanoisitko toteuttavasi vaatteiden huolto- ja korjaamiskäytäntöjä itse kotona?
- Mitkä huolto- ja korjaamiskäytännöt miellät helpoiksi? Mitkä taas haastaviksi?
- Miten lisäät vaatteiden käyttöikä? Tai miten varmistat, että vaate toimii käytössäsi mahdollisimman kauan? (*Apukysymyksiä: Noudatanko vaatteiden pesuohjeita tarkasti? Mitä muuta vaatteidesi huoltoon kuuluu kuin pesu?*)
- Mitä teet, jos vaatteessa on jokin puute? (*Selvennyksenä tarvittaessa: Liian pitkät lahkeet/hihat, reikä jne.*)

TEEMA 3: RESURSSIT

Tässä yhteydessä pyydetään esittelemään käytäntöihin liittyviä välineitä, laitteita ja tiloja. Pyydetään myös näyttämään jokin huolto- tai korjaustoimi.

- Mitä vaatteiden huoltoon liittyviä välineitä ja laitteita kodissasi on?
- Mitä vaatteiden korjaamiseen liittyviä välineitä ja laitteita omistat?
- Koetko, että sinulla on tarvittavat välineet toimien suorittamiseen?
- Entä tarvittavat tilat?
- Minkä tasoisia korjaamistoimenpiteitä koet pystyväsi suorittamaan? (*Apukysymyksiä: Osaatko ommella napin, korjata reiän tai vaihtaa vetoketjun?*)
- Mistä ja miten olet oppinut nämä korjaamiskäytännöt?

- Jos et osaa korjata itse vaatetta, mitä teet? (*Apukysymyksiä: Otatko selvää miten tehdä jokin toimenpide (googlaus, tutulta kysyminen) ja opettelet, vai vietkö ammattilaiselle?*)
- Oletko osallistunut jollekin kurssille tai koulutukseen? Olisitko kiinnostunut osallistumaan?
- Voisitko kuvailla itseäsi käsityöharrastajana? Miksi/miksi et?
- Onko sinulla tuttuja, kavereita tai perheenjäseniä, joiden kanssa harrastat esimerkiksi korjausompelua tai muita käsitöitä? Koetko kuuluvasi johonkin yhteisöön? (*esimerkiksi somessa harrastajien ryhmät*)
- Perheenjäsenten suhtautuminen?

TEEMA 4: MOTIIVIT & ESTEET

Niille, jotka edellisten teemojen perusteella toteuttavat huolto- ja korjaamiskäytäntöjä:

- Miksi huollat tai korjaat vaatteitasi itse? (*Apukysymyksiä: Liittykö rahaan? Koetko onnistumisen tunteita? Pyritkö pidentämään vaatteen käyttöikää esimerkiksi ilmastosyistä tai jälleenmyyntiarvon vuoksi?*)
- Millainen on huolto- tai korjaamiskäytäntöjen toteuttamisen tilanne? (*Apukysymyksiä: Toteutatko käytännöt nopeallakin aikataululla heti tarpeen ilmaantuessa/keräätkö enemmän korjattavaa ja hoidat kaikki kerralla?*)
- Koetko joitain esteitä käytäntöjen toteuttamiselle?

Niille, jotka edellisten teemojen perusteella eivät juuri toteuta huolto- ja korjaamiskäytäntöjä:

- Miksi et huolla tai korjaa vaatteitasi itse? (*Apukysymyksiä: Liittykö rahaan tai muihin resursseihin? Koetko epäonnistumisen tunteita? Haluatko mielummin hankkia uusia vanhojen tilalle?*)
- Jos et korjaa rikkoutuneita vaatteita itse niin kuka sitten? Käytätkö erilaisia palveluita? (*esimerkiksi pesula, ompelija*) Miksi/miksi et? (*Lisäkysymyksiä: Haluatko mielummin hankkia uusia vanhojen tilalle/saatko tyydytystä uusien vaatteiden hankinnasta/liittykö uusien hankintaan merkityksiä esimerkiksi muodikkuudesta tai sosiaalisuudesta?*)

TEEMA 5: HUOLTO- JA KORJAAMISKÄYTÄNNÖT OSANA VASTUULLISUUTTA

- Koetko vaatteiden huollon tai korjaamisen liittyvän vastuullisuuden edistämiseen?
- Jos kyllä, miten ajattelet huollon tai korjaamisen konkreettisesti toimivan vastuullisuustoimena? (*=miten ymmärtää vastuullisuuden osana vaateteollisuutta*)
- Punnitsetko uuden ostamisen ja vanhan korjaamisen välillä ympäristösyistä?